

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi'nde yayımlanan 1744584 evrak numaralı “Türk Devletleri Teşkilatına Üye Devletlerin Hükümetleri Arasında Dijital Ekonomi Ortaklık Anlaşması”nın onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Numan KURTULMUŞ
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji
Esas Komisyon	Dışişleri
Tarih: 27-11- 2025	Esas No: 2/3392

RESEP
KAMUNAN - WABERKAS - TOL
25 Kasim 2025
Numar

25 Kasim 2025

1746368

**TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATINA ÜYE DEVLETLERİN HÜKÜMETLERİ
ARASINDA DİJİTAL EKONOMİ ORTAKLIK ANLAŞMASININ
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 6 Kasım 2024 tarihinde Bişkek’te imzalanan “Türk Devletleri Teşkilatına Üye Devletlerin Hükümetleri Arasında Dijital Ekonomi Ortaklık Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

Sayı : Z-90666677-599-344999
Konu : Anlaşma

2 0 Kasım 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

6 Kasım 2024 tarihinde Bişkek'te imzalanan "Türk Devletleri Teşkilatına Üye Devletlerin Hükümetleri Arasında Dijital Ekonomi Ortaklık Anlaşması"nı Anayasanın 90 ıncı maddesi gereğince onaylanması uygun bulunmak üzere ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

Ek:

- 1- Genel Gerekçe
- 2- Anlaşma (Türkçe, Azerbaycan Dili, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, İngilizce)

NO	NO
21	21
21 Kasım 2025	
M...	

21 Kasım 2025

1744584

GENEL GEREKÇE

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üye ülkeleri devlet başkanları tarafından kabul edilen “Türk Dünyası 2040 Vizyonu” belgesi ve söz konusu belgenin uygulanmasına ilişkin TDT Sekreteryası tarafından hazırlanan “2022-2026 Stratejik Yol Haritası”nda belirtilen önemli hedeflerden biri de üye ülkeler arasında dijital ticaret alanında anlaşma müzakerelerine başlanması olmuştur.

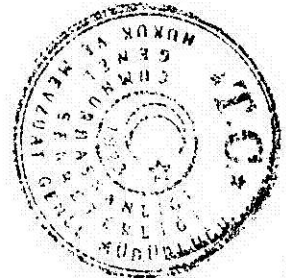
Söz konusu hedef çerçevesinde, ülkemizce “Dijital Ekonomi Ortaklık Anlaşması” taslak metni hazırlanarak 25 Şubat 2022 tarihinde TDT üyesi ülkelerle paylaşılmış ve müzakereler 30 Eylül 2024 tarihinde tamamlanmıştır. “Türk Devletleri Teşkilatına Üye Devletlerin Hükümetleri Arasında Dijital Ekonomi Ortaklık Anlaşması” 6 Kasım 2024 tarihinde Bişkek’te imzalanmıştır.

Anlaşma ile dijital yolla mal ve hizmet ticaretimiz açısından hedef ülke ve önemli pazarlar teşkil eden TDT üyesi ülkeler arasında dijital ekonomiye ilişkin konuların düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu Anlaşmada, ödeme ve para transferlerine engel getirilmemesi, kâğıtsız ticaret, elektronik işlem çerçevesinin kurulması, lojistik, elektronik faturalandırma, hızlı teslimat hizmetleri, elektronik ödemeler, milli tedarikçi veri tabanı, elektronik imza, ticari elektronik mesajlar, çevrimiçi tüketicinin korunması, kişisel verilerin korunması, küçük ve orta ölçekli işletmeler alanında işbirliği, mali ve teknolojik alanlarda işbirliği, siber güvenlik işbirliği ve rekabet politikası alanında işbirliği gibi farklı konular detaylı hükümlerle düzenlenmiştir.

Gerek ülkemiz gerek TDT üyesi diğer ülkeler bakımından dijital yolla sınır ötesi mal ve hizmet ticaretinin artırılması için önemli enstrümanlar arasında yer alması hedeflenen Anlaşma, özellikle uluslararası kurallar getirmek suretiyle güçlendirilmiş bir hukuki güven mekanizması tesis edilerek alıcı ve satıcının farklı ülkelerde kolaylaştırılmış, hızlı ve güvenli alışveriş yapabilmesi açısından da önem arz etmektedir.

Ayrıca, sınır ötesi elektronik ticaretin kolaylaştırılabilmesi için ticari faaliyet zincirindeki tüm işlemlerin kâğıtsız ortamda ve dijital sistemlerin hukuki açıdan dijital olmayan iş akışı ve çıktılar ile denk düzeyde tanındığı bir ortamda yürütülmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede, ticaret belgelerinin dijital ortama yüklenebilmesi; elektronik imzaların, elektronik ödeme sistemlerinin, elektronik faturaların vb. elektronik sistemlerin karşılıklı çalışabilirlik hususlarını da içeren bir uluslararası hukuki çerçeve tesis edilmesi vizyonu da Anlaşmaya yansıtılmıştır.

Anlaşmanın, ülkemiz mal ve hizmet ihracatçıları açısından finansman imkânlarının bulunduğu bazı fırsatları da beraberinde getirebileceği, bu kapsamda, ülkemiz bilişim ve yazılım şirketleri açısından pazara giriş fırsatları oluşturabileceği ve Anlaşmanın dijital ticaret bağlamında TDT üyesi ülkeler arasında ticari faaliyetlerin sürdürülebilir şekilde ve artarak devam etmesine olumlu katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATINA ÜYE DEVLETLERİN HÜKÜMETLERİ ARASINDA

DİJİTAL EKONOMİ ORTAKLIK ANLAŞMASI

Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti, Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti, Kırgız Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti, (bundan sonra her biri ayrı ayrı "Taraf" veya topluca "Taraflar" olarak anılacaktır).

3 Ekim 2009 tarihinde imzalanan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşmasına **DAYANARAK;**

Köklü dostluk ve kardeşlik **RUHUyla;**

"Türk Dünyası Vizyonu-2040" ve "Türk Devletleri Teşkilatının 2022-2026 Stratejisi"nde belirlenen öncelikleri **HATIRLAYARAK;**

Dijital ekonomiyle ilgili konularda ortaklık işbirliğini ilerletme taahhüdünü **ONAYLAYARAK;**

Elektronik ticaret de dâhil olmak üzere dijital ekonominin getirdiği ekonomik fırsatlardan ve mal ve hizmetlere daha geniş erişim olanağından yararlanmayı **ARZU EDEREK;**

Tüm Üye Devletlerin Taraf olduğu ilgili uluslararası anlaşmalar kapsamında Tarafların yükümlülüklerini **TANIYARAK;**

Kapsayıcı ekonomik büyümenin teşvik edilmesinde ve kadınların, gençlerin, korunmasız kişilerin ve engelli kişilerin uluslararası ticarete güçlendirilmesinde dijital ekonominin önemini **KAYDEDEREK;**

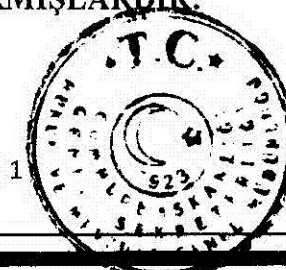
Kritik altyapının korunması ve tüketiciler ile işletmeler için güvenli ve muteber dijital platformların sağlanması konusundaki ortak çıkarın **BİLİNCİNDE OLARAK;**

Mevcut işletmeleri geliştirmek, yeni ürünler ve pazarlar yaratmak için teknolojik gelişmelerin olumlu etkilerini **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURARAK;**

Sınır-ötesi mal ve hizmet ticaretine imkân veren dijital sistemler arasında karşılıklı çalışabilirliği kolaylaştırmada ortak standartlar belirlemenin rolünün **DİKKATİNDE OLARAK;**

Kamu refahının muhafazası, meşru kamu politikası amaçlarını korumak için düzenleme yapma hakkını **TANIYARAK;**

Şağıdaki hususlarda **MUTABAKATA VARMIŞLARDIR:**

BÖLÜM I GENEL HÜKÜMLER

Madde 1 Kapsam

Bu Anlaşma, elektronik yollarla mal ve hizmet ticaretini (bundan böyle "elektronik ticaret" olarak anılacaktır) ve dijital ekonominin ilgili bölümlerinde işbirliğini etkileyen, Taraflarca alınan veya sürdürülen önlemlere uygulanacaktır.

Madde 2 Amaçlar

Bu Anlaşmanın amaçları:

- (a) Taraflar arasındaki ticari ilişkileri elektronik ticaret yoluyla güçlendirmek;
- (b) Tarafların ülkelerinde ve Taraflar arasında dijital ekonominin sürdürülebilir, kapsayıcı ve istikrarlı gelişimini teşvik etmek;
- (c) Taraflar arasındaki ekonomik faaliyetlerin büyümesini desteklemek;
- (d) dijital ekonomiye ilişkin konularda Taraflar arasındaki işbirliğinin kapsamını genişletmek;
- (e) Taraflar arasında işletmeler arası bağlantıların artırılmasını kolaylaştırmak;
- (f) küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'lerin) dijital ekonomiye katılımını gözetmek;
- (g) tüketicinin dijital ekonomiye olan güvenini teşvik etmektir.

Madde 3 Tanımlar

Bu Anlaşmanın amaçları bakımından:

Elektronik ticaret, mal ve hizmetlerin, internet kullanımı da dâhil olmak üzere, elektronik yollarla dağıtımı, pazarlanması, satışı veya teslimi anlamına gelir;

Tüketici, her bir Tarafın Devletinin ulusal mevzuatında tanımlanan tüketici anlamına gelir;

Elektronik fatura, Tarafların Devletlerinin ilgili ulusal mevzuatlarında tanımlanan, otomatik ve elektronik işlenmesine olanak tanıyacak şekilde yapılandırılmış bir elektronik formatta düzenlenen, iletilen ve alınan fatura anlamına gelir;

Elektronik faturalama veya *e-faturalama*, elektronik faturanın otomatik ve elektronik olarak işlenmesi anlamına gelir;

Elektronik ödemeler, elektronik ticaret işlemlerine yönelik parasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi için elektronik yollarla para transferleri anlamına gelir;

FinTek, mal ve hizmetleri desteklemek, geliştirmek, otomatikleştirmek veya etkinleştirmek için kullanılan bilgisayar programları ve diğer teknoloji anlamına gelir;

Fizisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi;

Tek pencere, bir ticari işlemde yer alan kişilerin, ithalat, ihracat ve transit mevzuatı gerekliliklerini yerine getirmek üzere veri ve belgeleri tek bir giriş noktasıyla elektronik olarak sunmalarına olanak tanıyan bir tesis anlamına gelir;

Ticaret idaresi belgeleri, malların ithalatı veya ihracatıyla bağlantılı olarak bir ithalatçı veya ihracatçı tarafından veya onlar için doldurulması gereken, bir Tarafça düzenlenen veya kontrol edilen formlar anlamına gelir;

İstenmeyen ticari elektronik ileti, alıcının rızası olmadan veya alıcının açıkça reddetmesine rağmen, bir internet erişim hizmeti sağlayıcısı veya Tarafların Devletlerinin ulusal mevzuatı altında sağlandığı kadarıyla, diğer telekomünikasyon hizmeti aracılığıyla ticari veya pazarlama amacıyla bir elektronik adrese gönderilen elektronik ileti anlamına gelir; ve

UNCITRAL, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu anlamına gelir.

Madde 4 Ödemeler ve Transferler

1. Taraflardan her biri, ulusal mevzuata göre pazara giriş izni verilen elektronik ticaretle ilgili tüm transferlerin ve ödemelerin, kendi ülkesine serbestçe ve gecikmeden giriş ve çıkış yapılmasına izin verecektir.

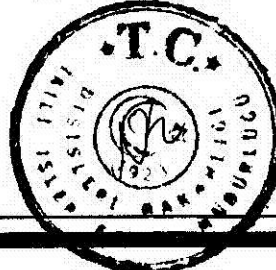
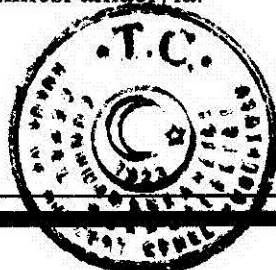
2. Taraflardan her biri, 1. paragrafta belirtilen transferlerin ve ödemelerin, transfer sırasında geçerli olan piyasa döviz kuru üzerinden serbestçe kullanılabilen bir para birimi ile yapılmasına izin verecektir.

3. Bu Maddedeki hiçbir husus, Tarafların, ilgili ulusal mevzuat ve Tarafların Devletlerinin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar uyarınca vergi ve gümrük vergileri yükümlülüklerine uyulmasını talep etmelerini engellemez.

4. 1. paragraf ve 2. paragrafta bakılmaksızın, bir Taraf, kendi devletinin aşağıdakilerle ilgili ulusal mevzuatının adil, ayrımcı olmayan ve iyi niyetle uygulanması yoluyla bir transferi veya ödemeyi önleyebilir veya geciktirebilir:

- (a) iflas, ödeme aczi veya alacaklıların haklarının korunması;
- (b) menkul kıymetler, vadeli işlemler, opsiyonlar veya türevler ihraç etmek, ticaretini yapmak veya dağıtmak;
- (c) kolluk kuvvetlerine veya mali düzenleyici makamlara yardımcı olmak için gerektiğinde transferlerin mali raporlaması veya kayıtlarının tutulması;
- (d) ceza gerektiren suçlar;
- (e) adli veya idari işlemlerde emir veya hükümlere uyulmasını sağlamak;

(f) Tarafların Devletlerinin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara ve bankaların risk yönetimi ve kontrol sistemlerine uymak amacıyla kara para aklamayla mücadele ve terörizmin önlenmesi amacıyla.

Madde 5

Ödemeler Dengesini Korumaya Yönelik Kısıtlamalar

1. Ciddi ödemeler dengesi ve dış mali zorluklar veya bunun tehdidi durumunda, bir Taraf, ödemeler veya transferlere kısıtlamalar getirebilir veya bunları sürdürebilir. Ekonomik kalkınma sürecindeki bir Tarafın ödemeler dengesi üzerindeki belirli baskıların, diğerlerinin yanı sıra, ekonomik kalkınma programının uygulanması için yeterli mali rezerv düzeyinin korunmasını sağlamak amacıyla kısıtlamaların kullanılmasını gerektirebileceği kabul edilmektedir.

2. Bu Maddenin 1. paragrafında belirtilen kısıtlamalar:

- (a) Uluslararası Para Fonu Anlaşmasının Maddelerine uyacak;
- (b) diğer Tarafın ticari, ekonomik ve mali çıkarlarına gereksiz zarar verilmesinden kaçınacak;
- (c) bu Maddenin 1. paragrafında tanımlanan koşulları ortadan kaldırmak için gerekli olanları aşmayacak;
- (d) geçici nitelikte olacak ve 1. paragrafta belirtilen durum iyileştikçe aşamalı olarak ortadan kaldırılacak; ve
- (e) milli muamele temelinde ve diğer Tarafa herhangi bir üçüncü devletten daha az lehte muamele edilmeyecek şekilde uygulanacaktır.

3. Diğer Taraf, bu Maddenin 1. paragrafı uyarınca alınan veya sürdürülen her türlü kısıtlama veya bunlarda yapılan herhangi bir değişiklik konusunda derhal bilgilendirilecektir.

Madde 6

Genel İstisnalar ve Güvenlik İstisnaları

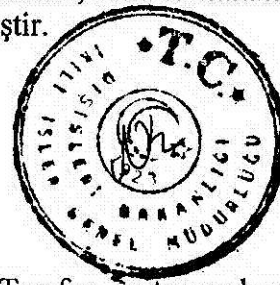
1. Bu Anlaşmanın amaçları bakımından, GATT 1994'ün XX'nci ve XXI'inci Maddeleri ve bunların yorumlayıcı notları, geçerli olduğu şekilde, *mutatis mutandis* olarak bu Anlaşmaya dâhil edilmiş ve onun bir parçası haline getirilmiştir.

2. Bu Anlaşmanın amaçları bakımından, GATS'ın XIV'üncü ve XIV'üncü *tekrar* (XIVbis) Maddeleri (dipnotları da dâhil olmak üzere), geçerli olduğu şekilde, *mutatis mutandis* olarak bu Anlaşmaya dâhil edilmiş ve onun bir parçası haline getirilmiştir.

Madde 7

İhtiyati Mali İstisnalar

1. Bu Anlaşmanın diğer hükümlerine bakılmaksızın, bir Tarafın, yatırımcıların, mevduat sahiplerinin, polise sahiplerinin veya bir mali kurum veya mali hizmet sunucusunun güveni

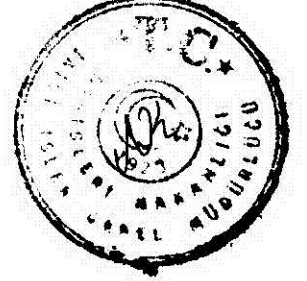

dayalı görev borçlu olduğu kişilerin korunması, veya mali sistemin bütünlüğünü ve istikrarını sağlamak da dâhil olmak üzere ihtiyati nedenlerle önlemler alması veya sürdürmesi engellenmeyecektir. Bu tür önlemlerin bu Anlaşmanın hükümlerine uymadığı durumlarda, bu önlemler Tarafların bu Anlaşma kapsamındaki taahhütlerinden veya yükümlülüklerinden kaçınmanın bir yolu olarak kullanılmayacaktır.

BÖLÜM II İŞ VE TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASI

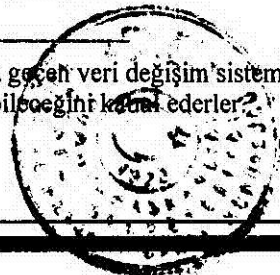
Madde 8 Kâğıtsız Ticaret

1. Taraflardan her biri, tüm ticaret idaresi belgelerinin elektronik ve bilgisayarca okunabilir biçimde kamuya açık hale getirilmesi için çaba gösterecektir.
2. Taraflardan her biri, ticaret idaresi belgelerinin elektronik versiyonlarını kâğıt belgelerin yasal eşdeğeri olarak, aşağıdakiler hariç olmak üzere, kabul edecektir:
  - (a) aksi yönde bir ulusal veya uluslararası yasal gereklilik bulunması; veya
  - (b) bu tür bir kabul ticaret idaresinin etkinliğini azaltacak ise.
3. Taraflardan her biri, kişilerin, malların ithalatı, ihracatı veya transitine ilişkin belgeleri ya da veri gerekliliklerini tek bir giriş noktasından ilgili makam ya da kurumlara sunmalarını sağlayacak tek pencere sistemi oluşturacak veya sürdürecektir.
4. Taraflar, ticaret idaresi belgelerine yönelik veri değişimini kolaylaştırmak için kendi tek pencereleri arasında kesintisiz, güvenilir, süreklilik arz eden ve güvenli arabağlantı kurmaya veya sürdürmeye çaba göstereceklerdir.
5. 4. paragrafta atıfta bulunulan veri ve belge türleri, bu Anlaşma'nın 25. Maddesi uyarınca kurulan Ortak Komite altında Taraflarca birlikte belirlenecektir ve böyle yapılmasının akabinde, Taraflar bu tür belgelerin bir listesini kamunun erişimine açık hale getirecek ve bu belgelerin listesini çevrimiçi olarak erişilebilir kılacaktır.
6. Taraflar, veri değişim sistemlerinin¹ geliştirilmesi ve yönetiminde uluslararası kabul görmüş ve, varsa, açık standartların rollerini tanırlar.
7. Taraflar, aşağıdaki yollar dahil olmakla birlikte onlarla sınırlı kalmamak üzere, 4. paragrafta atıfta bulunulan veri değişimini kolaylaştıran sistemlerin kullanımı ve benimsenmesini teşvik eden ve ilerlemesini sağlayan yeni girişimler üzerinde birlikte çalışacak ve işbirliği yapacaklardır:

1. veri değişim sistemlerinin geliştirilmesi ve yönetimi alanında bilgi, tecrübe ve en iyi uygulamaların paylaşımı; ve

2. Taraflar, bu paragrafta geçen veri değişim sistemlerinin 4. paragrafta belirtilen tek pencereler arasında arabağlantıya atıf yapabileceğini kabul ederler.

(b) veri deęiřimi sistemlerinin geliştirilmesi ve yönetiminde pilot projeler üzerinde işbirlięi.

8. Taraflardan her biri, sınır ötesi mal hareketleri sırasında gümrük ve taşıma verilerini teati etmeye çaba gösterecektir.

Madde 9

Ulusal Elektronik Ticaret Hukuki Çerçevesi

1. Taraflardan her biri, elektronik ödemeler hariç olmak üzere elektronik ticareti düzenleyen benzer bir hukuki çerçeveyi benimsemeye veya sürdürmeye çaba gösterecektir.

2. Taraflar, Devletlerinin elektronik ticaretle ilgili ulusal mevzuatları hakkında bilgi teati edeceklerdir.

3. Taraflar, Devletlerindeki ulusal mevzuatın aşağıdakiler ile uyumunu analiz etmek üzere işbirlięi yapacaklardır:

(a) UNCITRAL Elektronik Ticaret Model Kanunu (1996); ve/veya

(b) New York'ta, 23 Kasım 2005 tarihinde imzalanmış olan Birleşmiş Milletler Elektronik İletişimlerin Uluslararası Sözleşmelerde Kullanımı Konvansiyonu,

(c) dięer uluslararası kuruluşlar çerçevesinde Taraflarca sonuçlandırılan dięer uluslararası anlaşmalar;

(d) UNCITRAL Elektronik Transfer Edilebilir Kayıtlar Model Kanunu (2017).

Madde 10

Lojistik

1. Taraflar, tedarik zincirlerinin maliyetini düşürmeye ve hızı ile güvenilirliğini artırmaya yardımcı olan verimli sınır ötesi lojistięin önemini kabul ederler.

2. Taraflar, lojistik sektörüyle ilgili, aşağıdakileri içeren ama bunlarla sınırlı olmayan, en iyi uygulamaları ve genel bilgileri paylaşmaya çaba göstereceklerdir:

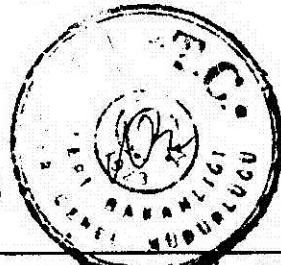
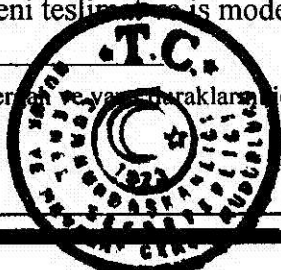
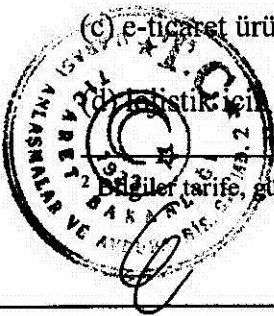
(a) e-ticaret ürünlerinin demiryolu ile taşınmasına ilişkin bilgiler²;

(b) demiryolu istasyonları çevresinde lojistik merkezler ve kuru limanlar kurulması için gereklilikler;

(c) e-ticaret ürünlerinin karayolu, deniz ve hava taşımacılıęı ile taşınmasına ilişkin bilgiler;

(d) lojistik için yeni teslimat ve is modelleri.

Bu bilgiler tarife, güzerhan ve yeni araçlarla içerebilir.

Madde 11 Elektronik Faturalama

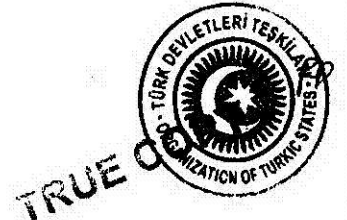
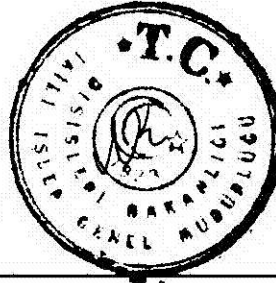
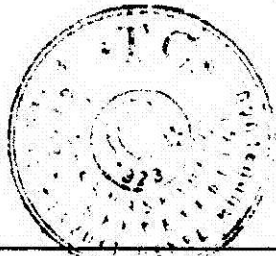
1. Taraflar, ticari işlemlerin verimliliğini, doğruluğunu ve güvenilirliğini arttıran e-faturalamanın önemini tanır. Taraflar ayrıca, kendi yetki alanlarında e-faturalama için kullanılan sistemlerin, diğer Tarafların Devletlerinin yetki alanlarında e-faturalama için kullanılan sistemlerle karşılıklı işlerliğini sağlamanın faydalarını tanır (bilgi sistemleri arasında etkileşim olasılığı ile).
2. Taraflardan her biri, kendi yetki alanında e-faturalama ile ilgili önlemlerin uygulanmasının, (bilgi sistemleri arasında etkileşim olasılığı ile) sınır ötesi karşılıklı işlerliği destekleyecek şekilde tasarlanmasına çaba gösterecektir. Bu amaçla, Taraflardan her biri, elektronik faturalamaya ilişkin önlemlerini, bulunması halinde, uluslararası standartlara, kılavuzlara veya tavsiyelere dayandırmayı göz önüne alacaklardır.
3. Taraflar, karşılıklı işler (bilgi sistemleri arasında etkileşim olasılığı ile) e-faturalama sistemlerinin küresel olarak benimsenmesinin teşvik edilmesinin ekonomik önemini tanır. Bu amaçla, Taraflar en iyi uygulamaları paylaşacak ve e-faturalama için karşılıklı işler sistemlerinin benimsenmesini teşvik etme konusunda işbirliği yapacaklardır.
4. Taraflar, işletmelerin e-faturayı benimsemesini teşvik eden, özendirici, destekleyen veya kolaylaştıran girişimlerde işbirliği yapma ve birlikte çalışmayı kabul ederler. Bu amaçla, Taraflar:
  - (a) e-faturayı destekleyen altyapının varlığını teşvik etmeye; ve
  - (b) e-fatura farkındalığı oluşturmaya ve kapasite geliştirmeye çaba göstereceklerdir.

Madde 12 Hızlı Sevkiyatlar

1. Taraflar, elektronik ticarete hızlı sevkiyat ticaretini kolaylaştırmak için kendi gümrük usullerinin öngörülebilir, tutarlı ve şeffaf bir şekilde uygulanmasını sağlayacaklardır.
2. DTÖ üyesi olan Taraflar için DTÖ yükümlülüklerine hâle gelmeksizin, Taraflardan her biri, gümrük kontrolünü sürdürürken, hızlı sevkiyatlarla ilgili gümrük işlemlerinin yerine getirilmesi için öncelikli usulleri benimsemeye veya sürdürmeye çaba gösterecektir.

Bu usul:

- (a) bir hızlı sevkiyatı serbest bırakmak için gerekli bilgilerin sevkiyat gelmeden önce sunulmasını ve işlenmesini sağlayacaktır;

(b) bir hızlı sevkiyatta bulunan tüm malları kapsayan bilgilerin, bir manifesto gibi, tek seferde ve mümkünse elektronik yollarla sunulmasına izin verecektir³;

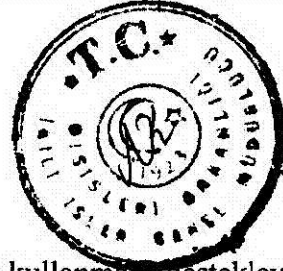
(c) mümkün olduğu ölçüde, belirli malların asgari belgelendirmeyle serbest bırakılmasını sağlayacaktır;

(d) normal koşullar altında, sevkiyat ulaşırsa, hızlı sevkiyatın gerekli gümrük belgelerinin sunulmasından sonraki mümkün olan en kısa sürede serbest bırakılmasını sağlayacaktır; ve

(e) bir Tarafın, malın ağırlığına veya değerine dayalı olarak beyan ve destekleyici belgeler ve vergi ve gümrük vergilerinin ödenmesi dahil olmak üzere, serbest bırakma için resmi giriş prosedürleri talep edebileceğini kabul ederek, herhangi bir ağırlık veya değerdeki sevkiyatlara uygulanır.

3. Taraflardan her biri, enflasyon oranları, ticaretin kolaylaştırılması üzerindeki etki, risk yönetimi üzerindeki etki, vergilerin toplanmasının idari maliyetinin vergilerin miktarı ile karşılaştırması, sınır ötesi ticaret işlemlerinin maliyeti, KOBİ'ler üzerindeki etki veya gümrük vergilerinin toplanmasıyla ilgili diğer faktörler gibi ilgili görebileceği faktörleri dikkate alarak, hızlandırılmış sevkiyat olarak kabul edilecek mallara uygulanan miktar ve değer sınırlarını periyodik olarak gözden geçirecektir.

Madde 13 Elektronik Ödemeler

1. Taraflar, uluslararası kabul gören standartları benimsemeyi ve kullanmayı destekleyerek, ödeme altyapılarının karşılıklı işlerliğini ve bağlantısını teşvik ederek ve ödemeler ekosisteminde faydalı yenilikçilik ve rekabeti özendirerek verimli, güvenli ve emniyetli sınır ötesi elektronik ödemelerin geliştirilmesini desteklemeyi kabul ederler.

2. Bu amaçla, ve kanun ve düzenlemelerine uygun şekilde, Taraflar, aşağıdaki ilkeleri tanırlar:

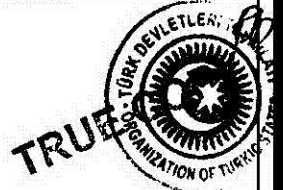
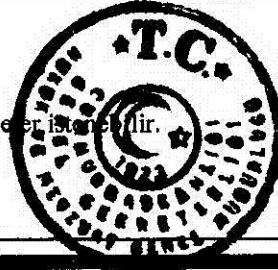
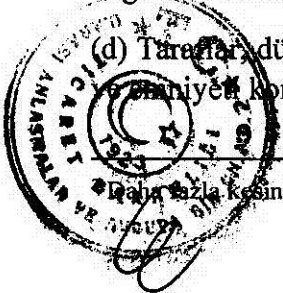
(a) Taraflar, düzenleyici onay, lisanslama gereklilikleri, prosedürler ve teknik standartlarla ilgili olanlar da dahil olmak üzere elektronik ödemelerle ilgili düzenlemelerini zamanlıca kamuya açık hale getirmek için çaba göstereceklerdir.

(b) Taraflar, mümkün olduğunda, Uygulama Programlama Arayüzü'nün (API) kullanımını teşvik etmeye çalışacak ve mali kuruluşları ve ödeme hizmeti sağlayıcılarını, elektronik ödemeler ekosisteminde uyumluluğu artırmak ve yeniliği teşvik etmek için, mümkün olduğunda, finansal ürün, hizmet ve işlemlerinin API'sini gönüllü olarak üçüncü taraf oyunculara sağlamaya özendireceklerdir.

(c) Taraflar, dijital kimlik verilerini kullanarak gerçek ve tüzel kişilerin sınır ötesi kimlik doğrulaması ve elektronik kimliklendirilmesi olasılığını değerlendireceklerdir.

(d) Taraflar, düzenleme yoluyla elektronik ödeme sistemlerinde güvenliği, verimliliği, güveni ve emniyetin korumanın önemini kabul ederler.

3. Taraflar, hızlı sevkiyat için, serbest bırakma için koşul olarak ek belge talep etmemiştir.

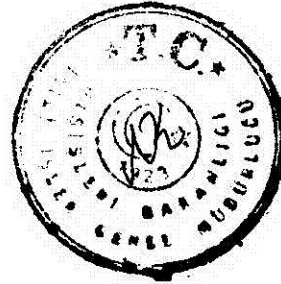
(e) Taraflar, politikaların eşit şartlarda yenilikçiliği ve rekabeti teşvik etmesi gerektiğini kabul ederler ve düzenleyici ve sektörel korumalı alanlar benimsemek gibi yollarla mevcut ve yeni katılımcılar tarafından, yeni mali ve elektronik ödeme ürünleri ile hizmetlerinin zamanlıca sunulmasının sağlanmasının önemini tanırlar.

Madde 14 **Yerli Tedarikçi Veritabanı**

Taraflardan her biri, yerli bir tedarikçi veritabanı oluşturmaya veya sürdürmeye teşvik edilmiştir. Bu veritabanı, potansiyel tasheronlar ve hizmet sağlayıcılar dahil belirli sektörlerdeki ilgili yerli tedarikçileri listeleyecek ve mümkün olduğu ölçüde, diğerlerinin yanında, aşağıdaki özellikleri içerecektir:

- (a) şirket bilgi dökümleri aracılığıyla yerel üretim ve hizmet kapasitesini vurgulamak;
- (b) sektör veya endüstri, ürün veya hizmet adı, konum, sertifikalar vb. ile arama yapılabilir olmak;
- (c) yatırımcılara yönelik yatırım sonrası destek hizmetleri ile bağlantılı olmak;
- (d) çevrim içi olarak ve mümkünse İngilizce erişilebilir olmak; ve
- (e) düzenli olarak güncellenmek;
- (f) devlet mali destek ve teşviklerinden yararlanma durumu;
- (g) kamu ihalelerine ve alımlarına katılım durumu;
- (h) uygulanabilir olduğu durumlarda, sevkiyat için gerekli belgelerle doğrulanana ve tüketici (alıcı) tarafından onaylanana kadar ödeme işlemini kısıtlayan bir veritabanı aracı.

Madde 15 **Bilginin Erişilebilirliği**

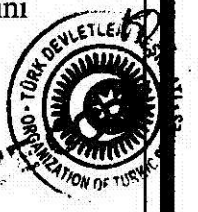
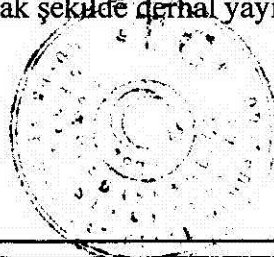

1. Taraflardan her biri,

- (a) diğer Tarafların eşdeğer internet sitelerinin; ve
- (b) bu Anlaşmanın uygulanmasıyla ilgilenen herhangi bir kişi için yararlı olduğunu düşündüğü bilgileri sağlayan kendi devlet kurumlarının ve diğer uygun kuruluşların internet sitelerinin,

doğrudan elektronik yönlendirme yoluyla erişilebilen bağlantılarına veya bilgilerine yer verecektir.

2. Taraflardan her biri, bu Anlaşma kapsamındaki herhangi bir hususla ilgili olarak genel uygulamaya yönelik kanunlarının, düzenlemelerinin, usullerinin ve idari kararlarının; ilgili kişilerin ve Tarafların bunlardan haberdar olmalarını sağlayacak şekilde derhal yayınlanmasını veya başka bir şekilde erişime sunulmasını sağlayacaktır.

3. Taraflardan her biri:

- (a) gümrük düzenlemeleri, usulleri veya bilgi alma noktaları;
- (b) elektronik ticaretle ilgili teknik düzenlemeler, standartlar veya uygunluk değerlendirme prosedürleri;
- (c) ticaret teşvik programları;
- (d) devlet alımları fırsatları; ve
- (e) KOBİ'ler için finansman programları

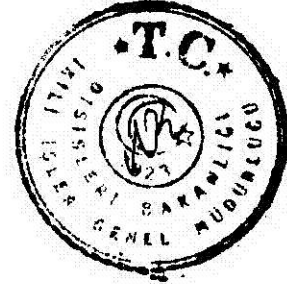
hususlarını içerebilecek çevrimiçi bilgilerin erişilebilirliğini sağlamak adına çaba gösterecektir.

4. Taraflardan her biri, 2. paragraf ve 3. paragrafta atıfta bulunulan internet sitesindeki bilgi ve bağlantıların güncel ve doğru olmasını sağlamak amacıyla bunları düzenli olarak gözden geçirecektir.

5. Taraflardan her biri, diğer bir Tarafın 2. paragrafta atıfta bulunulan mevcut ve yeni kanun veya düzenlemeleri hakkında belirli bilgi talebine derhal yanıt verecektir.

BÖLÜM III İŞLETME VE TÜKETİCİ GÜVENİ TESİSİ

Madde 16 Elektronik İmzalar

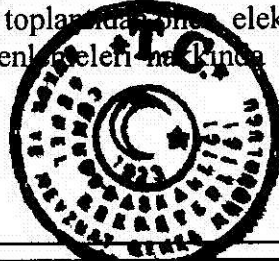

1. Taraflardan her biri, elektronik imza ve/veya sertifikasyon hizmetlerine ilişkin ulusal kanun ve düzenlemelerine uygun olarak, diğer Tarafların Devletlerinin mevzuatı kapsamında hâlihazırda akreditasyon veya tanınma elde etmiş sertifikasyon hizmeti sunucularının akreditasyon ve tanınma usullerini kolaylaştırmaya çaba gösterecektir.

2. Elektronik sertifika veren ve/veya elektronik imza oluşturan Taraf, yürürlükteki kural ve düzenlemelerine uygun hareket etmemesi sebebiyle, herhangi bir gerçek veya tüzel kişiye kasten veya ihmalen verdiği zarardan sorumlu olacaktır.

3. Taraflardan her birinin sertifika sağlayıcılarını ve elektronik imza çerçevesini ulusal düzeyde denetlemekten sorumlu yetkili makamları, mümkünse, ortak elektronik imza formatları ve sertifika profilleri açısından Taraflar arasında elektronik imzaların karşılıklı tanınmasını gerçekleştirmek için gerekli temeli oluşturacaktır.

4. Taraflardan her birinin yetkili makamları, elektronik imzaların karşılıklı tanınmasına ilişkin bir anlaşmayı müzakere etme fırsat ve olanaklarını görüşmek üzere Ortak Komite tarafından belirlenen bir tarihte toplanacaklardır. Taraflardan her biri toplanıldığında elektronik imza ve sertifikasyon hizmetlerine ilişkin yürürlükteki kanun ve düzenlemeleri hakkında diğer Tarafları bilgilendirecektir.

5. Mevzuatında aksi öngörülen haller dışında, bir Taraf, bir imzanın yasal geçerliliğini yalnızca elektronik formda olması sebebiyle reddetmeyecektir.

6. Hiçbir Taraf, elektronik imzalarla ilgili olarak, bir elektronik işlemin taraflarının, elektronik işlemlerinin elektronik imzalarla ilgili geçerli yasal gerekliliklere uygun olduğunu mahkemede veya adli veya idari makamlar önünde kanıtlama fırsatına sahip olmalarını engelleyecek ulusal kanun ve düzenlemeleri kabul etmeyecek veya sürdürmeyecektir.

Madde 17 **İstenmeyen Ticari Elektronik İletiler**

1. Taraflardan her biri, istenmeyen ticari elektronik iletilere ilişkin olarak:

(a) istenmeyen ticari elektronik ileti sunucularının, alıcıların bu iletilerin devam eden alımını engelleme imkanını kolaylaştırmasını gerektiren;

(b) Tarafların Devletlerinin mevzuatında belirtildiği şekilde, ticari elektronik iletiler almak için alıcıların rızasını gerektiren; veya

(c) her durumda, istenmeyen ticari iletilerin en aza indirilmesini sağlayan

önlemler alacak veya sürdürecektir.

2. Taraflardan her biri, 1. paragrafa göre alınan veya sürdürülen önlemlere riayet etmeyen istenmeyen ticari elektronik ileti sunucularına karşı başvuru hakkı sağlayacaktır.

3. Taraflar, istenmeyen ticari elektronik iletilerin düzenlenmesine ilişkin karşılıklı olarak ilgi gösterdikleri uygun durumlarda işbirliği yapacaklardır.

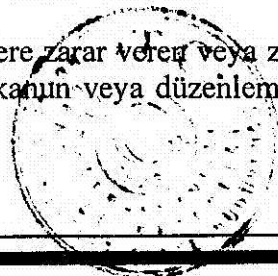
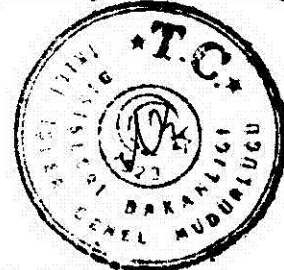
Madde 18 **Tüketicinin Çevrimiçi Korunması**

1. Taraflar, tüketicileri, elektronik ticaret faaliyetinde bulunduklarında; hileli, aldatıcı veya yanıltıcı uygulamalardan koruyacak şeffaf ve etkin önlemlerin önemini tanırlar.

2. Taraflar, tüketici refahını artırmak için sınır ötesi e-ticarete ilişkin faaliyetler konusunda tüketicisinin korunması konusunda kendi ulusal tüketici koruma kurumları veya diğer ilgili kuruluşları arasında işbirliğinin önemini tanırlar.

3. Taraflardan her biri, tüketicilerin e-ticaretteki haklarına, diğer ticaret biçimlerinde sağlanan koruma düzeyinden daha düşük olmayan, etkin koruma sağlayacaktır.

4. Taraflardan her biri, çevrimiçi ticaret yapan tüketicilere zarar veren veya zarar verebilecek hileli, aldatıcı veya yanıltıcı uygulamaları yasaklayan kanun veya düzenlemeleri kabul

veya sürdürür. "Hileli, aldatıcı veya yanıltıcı davranış" aşağıdakileri içermekle birlikte onlarla sınırlı değildir:

- (a) malzemelerin güvenlik kalitesi, teslimat fiyatı ve ödeme koşulları dahil olmak üzere toplam fiyat, teslimat süresi, ürün tanımı, bileşimi ve performansı, garanti yükümlülükleri, malların onarım koşulları ve ayrıca depolanması ile ilgili hizmetler, iade ve değiştirme politikaları, mal veya hizmetlerin miktarı veya menşei ile ilgili aldatıcı veya yanıltıcı beyanlar;
- (b) tedarik etme niyeti olmaksızın, tedarik edilmeleri için mal veya hizmet teklifi;
- (c) bilinçli olarak yapılan yanıltıcı mal ve hizmet reklamları;
- (d) faturalandırıldıktan sonra tüketicilere malların teslim edilmemesi veya hizmetlerin sunulmaması;
- (e) tüketicinin izni olmaksızın tüketicilerin mali, telefon veya diğer hesaplarından ücret alınması veya borçlandırılması.

5. Taraflardan her biri, mal ve hizmetlerin teslimatı sırasında, mal ve hizmetlerin kalitesine ilişkin mevzuata uygun olarak kabul edilebilir ve tatmin edici kalitede olmasını gerektiren kanun veya düzenlemeleri kabul edecek veya sürdürecektir ve bunların yerine getirilmemesi halinde tüketicilere uygun telafi imkânları sağlayacaktır.

6. Taraflardan her biri, tüketicinin korunmasına ilişkin kanun ve düzenlemelerini kamuya açık ve kolay erişilebilir kılmak için çaba gösterecektir.

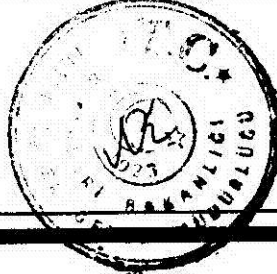
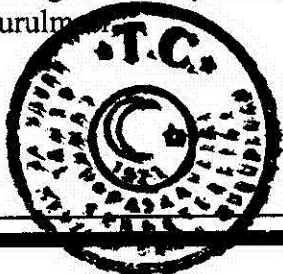
7. Taraflar, duruma göre ve Taraflardan her birinin ilgili kanun ve düzenlemelerine tabi olmak kaydıyla, elektronik ticaret faaliyetleriyle ilgili olarak tüketicinin korunmasına ilişkin kanunlarının uygulanması da dâhil olmak üzere, hileli, aldatıcı veya yanıltıcı davranışlara ilişkin karşılıklı olarak ilgi gösterdikleri konularda işbirliğini teşvik edeceklerdir.

8. Taraflar, hizmet sunucuların ulusal ve sınır ötesi elektronik ticarete ilişkin hakları ve yükümlülükleri hakkında tüketicileri bilgilendirmelerini gerektiren önlemler alacak veya sürdürecektir.

9. Bu Maddede öngörülen önlemlerin geliştirilmesi, yürürlüğe konulması ve uygulanmasının kontrol edilmesi amacıyla Taraflar, tüketicinin korunması alanında yetkili makamların temsilcileriyle Ortak Komite tarafından belirlenen süre içinde toplantılar düzenleyeceklerdir.

10. Taraflar, hileli, yanıltıcı ve aldatıcı ticari uygulamaların yanı sıra *düşük kalitede ve güvenli olmayan mal, düşük kalitede ve güvenli olmayan hizmetler satın aldığı için* etkilenen diğer Tarafın Devletinin tüketicileri (bundan sonra yabancı tüketiciler olarak anılacaktır) için aşağıdakileri içermekle birlikte onlarla sınırlı olmayan yasal koruma önlemleri oluşturmaya çaba gösterecektir:

- (a) yabancı tüketiciler tarafından şikayetlerin alınması ve bunların, hizmet sağlayıcının ülkesinde kayıtlı olduğu Tarafın yetkili makamları tarafından değerlendirilmesi için çevrimiçi mekanizmaların kurulması

(b) bir Taraftaki, tüketicinin korunmasının yasal dayanağına ilişkin bilgi sağlayan birden çok dili içeren bilgi kaynağı oluşturulması ve desteklenmesi;

(c) e-ticaret çerçevesinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü için alternatif mekanizmaların uygulanması;

(d) belirli tüketici hakları ihlalleri durumunda ortak soruşturma usullerinin belirlenmesi.

Madde 19

Kişisel Verilerin Korunması

1. Taraflar, kişisel verilerinin korunmasının ekonomik ve sosyal yararları ile bunun elektronik ticarete tüketici güvenliğini arttırmaya yaptığı katkıyı tanırlar.

2. Taraflardan her biri, sınır-ötesi transfer edilen kişisel veriler de dâhil olmak üzere kişisel verilerin korunması için ulusal yasal bir çerçeve oluşturacak ya da sürdürecektir.

3. Taraflardan her biri, veri koruma kanun ve düzenlemelerini kamuya açık ve kolay erişilebilir hale getirecek ve yetkili veri koruma makamı:

(a) bireylerin veri koruma haklarının ihlali durumunda nasıl çözüm arayabilecekleri; ve

(b) işletmenin kişisel verilerin korunmasına ilişkin tabi olduğu yasal yükümlülükler ve bunların uygulanmasına yönelik her türlü kılavuz

dâhil olmak üzere devletin sağladığı kişisel veri korumaları hakkında bilgi yayınlayacaktır.

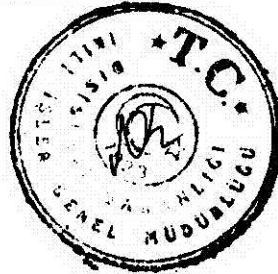
4. Taraflardan her biri, kendi ülkesindeki işletmeleri, internet de dâhil olmak üzere, kişisel verilerin korunmasına ilişkin politika ve usullerini yayınlamaya teşvik edecektir.

5. Tarafların kişisel verilerin korunması için farklı yasal yaklaşımlar benimseyebileceklerini kabul ederek, Taraflar yargı yetkileri altında uygulanan bu tür mekanizmalar hakkında bilgi alışverişi ve tecrübe paylaşımında bulunmaya çaba göstereceklerdir.

BÖLÜM IV İŞBİRLİĞİ

Madde 20

E-ticaret Alanında Genel İşbirliği

(a) Tarafların düzenleyici kurumlarındaki politika yetkilileri, düzenleyici yönetimden sorumlu kurumlar veya düzenleyiciler arasında bilgi alışverişleri, diyaloglar veya toplantılar;

(b) Tarafların üzerinde mutabık kalabilecekleri diğer faaliyetler.

2. Taraflar, işbirliği faaliyetlerinin ayrıntılı düzenlemelerini ayrı mutabakatlarda belirleyebilirler.

Madde 21

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik İşbirliği

1. Taraflar, KOBİ'lerin elektronik ticarete dinamizmin sürdürülmesi ve rekabet gücünün artırılmasındaki temel rolünü kabul ederler.

2. Taraflar, elektronik ticarete KOBİ'ler için ticaret ve yatırım fırsatlarını arttırmak amacıyla:

(a) KOBİ'lerin yeteneklerini ve pazara erişimlerini geliştirmek için dijital araçlardan ve teknolojiden yararlanma konusunda bilgi ve en iyi uygulamaları paylaşmak;

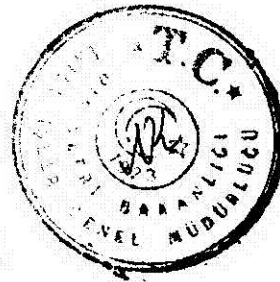
(b) KOBİ'lerin elektronik ticarete uyum sağlamasına ve gelişmesine yardımcı olabilecek diğer alanlarda işbirliği yapmak;

(c) KOBİ'lerin uluslararası tedarikçiler, alıcılar ve diğer potansiyel iş ortaklarıyla bağlantı kurmalarına yardımcı olabilecek çevrimiçi platformlara ve diğer mekanizmalara katılımlarını teşvik etmek; ve

(d) Tarafların Devletlerinin KOBİ'leri arasında elektronik ticaret konusunda yakın işbirliğini teşvik etmek;

(e) KOBİ'lerin dijital olgunluğunu arttırmaya yardımcı olabilecek diğer alanlarda işbirliği yapmak

hususlarında çaba göstereceklerdir.

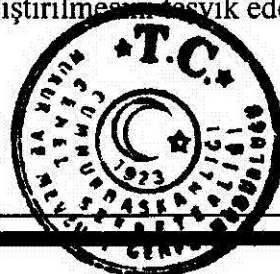
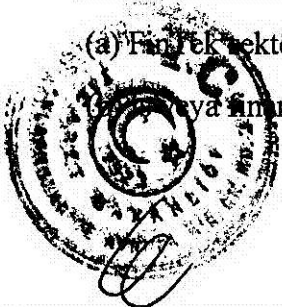
Madde 22

FinTek İşbirliği

1. Taraflar, Tarafların Devletlerindeki FinTek endüstrisi arasındaki işbirliğini teşvik edeceklerdir. Taraflar, FinTek ile ilgili etkin işbirliğinin işletmelerin katılımını gerektireceğini kabul ederler. Bu amaçla, Taraflar:

(a) FinTek sektöründeki firmalar arasında işbirliğini teşvik edeceklerdir;

(b) FinTek sektörleri için FinTek çözümlerinin geliştirilmesini teşvik edeceklerdir.

(c) Tarafların Devletlerinin mevzuatı ile tutarlı olarak, FinTek alanında Taraflar arasında girişimcilik veya start-up yeteneklerinin işbirliğini teşvik edecektir.

Madde 23 **Siber Güvenlik İşbirliği**

1. Taraflar, küresel refaha ulaşmak için güvenli elektronik ticareti teşvik etme konusunda ortak bir vizyona sahip olduklarını kaydederek, siber güvenliğin elektronik ticarete güven tesis etmek için kritik öneme sahip olduğunu kabul ederler.

2. Taraflar ayrıca,

(a) bilgisayar güvenliği olaylarına müdahaleden sorumlu ulusal kuruluşlarının yeteneklerini geliştirmenin;

(b) Tarafların Devletlerinin elektronik ağlarını etkileyen kötü niyetli izinsiz girişleri veya kötü niyetli kodların yayılmasını tespit etmek ve azaltmak için işbirliği yapmak üzere mevcut işbirliği mekanizmalarını kullanmanın;

(c) niteliklerin karşılıklı tanınmasına ilişkin olası girişimler de dâhil olmak üzere, siber güvenlik alanında işgücünün geliştirilmesinin;

(d) siber güvenlikle ilgili tüm ilgili ulusal ve uluslararası yasal, düzenleyici ve sözleşmesel gerekliliklerin karşılanması;

(e) birlikte ele alındığında e-ticaret için bir güvenlik mimarisi oluşturacak güvenlik mekanizmaları ve usullerinin;

(f) e-ticaret platformlarının siber güvenliğini sağlamak ve en iyi uygulamaları hayata geçirmek için siber olaylar, alınan dersler ve IOC'ler (Uzlaşma Göstergeleri) hakkındaki bilgileri Tarafların ilgili CERT'leri (Bilgisayar Acil Durum Müdahale Ekibi) ile paylaşmanın

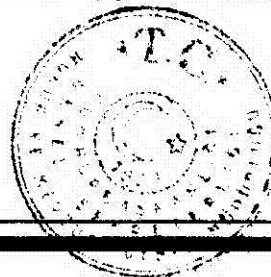
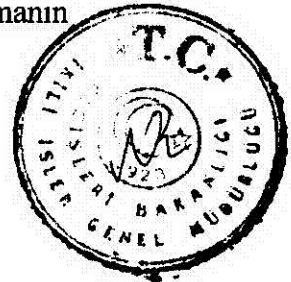
önemini kabul ederler.

Madde 24 **Rekabet Politikası Alanında İşbirliği**

1. Taraflar, rekabet hukukunun uygulanması, dijital pazarlarda rekabet politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması alanlarında deneyim paylaşımının faydalarını kabul ederek, aşağıdakiler de dâhil olmak üzere, karşılıklı olarak mutabık kalınan işbirliği faaliyetlerini yürütme olanaklarını değerlendireceklerdir:

(a) dijital pazarlarda rekabet politikalarının geliştirilmesine ilişkin bilgi ve deneyim alışverişi;

(b) dijital pazarlarda rekabetin teşvik edilmesine yönelik en iyi uygulamaların paylaşılması;

(c) dijital pazarlarda rekabet politikalarının geliştirilmesi ve rekabet hukukunun uygulanmasının güçlendirilmesi için gerekli kapasitelerin oluşturulmasında bir Tarafa yardımcı olmak üzere memur değişimi de dâhil olmak üzere tavsiye veya eğitim sağlanması;

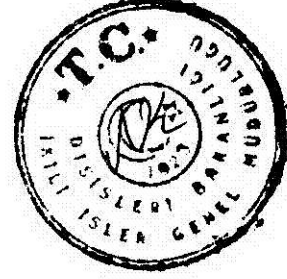
(d) Taraflarca mutabık kalınan diğer her türlü teknik işbirliği.

2. Taraflar, bildirim, istişare ve gizli olmayan bilgi alışverişi de dâhil olmak üzere, dijital pazarlarda rekabet hukukunun uygulanması konularında uygun şekilde işbirliği yapacaklardır.

3. Taraflar, kendi yasaları, düzenlemeleri ve önemli çıkarlarıyla uyumlu bir şekilde ve makul ölçüde mevcut kaynakları dâhilinde işbirliği yapacaklardır.

BÖLÜM V ORTAK KOMİTE VE TEMAS NOKTALARI

Madde 25 Ortak Komite

1. Taraflar, bu Anlaşma hükümlerini uygulamak üzere, Tarafların bu Anlaşmanın uygulanmasından sorumlu ilgili Bakanlık ve kurumlarının temsilcilerinden oluşacak bir Ortak Komite kurmuştur.

2. Ortak Komite,

- (a) bu Anlaşmanın uygulanması veya işleyişi ile ilgili her türlü konuyu inceleyecek;
- (b) bu Anlaşmanın değiştirilmesine yönelik her türlü teklifi değerlendirecek;
- (c) Taraflar arasında e-ticaret konusundaki ortaklığı daha da geliştirmenin yollarını değerlendirecek;
- (d) bu Anlaşmanın uygulanmasına yönelik düzenlemeler geliştirecek; ve
- (e) Tarafların mutabık kalabileceği başka herhangi bir eylemde bulunacaktır.

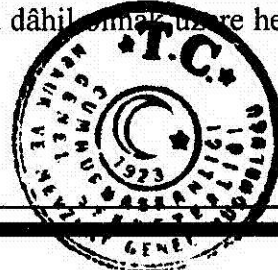
3. Ortak Komite, bu Maddenin 2. paragrafı kapsamındaki konularda kararlarını oybirliği ile alacaktır.

4. Ortak Komite, gerekli gördüğü şekilde Çalışma Grupları kurabilir.

5. Ortak Komite, bu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ve daha sonra, bu Madde kapsamındaki görevlerini yerine getirmek için gerekli olanlar da dâhil olmak üzere, Tarafların kararlaştırabileceği şekilde toplanacaktır.

6. Ortak Komite toplantıları, Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryası tarafından kolaylaştırılacaktır. Sekretarya, bu tür oturumlar için gerekli her türlü idari desteği sağlayacak ve Ortak Komite'nin her türlü kararını diğer Taraflara bildirecektir.

7. Bu Anlaşmada aksi belirtilmedikçe, bu Madde uyarınca kurulan Ortak Komite, çalışmalarını elektronik posta, sanal toplantılar veya video konferans da dâhil olmak üzere her türlü uygun araçla yürütecektir.

8. Ortak Komite'nin her toplantısında, Taraflardan her biri bu Anlaşmanın uygulanmasına yönelik planları ve kaydedilen ilerleme hakkında bilgi verecektir.

Madde 26

Temas Noktaları

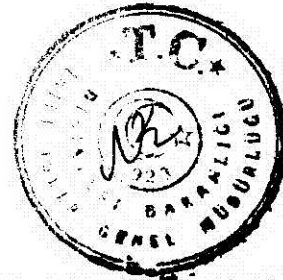
1. Taraflardan her biri, bu Anlaşma ile ilgili her türlü konuda Taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştırmak üzere bir temas noktası (yetkili makam) belirleyecektir.
2. Taraflardan her biri, bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra mümkün olan en kısa sürede temas noktasını Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryası aracılığıyla diğer Taraflara bildirecektir.
3. Taraflardan her birinin temas noktaları, ilgili paydaşlarının iç koordinasyonundan ve Taraflar arasındaki iletişimden sorumludur.
4. Bu Anlaşma kapsamındaki her türlü bildirim, talep veya bilgi diğer Taraflara temas noktaları aracılığıyla iletilecektir.
5. Bir Tarafın talebi üzerine, bu talebi alan diğer Taraf veya Taraflar, mevcut veya önerilen herhangi bir önleme ilişkin bilgi sağlayacak ve soruları yanıtlayacaktır.
6. Bu Madde kapsamında sağlanan herhangi bir bildirim veya bilgi, önlemin bu Anlaşmaya uygun olup olmadığından bağımsız olacaktır.
7. Taraflardan her biri, temas noktası değişikliklerini diğer Taraflara zamanında bildirmeyi kabul eder.

BÖLÜM VI

SON HÜKÜMLER

Madde 27

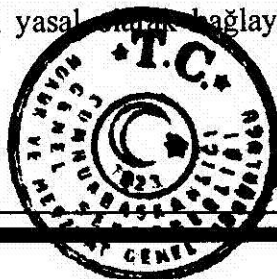
Anlaşmazlıkların Halli

1. Taraflar, bu Anlaşmanın yorumlanması veya uygulanmasından kaynaklanan herhangi bir anlaşmazlığı karşılıklı istişareler yoluyla dostane bir şekilde çözmek için çaba göstereceklerdir.
2. Anlaşmazlık yaşayan Taraflar arasında istişarelerin başlamasından itibaren yüz seksen (180) gün içinde karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüme ulaşılamaması halinde, anlaşmazlık yaşayan Taraflar anlaşmazlığı UNCITRAL Tahkim Kuralları veya Taraflar arasında kararlaştırılan ve bu amaçlar için yürürlüğe konulan mekanizmalar kapsamındaki diğer herhangi bir anlaşmazlık çözüm süreci uyarınca çözebilirler.

Tahkim Mahkemesinin kararları nihai ve taraflar için yasal olarak bağlayıcı olacak ve uygulanacaktır.

4. Bu Madde, bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce vuku bulan olaylardan kaynaklanan Taraflar arasındaki anlaşmazlıklara uygulanmaz.

5. Taraflar ayrıca, tahkim veya diğer yargılamaların başlamasından sonra da dâhil olmak üzere, uyuşmazlığın herhangi bir aşamasında UNCITRAL Arabuluculuk Kuralları uyarınca arabuluculuğa başvurmayı kabul edebilirler.

Madde 28 **Değişiklikler**

Bu Anlaşma, Tarafların karşılıklı yazılı rızasıyla, bu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olan ve bu Anlaşmanın 30. Maddesinin hükümlerine uygun olarak yürürlüğe girecek ayrı protokoller şeklinde her zaman değiştirilebilir.

Madde 29 **Saklayıcı**

Bu Anlaşmanın saklayıcısı Türk Devletleri Teşkilatı Sekretaryası olacaktır.

Madde 30 **Yürürlüğe Giriş**

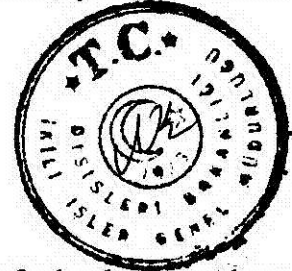
1. Bu Anlaşma belirsiz bir süre için akdedilmiştir.
2. Bu Anlaşma, Saklayıcı tarafından Tarafların bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli olan kendi iç usullerinin tamamlandığını teyit eden diplomatik kanallardan son yazılı bildirimin alınmasından otuz (30) gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 31 **Katılım**

Bu Anlaşma, tüm Tarafların yazılı onayı üzerine herhangi bir üçüncü tarafın katılımına açıktır. Bu tür katılan taraflar için Anlaşma, saklayıcının diplomatik kanallardan katılım belgesini almasından otuz (30) gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 32 **Çekilme**

Herhangi bir Taraf, saklayıcıya yazılı olarak bildirimde bulunarak bu Anlaşmadan istediği zaman çekilebilir. Çekilme, saklayıcı tarafından böyle bir bildirimin alınmasından altı (6) ay sonra yürürlüğe girer.

Bu Anlaşmanın Azerbaycanca, Kazakça, Kırgızca, Türkçe, Özbekçe ve İngilizce dillerinde tek bir nüsha halinde aslı TDT Sekretaryasına ("Saklayıcı") teslim edilecektir.

Bişkek şehrinde 6 Kasım 2024 tarihinde Azerbaycanca, Kazakça, Kırgızca, Türkçe, Özbekçe ve İngilizce dillerinde tek bir orijinal nüsha halinde akdedilmiştir, tüm metinler eşit derecede geçerli olacaktır. Herhangi bir yorum farklılığı olması durumunda İngilizce metin geçerli olacaktır.

Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Adına

Elçinbəy

Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Adına

Qasym-Jomart Tokayev

Kırgız Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Adına

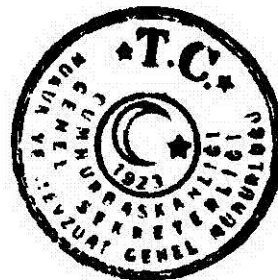
Adas

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Adına

İsmet İnönü

Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti Adına

U. Dano

**TÜRK DÖVLƏTLƏRİ TƏŞKİLATINA
ÜZV DÖVLƏTLƏRİN HÖKUMƏTLƏRİ ARASINDA
RƏQƏMSAL İQTİSADİYYAT ÜZRƏ TƏRƏFDƏŞLİQ SAZİŞİ**

Azərbaycan Respublikası Hökuməti, Qazaxıstan Respublikası Hökuməti, Qırğız Respublikasının Nazirlər Kabineti, Türkiyə Respublikası Hökuməti və Özbəkistan Respublikası Hökuməti (bundan sonra hər biri ayrı-ayrılıqda "Tərəf" və ya birlikdə "Tərəflər" adlandırılacaq)

"Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması haqqında" 2009-cu ilin 3 oktyabr tarixində imzalanmış Naxçıvan Sazişinə əsasən;

Köklü dostluq və qardaşlıq ruhu ilə;

"Türk Dünyasına Baxış-2040" və "Türk Dövlətləri Təşkilatının 2022-2026-cı illər üçün Strategiyası"nda müəyyən edilmiş prioritetləri xatırladaraq;

Rəqəmsal iqtisadiyyatla əlaqədar məsələlərdə tərəfdaşlıq əməkdaşlığını inkişaf etdirmək öhdəliyini təsdiq edərək;

Rəqəmsal iqtisadiyyatın, o cümlədən elektron ticarətin verdiyi iqtisadi imkanlardan və mal və xidmətlərə daha geniş imkanlardan faydalanmağı arzulayaraq;

Bütün üzv dövlətlərin tərəf olduğu beynəlxalq müqavilələr üzrə Tərəflərin öhdəliklərini tanıyaraq;

İnklüziv iqtisadi artımın, eləcə də qadınların, gənclərin, həssas təbəqələrin və əlillərin beynəlxalq ticarətdə səlahiyyətlərinin təşviqində rəqəmsal iqtisadiyyatın vacibliyini qeyd edərək;

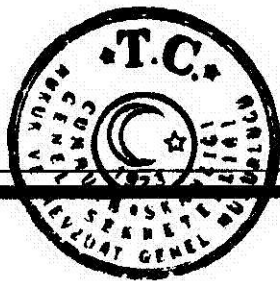
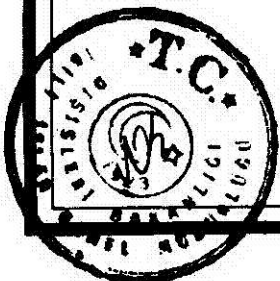
Kritik informasiya infrastrukturun qorunması, habelə istehlakçılar və biznes üçün təhlükəsiz və etibarlı rəqəmsal platformaların təmin edilməsində ortaq marağı dərk edərək;

Texnoloji tərəqqinin mövcud biznesin təkmilləşdirilməsinə, habelə yeni məhsul və bazarların yaradılmasına müsbət təsirlərini nəzərə alaraq;

Mal və xidmətlərin trans-sərhəd ticarətinə imkan verən rəqəmsal sistemlər arasında qarşılıqlı fəaliyyətin asanlaşdırılmasında birgə standartların müəyyən edilməsinin rolunu diqqətə alaraq;

İctimai rifahı və qanuni dövlət siyasətinin məqsədlərini qorumaq üçün tənzimləmə hüququnu tanıyaraq;

Aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

TRUE COPY

SB

BİRİNCİ BÖLMƏ ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Maddə 1 Əhatə dairəsi

Bu Saziş elektron vasitələrlə mal və xidmətin ticarətinə (bundan sonra – “elektron ticarət”) və rəqəmsal iqtisadiyyatın bir-biri ilə əlaqəli hissələrində əməkdaşlığa təsir edən Tərəflərin qəbul etdiyi və davam etdirdiyi tədbirlərə şamil edilir.

Maddə 2 Məqsədlər

Bu Sazişin məqsədləri aşağıdakılardır:

- a) elektron ticarət vasitəsilə Tərəflər arasında ticarət əlaqələrini gücləndirmək;
- b) Tərəflərin əraziləri daxilində və Tərəflər arasında rəqəmsal iqtisadiyyatın dayanıqlı, inklüziv və sabit inkişafını təşviq etmək;
- c) Tərəflər arasında iqtisadi fəallığın artımını dəstəkləmək;
- d) rəqəmsal iqtisadiyyata aid məsələlər üzrə Tərəflər arasında əməkdaşlığın əhatə dairəsini genişləndirmək;
- e) Tərəflərin biznes subyektləri arasında (“business-to-business” – B2B) daha geniş əlaqələrini asanlaşdırmaq;
- f) kiçik və orta biznes subyektlərinin (KOB-lar) rəqəmsal iqtisadiyyatda iştirakını təşviq etmək;
- g) istehlakçıların rəqəmsal iqtisadiyyata inamını artırmaq.

Maddə 3 Anlayışlar

Bu Sazişin məqsədləri üçün:

Elektron ticarət – elektron vasitələrlə, o cümlədən internetdən istifadə etməklə malların və xidmətlərin paylanılması, marketinqi, satışı və ya çatdırılmasıdır;

İstehlakçı – hər bir Tərəf dövlətin milli qanunvericiliyində müəyyən edilmiş istehlakçıdır;

Elektron qaimə-faktura – Tərəf dövlətlərin müvafiq milli qanunvericiliyində müəyyən edilmiş strukturlaşdırılmış elektron formatda yaradılmış, ötürülmüş və qəbul edilmiş və onun avtomatik və elektron şəkildə işlənməsinə imkan verən qaimə-fakturadır;

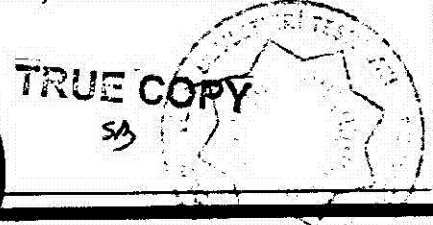
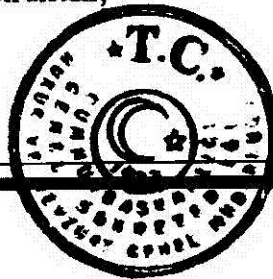
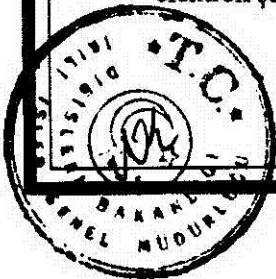
Elektron qaimə-faktura və ya e-qaimə-faktura emalı – elektron qaimə-fakturanın avtomatik və elektron şəkildə emal edilməsidir;

Elektron ödənişlər – elektron ticarət əməliyyatları üzrə pul öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi üçün elektron vasitələrlə pul köçürmələridir;

FinTech – maliyyə xidmətlərini dəstəkləmək, təkmilləşdirmək, avtomatlaşdırmaq və ya aktivləşdirmək üçün istifadə olunan kompüter proqramları və digər texnologiyalardır;

Fərdi məlumatlar – müəyyən edilmiş və ya müəyyən edilə bilən fiziki şəxsə aid hər hansı məlumatdır;

Vahid pəncərə – ticarət əməliyyatında iştirak edən şəxslərə idxal, ixrac və tranzit tənzimləmə tələblərini yerinə yetirmək üçün bir giriş nöqtəsi olan, məlumat və sənədləri elektron şəkildə təqdim etməyə imkan verən alətdir;

Ticarətlə bağlı inzibati sənədlər – malların idxalı və ya ixracı ilə əlaqədar idxalçı və ya ixracatçı tərəfindən və ya onun üçün doldurulmalı olan, Tərəfin verdiyi və ya nəzarət etdiyi blanklardır;

İstənməyən kommersiya elektron məlumatı – alıcının razılığı olmadan və ya alıcı tərəfindən açıq şəkildə rədd edilməsinə baxmayaraq, kommersiya və ya marketing məqsədləri üçün bir İnternetə çıxış xidməti təchizatçısının və ya Tərəf dövlətin milli qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş həddə digər telekommunikasiya xidməti vasitəsilə elektron ünvana göndərilən elektron məlumatdır;

UNCITRAL – Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Ticarət Hüququ üzrə Komissiyasıdır.

Maddə 4 Ödənişlər və köçürmələr

1. Hər bir Tərəf milli qanunvericiliyə uyğun olaraq bazara girişin verildiyi elektron ticarətə aid olan bütün köçürmələrin və ödənişlərin öz dövlətinin ərazisinə və hüddurlarından kənara sərbəst və təxirəsalınmadan həyata keçirilməsinə icazə verir.

2. Hər bir Tərəf bu maddənin 1-ci hissəsində qeyd olunan köçürmələrin və ödənişlərin köçürmə zamanı mövcud olan bazar məzənnəsi ilə sərbəst dövrəli valyutada həyata keçirilməsinə icazə verir.

3. Bu maddənin heç bir müddəası Tərəflərdən müvafiq milli qanunvericiliyə və Tərəf dövlətlərin tərəf olduqları beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq vergi və gömrük rüsumları üzrə öhdəliklərinə əməl olunmasını Tərəflər tərəfindən tələb etməyə mane olmur.

4. Bu maddənin 1-ci və 2-ci hissələrinə baxmayaraq, Tərəf öz dövlətinin milli qanunvericiliyinin ədalətli, ayrı-seçkiliyə yol vermədən və vicdanlı tətbiqi yolu ilə köçürmə və ya ödənişin qarşısını aşağıdakı hallarda ala və ya gecikdirə bilər:

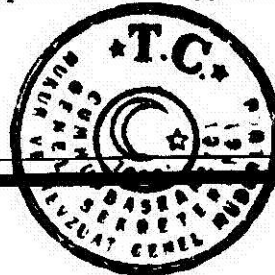
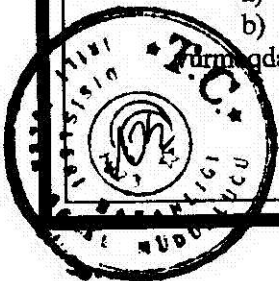
- a) iflas, müflisləşmə və ya kreditorların hüquqlarının müdafiəsi;
- b) qiymətli kağızların, fyuçerslərin, opsiyonların və ya digər törəmə alətlərinin emissiyası, ticarət və ya alqı-satqısı;
- c) hüquq-mühafizə və ya maliyyə tənzimləyici orqanlara kömək etmək üçün zəruri hallarda maliyyə hesabatlarının verilməsi və ya köçürmələrin uçotunun aparılması;
- d) cinayət əməlləri;
- e) məhkəmə və ya inzibati icraat zamanı əmr və ya qərarların icrasının təmin edilməsi;
- f) Tərəf dövlətlərin tərəf olduğu beynəlxalq müqavilələrə və bank risklərinin idarə edilməsi və daxili nəzarət sistemlərinə riayət etmək məqsədilə çirkli pulların yuyulması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınması.

Maddə 5 Tədiyə balansını qorumaq üçün məhdudiyyətlər

1. Ciddi tədiyə balansı və xarici maliyyə çətinlikləri və ya onların təhlükəsi olduqda, Tərəf ödənişlər və ya köçürmələr üzrə məhdudiyyətlər qəbul edə və ya onları davam etdirə bilər. İqtisadi inkişaf prosesində Tərəflərdən birinin tədiyə balansına xüsusi təzyiqlər, o cümlədən onun iqtisadi inkişaf proqramının həyata keçirilməsi üçün adekvat maliyyə ehtiyatlarının səviyyəsinin saxlanmasını təmin etmək üçün, *inter alia*, məhdudiyyətlərdən istifadəni tələb edə bilər.

2. Bu maddənin 1-ci hissəsində göstərilən məhdudiyyətlər:

- a) "Beynəlxalq Valyuta Fondu haqqında Saziş" in maddələrinə uyğun olmalı;
- b) digər Tərəfin kommersiya, iqtisadi və maliyyə maraqlarına lüzumsuz ziyan vurmədən çəkinməli;

TRUE COPY
SB

c) bu maddənin 1-ci hissəsində göstərilən halların aradan qaldırılması üçün zəruri olanlardan artıq olmamalı;

d) müvəqqəti xarakter daşımalı və bu maddənin 1-ci hissəsində göstərilən hal həll olunduqca tədricən aradan qaldırılmalı;

e) milli rejim əsasında və həmçinin elə bir şəkildə tətbiq edilməlidir ki, digər Tərəfə hər hansı üçüncü dövlətdən az əlverişli olmayan rejim təmin edilsin.

3. Bu maddənin 1-ci hissəsinə uyğun olaraq qəbul edilmiş və ya saxlanılan hər hansı məhdudiyyətlər və ya həmin məhdudiyyətlərə hər hansı dəyişikliklər barədə digər Tərəf dərhal məlumatlandırılmalıdır.

Maddə 6

Ümumi və təhlükəsizlik istisnaları

1. Bu Sazişin məqsədləri üçün "GATT 1994"-ün XX və XXI maddələri və onun şərhedici qeydləri uyğun hissələrdə *mutatis mutandis* qaydasında bu Sazişə daxil edilir və onun tərkib hissəsidir.

2. Bu Sazişin məqsədləri üçün "GATS"-ın XIV və XIV *bis* maddələri (onun qeydləri daxil olmaqla) uyğun hissələrdə *mutatis mutandis* qaydasında bu Sazişə daxil edilir və onun tərkib hissəsidir.

Maddə 7

Prudensial maliyyə istisnaları

Bu Sazişin hər hansı digər müddəalarından asılı olmayaraq, hər hansı Tərəfə prudensial səbəblərə görə, o cümlədən investorların, əmanətçilərin, sığortalıların və ya maliyyə institutu və ya maliyyə xidmət təchizatçısı tərəfindən fidusiar öhdəliyi olan şəxslərin müdafiəsi, və ya maliyyə sisteminin bütövlüyünü və sabitliyini təmin etmək üçün tədbirlərin görməsinə və ya saxlanmasına görə mane olunmamalıdır. Bu cür tədbirlər bu Sazişin müddəalarına uyğun gəlmədikdə, onlar bu Saziş üzrə Tərəflərin vəzifələrindən və ya öhdəliklərindən yayınma vasitəsi kimi istifadə etməməlidirlər.

İKİNCİ BÖLMƏ

BİZNES VƏ TİCARƏTİN ASANLAŞDIRILMASI

Maddə 8

Kağızsız ticarət

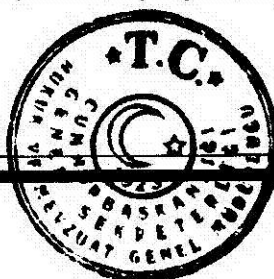
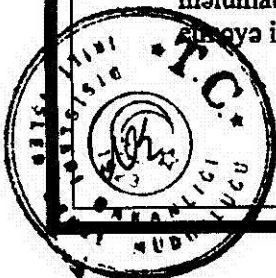
1. Hər bir Tərəf bütün ticarətlə bağlı inzibati sənədlərini elektron formada və maşınla oxuna bilən formatda ictimaiyyətə təqdim etməyə səy göstərir.

2. Hər bir Tərəf, aşağıdakı hallar istisna olmaqla, ticarətlə bağlı inzibati sənədlərin elektron variantlarını kağız sənədlərin hüquqi ekvivalenti kimi qəbul edir:

a) bunun əksini göstərən yerli hüquqi və ya beynəlxalq tələb varsa; və ya

b) bu cür edilməsi ticarətlə bağlı inzibatçılığın səmərəliliyinin azaldırsa.

3. Hər bir Tərəf şəxslərə malların idxalı, ixracı və ya tranziti üçün sənədləri və ya məlumat tələblərini bir giriş nöqtəsi vasitəsilə iştirakçı orqanlara və ya agentliklərə təqdim etməyə imkan verən vahid pəncərəni yaradır və ya işlək vəziyyətdə saxlayır.

TRUE COPY
58

4. Tərəflər ticarətlə bağlı inzibati sənədlərə aid məlumatların mübadiləsini asanlaşdırmaq üçün öz müvafiq vahid pəncərələrinin qüsursuz, etibarlı, davamlı və təhlükəsiz qarşılıqlı əlaqəsinə yaratmağa və ya saxlamağa səy göstərirlər.

5. Bu maddənin 4-cü hissəsində göstərilən məlumat və sənədlərin növü bu Sazişin 25-ci maddəsinə uyğun olaraq yaradılmış Birgə Komitə yanında Tərəflərlə birgə müəyyən edilir və bundan sonra Tərəflər bu cür sənədlərin siyahısının ictimai əlçatanlığını və bu sənədlərin siyahısının onlayn şəkildə təqdim edilməsini təmin edir.

6. Tərəflər məlumat mübadiləsi sistemlərinin işlənilib hazırlanmasında və idarə edilməsi sahəsində beynəlxalq səviyyədə tanınmış və əgər varsa, açıq standartların rolunu tanıyırlar¹.

7. Tərəflər bu maddənin 4-cü hissəsində qeyd olunan məlumat mübadiləsini asanlaşdıran sistemlərin istifadəsini və qəbulunu təşviq edən və inkişaf etdirən yeni təşəbbüslər üzərində tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq edir, bu aşağıdakı üsullarla, lakin bunlarla məhdudlaşmamaqla həyata keçirilir:

a) məlumat mübadiləsi sistemlərinin işlənilib hazırlanması və idarə olunması sahəsində məlumat, təcrübə və qabaqcıl tətbiqlərin mübadiləsi, və

b) məlumat mübadiləsi sistemlərinin işlənilib hazırlanması və idarə olunması sahəsində pilot layihələr üzrə əməkdaşlıq.

8. Hər bir Tərəf malların trans-sərhəd daşınması zamanı gömrük və nəqliyyat məlumatlarının mübadiləsi üzrə səy göstərir.

Maddə 9

Daxili elektron ticarətin hüquqi çərçivəsi

1. Hər bir Tərəf elektron ödənişlər istisna olmaqla, elektron ticarəti tənzimləyən oxşar hüquqi bazanı qəbul etməyə və ya saxlamağa səy göstərir.

2. Tərəflər öz dövlətlərinin elektron ticarətlə bağlı milli qanunvericiliyi haqqında məlumat mübadiləsini aparırlar.

3. Tərəflər öz dövlətlərinin milli qanunvericiliyinin aşağıdakılarla uyğunluğunun təhlili üzrə əməkdaşlıq edirlər:

a) UNCITRAL-ın 1996-cı il "Elektron ticarət üzrə model qanunu" və/və ya

b) Nyu-York şəhərində 23 noyabr 2005-ci ilin tarixində qəbul edilmiş Beynəlxalq Müqavilələrdə Elektron Kommunikasiyalardan İstifadəyə dair Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Konvensiyası;

c) Tərəflərin digər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bağladıkları digər beynəlxalq müqavilələr;

d) UNCITRAL-ın 2017-ci il "Elektron ötürülə bilən qeydlər haqqında model Qanunu".

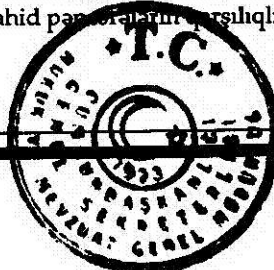
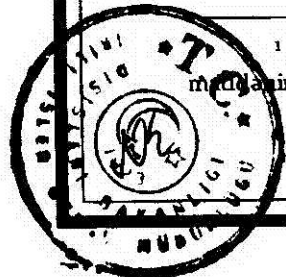
Maddə 10

Logistika

1. Tərəflər xərcləri azaltmağa və təchizat zəncirlərinin sürətini və etibarlılığını artırmağa kömək edən səmərəli trans-sərhəd logistikanın vacibliyini qəbul edirlər.

2. Tərəflər logistika sektoru ilə bağlı aşağıdakılarla məhdudlaşmamaqla ən yaxşı təcrübələri və ümumi məlumatları bölüşməyə səy göstərirlər:

¹ Tərəflər qəbul edir ki, bu bənddə qeyd olunan məlumat mübadiləsi sistemləri həmin maddənin 4-cü bəndində qeyd olunan vahid pəncərələrin qarşılıqlı əlaqəsinə istinad edilə bilər.

TRUE COPY

- a) e-ticarət mallarının dəmir yolu ilə daşınması haqqında məlumat²;
- b) dəmir yolu stansiyaları ətrafında logistik mərkəzlərin və quru limanların yaradılmasına dair tələblər;
- c) e-ticarət mallarının avtomobil, dəniz və hava daşımaları haqqında məlumat;
- d) logistika üçün yeni çatdırılma və biznes modelləri.

Maddə 11 Elektron qaimə-faktura

1. Tərəflər kommersiya əməliyyatlarının səmərəliliyini, dəqiqliyini və etibarlılığını artıran e-qaimə-fakturanın vacibliyini qəbul edirlər. Həmçinin, Tərəflər öz yurisdiksiyaları daxilində e-qaimə-faktura üçün istifadə edilən sistemlərin digər Tərəf dövlətlərin yurisdiksiyalarında e-qaimə-faktura üçün istifadə olunan sistemlərlə qarşılıqlı (informasiya sistemləri arasında qarşılıqlı əlaqə imkanı ilə) işləməsinin təmin edilməsinin faydalarını tanıyırlar.

2. Hər bir Tərəf öz yurisdiksiyasında e-qaimə-faktura ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsinin trans-sərhəd qarşılıqlı (informasiya sistemləri arasında qarşılıqlı əlaqə imkanı ilə) fəaliyyətin dəstəklənməsi üçün nəzərdə tutulmasını təmin etməyə səy göstərir. Bu məqsədlə hər bir Tərəf e-qaimə-faktura ilə bağlı tədbirlərinin mövcud olduğu təqdirdə, beynəlxalq standartlara, təlimatlara və ya tövsiyələrə əsaslanmasını nəzərə alır.

3. Tərəflər qarşılıqlı fəaliyyət göstərən (informasiya sistemləri arasında qarşılıqlı əlaqə imkanı ilə) e-qaimə-faktura sistemlərinin global tətbiqinin təşviqinin iqtisadi əhəmiyyətini dərk edirlər. Bu məqsədlə Tərəflər qabaqcıl təcrübələri bölüşür və e-qaimə-faktura üçün qarşılıqlı fəaliyyət göstərən sistemlərin qəbulunu təşviq etmək üçün əməkdaşlıq edirlər.

4. Tərəflər biznes subyektləri tərəfindən e-qaimə-fakturanın qəbulunu təşviq edən, həvəsləndirən, dəstəkləyən və ya asanlaşdıran təşəbbüslər üzərində əməkdaşlıq etmək və birgə çalışmaq barədə razılığa gəlirlər. Bu məqsədlə Tərəflər aşağıdakılara nail olmaq üçün səy göstərir:

- a) e-qaimə-fakturanı dəstəkləmək üçün əsas infrastrukturun mövcudluğunu təşviq etmək;
- b) e-qaimə-faktura haqqında məlumatlılıq yaratmaq və potensial yaratmaq.

Maddə 12 Ekspress göndərişlər

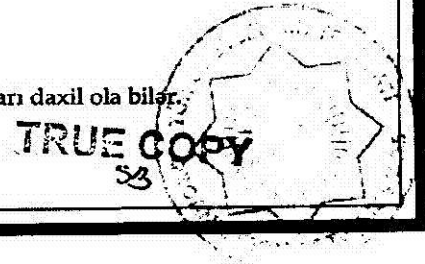
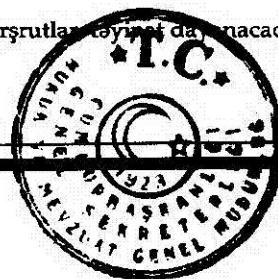
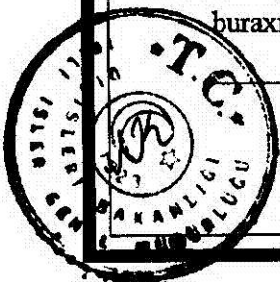
1. Tərəflər elektron ticarətdə ekspress göndərişlərin ticarətini asanlaşdırmaq üçün müvafiq gömrük prosedurlarının proqnozlaşdırılma, ardıcıl və şəffaf şəkildə tətbiq edilməsini təmin edir.

2. Ümumdünya Ticarət Təşkilatının (ÜTT) üzvü olan Tərəflər üçün ÜTT öhdəliklərinə xələl gətirməməklə, hər bir Tərəf gömrük nəzarətini saxlamaqla, ekspress göndərişlərlə bağlı gömrük əməliyyatlarının aparılması üçün prioritet proseduru qəbul etməyə və ya saxlamağa səy göstərir.

Həmin prosedur çərçivəsində:

- a) göndəriş gələnə qədər təqdim edilməli və emal edilməli olan ekspress göndəriş buraxılması üçün zəruri olan məlumatlar təmin edilir;

² Sözügedən məlumatlara cədvəllər, marşrutlar, xəritələr və s. əlavə edilə bilər.

- b) manifest kimi ekspress göndərişdə olan bütün malları əhatə edən məlumatın elektron vasitələrlə birdəfəlik təqdim edilməsinə icazə verilir³;
- c) müəyyən malların minimum sənədləşmə ilə buraxılmasını təmin edilir;
- d) göndərişin çatdığı anda zəruri gömrük sənədləri təqdim edildikdən sonra ekspress göndərişlərin mümkün qədər tez buraxılması təmin edilir, və;
- e) malın çəkisi və ya dəyərində əsasən, bəyannamə və təsdiqedic sənədlər və vergi və gömrük rüsumlarının ödənilməsi daxil olmaqla, hər hansı bir Tərəfin buraxılış şərti kimi rəsmi giriş prosedurlarını tələb edə biləcəyini qəbul edən istənilən çəki və ya dəyər daşımalarına tətbiq edilir.

3. Hər bir Tərəf rüsumların məbləği, trans-sərhəd ticarət əməliyyatlarının dəyəri, KOB-lara təsir və ya gömrük rüsumlarının yığılması ilə bağlı digər amillərlə müqayisədə inflyasiya dərəcələri, ticarətin asanlaşdırılmasına təsiri, risklərin idarə edilməsinə təsiri, rüsumların yığılması üçün inzibati xərclər kimi müvafiq hesab edə biləcəyi amilləri nəzərə almaqla, sürətləndirilmiş göndərişlər hesab ediləcək mallara tətbiq edilən kəmiyyət və dəyər məhdudiyyətlərini vaxtaşırı nəzərdən keçirir.

Maddə 13

Elektron ödənişlər

1. Tərəflər beynəlxalq səviyyədə qəbul edilmiş standartların qəbulunu və istifadəsini dəstəkləməklə, qarşılıqlı fəaliyyətin və ödəniş infrastrukturlarının bir-birinə bağlanmasını təşviq etməklə, habelə ödənişlər ekosisteminə faydalı innovasiyaları və rəqabəti həvəsləndirməklə səmərəli, təhlükəsiz və qorunan trans-sərhəd elektron ödənişlərin inkişafına dəstək verməyə razılaşırlar.

2. Bu məqsədlə və Tərəflərin müvafiq qanun və qaydalarına uyğun olaraq, Tərəflər aşağıdakı prinsipləri tanıyırlar:

a) Tərəflər elektron ödənişlərə dair müvafiq qaydalarını, o cümlədən tənzimləyici sənədlərin təsdiqi, lisenziyalaşdırma tələbləri, prosedurları və texniki standartlara aid olan qaydalarını vaxtında ictimaiyyətə təqdim etməyə səy göstərirlər;

b) Tərəflər, mümkün olduqda, Tətbiq Proqramlaşdırma İnterfeysinin (TBI) istifadəsini təşviq etməyə, öz maliyyə məhsulları, xidmətləri və əməliyyatlarının TBI-ni üçüncü tərəf oyunçulara könüllü olaraq təqdim etməyə, elektron ödənişlər ekosisteminə uyğunluğun artırılmasına və innovasiyaların stimullaşdırılmasına səy göstərirlər;

c) Tərəflər rəqəmsal identifikasiya məlumatlarından istifadə etməklə fiziki və hüquqi şəxslərin trans-sərhəd autentifikasiyasının və elektron identifikasiyasının mümkünlüyünü nəzərdən keçirir;

d) Tərəflər tənzimləmə yolu ilə elektron ödəniş sistemlərində təhlükəsizliyin, səmərəliliyin, etibarın və əmniyyətin qorunmasının vacibliyini qəbul edirlər;

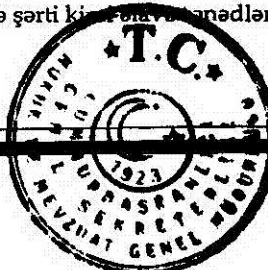
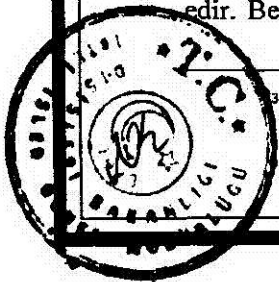
e) Tərəflər razılaşırlar ki, siyasət çərçivələri bərabər şəraitdə innovasiya və rəqabəti təşviq etməli, habelə xüsusi tənzimləmə rejimlərinin və sənaye sınaq sahələrinin qəbulu kimi yeni maliyyə və elektron ödəniş məhsulları və xidmətlərinin mövcud şirkətlər və yeni iştirakçılar tərəfindən vaxtında tətbiqinə imkan yaratmağın vacibliyini dərk etməlidir.

Maddə 14

Yerli təchizatçı məlumat bazası

Hər bir Tərəf yerli təchizatçı məlumat bazasının yaradılmasını və ya saxlanmasını təşviq edir. Belə məlumat bazası, spesifik sektorlar üzrə müvafiq yerli təchizatçıları siyahıya alır,

³ Daha çox əminlik üçün azad edilmə şərti kimi sənədlər tələb oluna bilər.

TRUE COPY

23

potensial subpodratçılar və xidmət təchizatçıları da daxil olmaqla və mümkün olduqda, *inter alia*, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakı xüsusiyyətləri özündə əks etdirir:

- a) şirkətlərin məlumat bülletenləri vasitəsilə yerli istehsal və xidmət imkanlarını;
- b) sektor və ya sənaye, məhsul və ya xidmətin adı, yer, sertifikatlar və s. üzrə axtarış imkanını;
- c) investorlar üçün sonrakı qayğı xidmətləri ilə əlaqələndirilməli;
- d) onlayn və mümkünə ingilis dilində olmalı;
- e) ardıcıl olaraq yenilənməli;
- f) dövlətin maliyyə dəstəyi və təşviq alətlərindən faydalanma vəziyyəti;
- g) dövlət tenderlərində və satınalmalarında iştirak vəziyyəti;
- h) tətbiq olunursa, göndəriş üçün tələb olunan sənədlərlə yoxlanılana və istehlakçı (alıcı) tərəfindən təsdiqlənənə qədər köçürmə əməliyyatını məhdudlaşdıran verilənlər bazasının vasitəçisi.

Maddə 15

Məlumatların mövcudluğu

1. Hər bir Tərəf öz internet saytına keçidləri və ya avtomatlaşdırılmış elektron köçürmə yolu ilə əldə edilə bilən məlumatları daxil edir:

- a) digər Tərəflərin ekvivalent internet saytlarını və;
- b) Tərəfin bu Sazişin tətbiqində maraqlı olan hər hansı şəxs üçün faydalı hesab etdiyi məlumatları təqdim edən öz dövlət qurumlarının və digər müvafiq qurumların internet saytlarını.

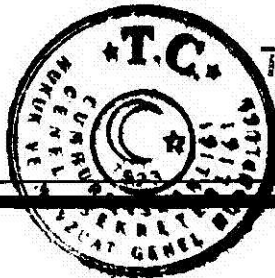
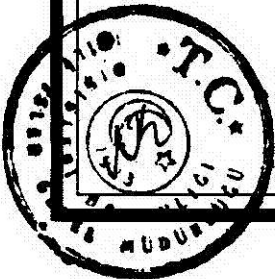
2. Hər bir Tərəf bu Sazişin əhatə etdiyi hər hansı məsələ ilə bağlı öz qanunlarının, qaydalarının, prosedurlarının və ümumi tətbiqi olan inzibati qərarların dərhal dərc edilməsini və ya maraqlı şəxslərin və Tərəflərin onlarla tanış olmasına imkan verəcək şəkildə digər şəkildə təqdim olunmasını təmin edir.

3. Hər bir Tərəf daxil ola biləcək aşağıdakı onlayn məlumatın mövcudluğunu təmin etməyə səy göstərir:

- a) gömrük qaydaları, prosedurları və ya sorğu məntəqələri;
- b) elektron ticarətlə əlaqəli texniki qaydalar, standartlar və ya uyğunluğun qiymətləndirilməsi prosedurları;
- c) ticarətin təşviqi proqramları;
- d) dövlət satınalmaları imkanları; və
- e) KOB-lar üçün maliyyələşdirmə proqramları.

4. Hər bir Tərəf məlumat və keçidlərin aktual və dəqiq olmasını təmin etmək üçün bu maddənin 2-ci və 3-cü hissələrində qeyd olunan internet saytındakı məlumat və keçidləri mütləq olaraq nəzərdən keçirir.

5. Hər bir Tərəf digər Tərəfin bu maddənin 2-ci hissəsində qeyd olunan hər hansı mövcud və yeni qanun və ya qaydalarına dair konkret məlumat üçün istənilən sorğuya dərhal cavab verir.

TRUE COPY

SB

ÜÇÜNCÜ BÖLMƏ BİZNES VƏ İSTEHLAKÇI ETİMADININ YARADILMASI

Maddə 16 Elektron imzalar

1. Hər bir Tərəf, elektron imzalar və/və ya sertifikatlaşdırma xidmətləri ilə bağlı daxili qanun və qaydalara uyğun olaraq, digər Tərəf dövlətlərin qanunvericiliyi əsasında artıq akkreditasiya və ya tanınma əldə etmiş sertifikatlaşdırma xidmətləri təchizatçıların akkreditasiyasına və ya tanınma prosedurunun asanlaşdırılmasına səy göstərir.

2. Elektron sertifikat verən və/və ya elektron imza yaradan Tərəf, özünün qüvvədə olan qayda və tənzimləmələrinə uyğun hərəkət etməməsi səbəbindən hər hansı fiziki və ya hüquqi şəxsə qəsdən və ya səhlənkarlıqla vurulan ziyana görə məsuliyyət daşıyır.

3. Hər bir Tərəfin sertifikat təchizatçılarına və milli səviyyədə elektron imza çərçivəsinə nəzarət edən səlahiyyətli orqanları, mümkün olduğu halda, Tərəflər arasında ümumi elektron imza formatları və sertifikat profilləri baxımından qarşılıqlı tanınmanın təmin edilməsi üçün zəruri bazanı təşkil edirlər.

4. Hər bir Tərəfin səlahiyyətli orqanları, Birgə Komitə tərəfindən müəyyən edilən tarixdə, elektron imzaların qarşılıqlı tanınması üzrə razılaşmanın müzakirəsi üçün imkanları və perspektivləri müzakirə etmək məqsədilə görüşürlər. Görüşdən əvvəl hər bir Tərəf, digər Tərəfləri elektron imza və sertifikatlaşdırma xidmətlərinə dair qüvvədə olan qanunları və qaydaları barədə məlumatlandırır.

5. Milli qanunvericiliyində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, bir Tərəf imzanın yalnız elektron formada olmasına əsaslanaraq onun hüquqi etibarlılığını inkar etmir.

6. Heç bir Tərəf elektron əməliyyatın tərəflərinin məhkəmədə və ya hüquqi və ya inzibati orqanlar qarşısında elektron əməliyyatın elektron imza ilə bağlı qüvvədə olan qanuni tələblərə uyğun olduğunu sübut etmək imkanına malik olmalarına mane olan elektron imzalar haqqında daxili qanunları və qaydaları qəbul etmir və ya qüvvədə saxlamır.

Maddə 17 İstənməyən kommersiya elektron məlumatı

1. Hər bir Tərəf istənməyən kommersiya xarakterli elektron məlumatlarla bağlı aşağıdakı tədbirləri qəbul edir və ya qüvvədə saxlayır:

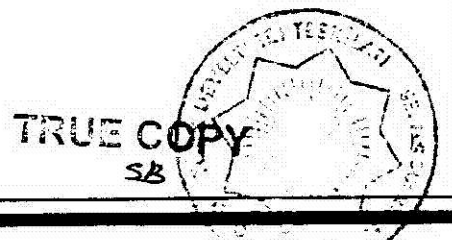
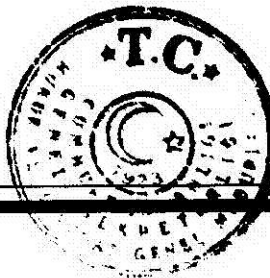
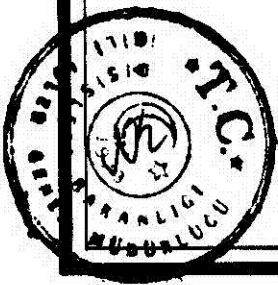
a) istənməyən kommersiya xarakterli elektron məlumatların onları göndərənlərdən davamlı qəbulunun qarşısını almaq üçün alıcıların imkanlarını asanlaşdırmağı tələb edir;

b) kommersiya xarakterli elektron məlumatların alınması üçün alıcıların Tərəf dövlətlərinin qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilmiş razılığı tələb edilir və ya;

c) əks halda istənməyən kommersiya xarakterli elektron məlumatların minimuma endirilməsini təmin edir.

2. Hər bir Tərəf, bu maddənin 1-ci hissəsinə uyğun olaraq, qəbul edilmiş və ya qüvvədə saxlanılan tədbirlərə uyğun olmayan istənməyən kommersiya xarakterli elektron məlumatları göndərənlərə qarşı müraciət edir.

3. Tərəflər istənməyən kommersiya xarakterli elektron məlumatların tənzimlənməsi ilə bağlı qarşılıqlı maraq doğuran müvafiq hallarda əməkdaşlıq edir.

TRUE COPY
SB

Maddə 18
Onlayn istehlakçıların müdafiəsi

1. Tərəflər istehlakçıların elektron ticarətlə məşğul olduqları zaman saxtakar, aldadıcı və ya yanıldıcı davranışlardan qorumaq məqsədilə şəffaf və səmərəli tədbirlərin əhəmiyyətini qəbul edirlər.

2. Tərəflər istehlakçıların rifahının yaxşılaşdırılması üçün öz milli istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi agentlikləri və ya digər müvafiq qurumlar arasında trans-sərhəd elektron ticarətlə bağlı fəaliyyətlər üzrə əməkdaşlığın vacibliyini qəbul edirlər.

3. Hər bir Tərəf elektron ticarətdə istehlakçıların hüquqlarının digər ticarət formalarında təmin edilən müdafiə səviyyəsindən aşağı olmayan səviyyədə səmərəli müdafiəsini təmin edir.

4. Hər bir Tərəf onlayn ticarətlə məşğul olan istehlakçılara zərər vuran və ya zərər verə biləcək saxtakar, aldadıcı və ya yanıldıcı davranışları qadağan edən qanun və qaydaları qəbul edir və ya qüvvədə saxlayır. "Saxtakar, aldadıcı və ya yanıldıcı davranışlara" aşağıdakılarla məhdudlaşmaqla daxildir:

a) materialların təhlükəsizlik keyfiyyəti, ümumi qiymət, o cümlədən çatdırılma qiyməti və ödəniş şərtləri, çatdırılma vaxtı, məhsulun təsviri, tərkibi və strukturu, zamanət öhdəlikləri, malların təmiri şərtləri, eləcə də onun saxlanması, geri qaytarılması və dəyişdirilməsi siyasəti, mal və xidmətlərin miqdarı və ya mənşəyi ilə bağlı yanıldıcı və ya yanlış bəyanatlar;

b) təmin etmək niyyəti olmadan, tədarük üçün mal və ya xidmətlərin təklif edilməsi;

c) mal və ya xidmətlərin qəsdən yalan reklam edilməsi;

d) istehlakçılardan ödəniş alındıqdan sonra malların çatdırılmaması və ya xidmətlərin göstərilməməsi;

e) istehlakçının icazəsi olmadan onların maliyyə, telefon və ya digər hesablarından ödənişlərin tutulması və ya çıxılması.

5. Hər bir Tərəf malların və xidmətlərin çatdırılması zamanı onların keyfiyyəti ilə bağlı qanunvericiliyə uyğun olaraq qəbul edilə bilən və qənaətbəxş keyfiyyətdə olmasını tələb edən qanun və ya qaydalar qəbul edir və ya qüvvədə saxlayır və bu tələblərə əməl edilmədiyi təqdirdə, istehlakçıları müvafiq təzminat ilə təmin edir.

6. Hər bir Tərəf istehlakçı hüquqlarının qorunması ilə bağlı qanun və qaydalarının ictimaiyyətə açıqlığını və əlçatanlığını təmin etməyə səy göstərir.

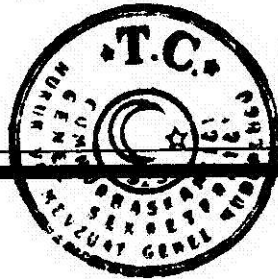
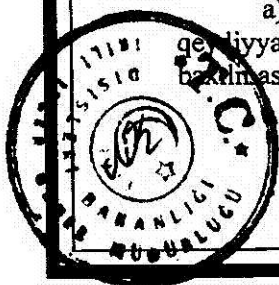
7. Tərəflər vəziyyətə və hər bir Tərəfin müvafiq qanun və qaydalarına uyğun olaraq, saxtakarlıq, aldadıcı və ya yanıldıcı davranışla bağlı qarşılıqlı maraq doğuran məsələlərdə, o cümlədən elektron ticarət fəaliyyətinə dair istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı öz qanunlarının həyata keçirilməsində əməkdaşlığı təşviq edirlər.

8. Tərəflər xidmət təchizatçılarından istehlakçıları həm daxili, eləcə də beynəlxalq elektron ticarətlə bağlı hüquq və öhdəlikləri barədə məlumatlandırmasını tələb edən tədbirlər görür və ya qüvvədə saxlayır.

9. Bu maddədə nəzərdə tutulan tədbirlərin işlənilib hazırlanması, həyata keçirilməsinə və tətbiqinə nəzarət məqsədilə Tərəflər istehlakçı hüquqlarının qorunması sahəsində səlahiyyətli orqanların nümayəndələri ilə Birgə Komissiya tərəfindən müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində görüşlər keçirirlər.

10. Tərəflər digər Tərəfin dövlətin istehlakçıları (bundan sonra "xarici istehlakçılar" adlanacaq) üçün aşağı keyfiyyətli və təhlükəli malların və xidmətlərin alınmasından, habelə saxta, aldadıcı və yanıldıcı kommersiya təcrübələrindən zərər çəkəndə, hüquqi müdafiə tədbirləri yaratmağa səy göstərir. Bu tədbirlərə aşağıdakılarla məhdudlaşmaqla daxildir:

a) xarici istehlakçılar tərəfindən şikayətlərin təqdim edilməsi və xidmət təchizatçısının qüvvədə olduğu Tərəfin ərazisindəki səlahiyyətli orqanlar tərəfindən həmin şikayətlərin bərkəməsi üçün onlayn mexanizmlərin yaradılması;

TRUE COPY
SB

b) Tərəfdə istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsinin hüquqi əsasları haqqında məlumat verən çoxdillli informasiya resursunun yaradılması və dəstəklənməsi;

c) elektron ticarət çərçivəsində yaranan mübahisələrin həlli üçün alternativ mexanizmlərin tətbiqi;

d) istehlakçı hüquqlarının pozulması ilə bağlı konkret halların birgə araşdırılması prosedurunun müəyyən edilməsi.

Maddə 19

Fərdi məlumatların qorunması

1. Tərəflər fərdi məlumatların qorunmasının iqtisadi və sosial faydalarını və bunun istehlakçıların elektron ticarətə inamının artırılmasına töhfə verdiyini qəbul edirlər.

2. Hər bir Tərəf trans-sərhəd ötürülən fərdi məlumatlar da daxil olmaqla, fərdi məlumatların qorunmasını təmin edən daxili hüquqi çərçivəni qəbul edir və ya qüvvədə saxlayır.

3. Hər bir Tərəf məlumatların qorunması ilə bağlı öz qanun və qaydalarının ictimaiyyətə açıqlığını və əlçatanlığını təmin edir və məlumatların qorunması üzrə onun səlahiyyətli orqanı aşağıdakıları əhatə edən fərdi məlumatların qorunması ilə bağlı məlumatları dərc edir:

a) şəxslərin fərdi məlumatlarının qorunması hüquqlarının hər hansı pozuntusu ilə bağlı müdafiə vasitələrini necə axtara biləcəkləri və;

b) fərdi məlumatların qorunması ilə bağlı biznesin üzərinə düşən hüquqi öhdəliklər və onların icrası üçün hər hansı təlimat.

4. Hər bir Tərəf öz dövlətinin ərazisindəki müəssisələri fərdi məlumatların qorunması ilə bağlı, o cümlədən internet də daxil olmaqla, öz siyasət və prosedurlarını dərc etməyə təşviq edir.

5. Tərəflərin fərdi məlumatların qorunması üçün müxtəlif hüquqi yanaşmalar qəbul edə biləcəklərini qəbul edərək, Tərəflər öz yurisdiksiyalarında tətbiq edilən hər hansı bu cür mexanizmlər haqqında məlumat və təcrübə mübadiləsinə səy göstərirlər.

DÖRDÜNCÜ BÖLMƏ

ƏMƏKDAŞLIQ

Maddə 20

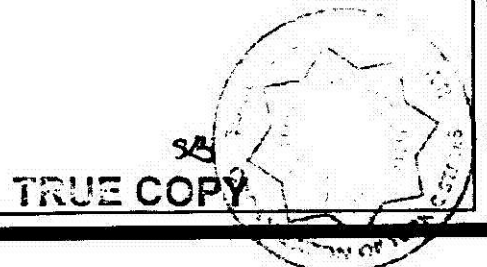
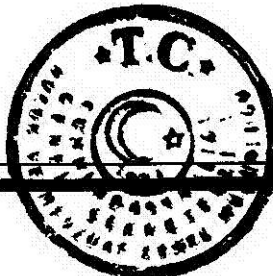
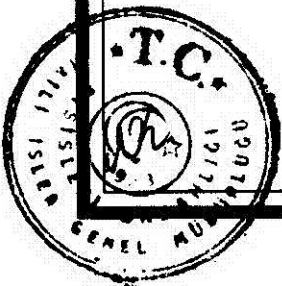
E-ticarət üzrə ümumi əməkdaşlıq

1. Tərəflər bu Sazişin tətbiqini asanlaşdırmaq və ondan irəli gələn faydaları maksimuma çatdırmaq məqsədilə əməkdaşlıq edirlər. Əməkdaşlıq fəaliyyətləri hər bir Tərəfin ehtiyaclarını nəzərə alır və aşağıdakıları əhatə edə bilər:

a. Tərəflərin tənzimləyici qurumlarının, tənzimləyici idarəetməyə cavabdeh qurumlarının və ya tənzimləyicilərinin siyasi rəsmiləri arasında məlumat mübadiləsi, dialoq və ya görüşlər;

b. Tərəflərin razılaşa biləcəyi digər fəaliyyətlər.

2. Tərəflər əməkdaşlıq fəaliyyətlərinin təfərrüatlı tənzimləmələrini ayrıca memorandumlarda müəyyən edə bilərlər.

TRUE COPY

Maddə 21
Kiçik və Orta Biznes sahəsində əməkdaşlıq

1. Tərəflər KOB-ların elektron ticarətdə dinamizmin qorunmasında və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında fundamental rolunu qəbul edirlər.

2. KOB-ların elektron ticarətdə ticarət və investisiya imkanlarını genişləndirmək məqsədilə Tərəflər aşağıdakıları həyata keçirmək üçün səy göstərirlər:

a) KOB-ların bacarıqlarını və bazara giriş imkanlarını artırmaq məqsədilə rəqəmsal alətlər və texnologiyalardan istifadə üzrə məlumat və ən yaxşı təcrübələrin mübadiləsi;

b) KOB-ların elektron ticarətə uyğunlaşmasına və inkişafına kömək edə biləcək digər sahələrdə əməkdaşlıq;

c) KOB-ların beynəlxalq təchizatçılar, alıcılar və digər potensial biznes tərəfdaşları ilə əlaqə yaratmasına kömək edəcək onlayn platformalarda və digər mexanizmlərdə KOB-ların iştirakını təşviq etmək və;

d) Tərəf dövlətlərdəki KOB-lar arasında elektron ticarət sahəsində sıx əməkdaşlığı təşviq etmək;

e) KOB-ların rəqəmsal yetkinliyinin artırılmasına kömək edə biləcək digər sahələrdə əməkdaşlıq etmək.

Maddə 22
FinTech üzrə əməkdaşlıq

1. Tərəflər FinTech sahəsində Tərəf dövlətləri arasındakı əməkdaşlığı təşviq edirlər. Tərəflər FinTech ilə bağlı səmərəli əməkdaşlığın biznes subyektlərinin cəlb olunmasını tələb etdiyini qəbul edirlər. Bu məqsədlə Tərəflər:

a) FinTech sektorundakı şirkətlər arasında əməkdaşlığı təşviq edirlər;

b) biznes və ya maliyyə sektorları üçün FinTech həllərinin inkişafını dəstəkləyirlər;

c) Tərəf dövlətlərin qanunvericiliyinə uyğun olaraq, FinTech sahəsində Tərəflər arasında sahibkarlıq və ya startap istedadlarının əməkdaşlığını təşviq edirlər.

Maddə 23
Kibertəhlükəsizlik üzrə əməkdaşlıq

1. Tərəflər global tərəqqiyə nail olmaq üçün təhlükəsiz elektron ticarəti təşviq etmək məqsədilə ortaq baxışa malik olduqlarını qeyd edir və kibertəhlükəsizliyin elektron ticarətdə etibarın yaradılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini qəbul edirlər.

2. Tərəflər daha sonra aşağıdakıların vacibliyini qəbul edirlər:

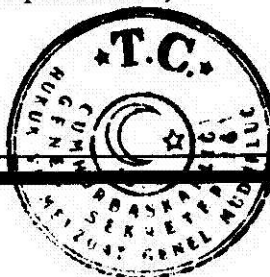
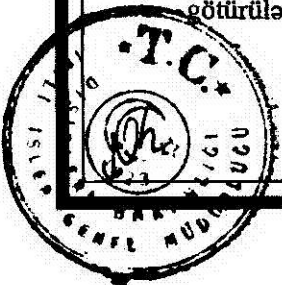
a) kompüter təhlükəsizliyi ilə bağlı hadisələrə cavab vermək üçün məsul olan milli qurumların imkanlarının yaradılması;

b) Tərəflərin dövlətlərin elektron şəbəkələrinə zərərli müdaxilələri və ya zərərli kodların yayılmasını müəyyən etmək və aradan qaldırmaq üçün mövcud əməkdaşlıq mexanizmlərindən istifadə edərək əməkdaşlıq edilməsi;

c) kvalifikasiyaların qarşılıqlı tanınması ilə bağlı mümkün təşəbbüslər də daxil olmaqla, kibertəhlükəsizlik sahəsində işçi qüvvəsinin inkişafı;

d) kibertəhlükəsizliklə əlaqəli bütün müvafiq milli və beynəlxalq qanunvericilik aktlarına, tənzimləyici və müqavilə öhdəliklərinə əməl edilməsi;

e) elektron ticarət üçün təhlükəsizlik arxitekturası təşkil etmək məqsədilə birlikdə götürülən təhlükəsizlik mexanizmləri və prosedurları;

TRUE COPY
38

f) elektron ticarət platformalarının kibertəhlükəsizliyini təmin etmək, eləcə də qabaqcıl təcrübələri tətbiq etmək üçün Tərəflərin müvafiq KFHMQ-ləri (Kompüterlə bağlı Fövqəladə Hallara Müdaxilə Qrupu) ilə kiberhadisələr, çıxarılan nəticələr, habelə GG-lər (Güzaşt Göstəriciləri) haqqında məlumatların paylaşılması.

Maddə 24

Rəqabət siyasəti üzrə əməkdaşlıq

1. Rəqəmsal bazarlarda rəqabət hüququnun tətbiqi, rəqabət siyasətinin hazırlanması və həyata keçirilməsi sahələrində təcrübə mübadiləsinin faydalarını qəbul edərək, Tərəflər, aşağıdakılar da daxil olmaqla qarşılıqlı razılaşdırılmış əməkdaşlıq fəaliyyətlərini həyata keçirmək imkanlarını nəzərdən keçirirlər:

a) rəqəmsal bazarlarda rəqabət siyasətinin inkişafı ilə bağlı məlumat və təcrübə mübadiləsi;

b) rəqəmsal bazarlarda rəqabətin təşviq edilməsinə dair ən yaxşı təcrübələrin bölüşülməsi;

c) rəqəmsal bazarlarda rəqabət siyasətinin işlənilib hazırlanması və rəqabət hüququnun tətbiqinin gücləndirilməsi üçün lazımı bacarıqların yaradılmasında Tərəfə kömək etmək məqsədilə rəsmilərin də mübadiləsi daxil olmaqla məsləhət və ya təlimlərin verilməsi;

d) Tərəflərin razılaşdığı hər hansı digər texniki əməkdaşlıq forması.

2. Tərəflər zəruri hallarda bildiriş, məsləhətləşmə və qeyri-məxfi məlumatların mübadiləsi yolu ilə rəqəmsal bazarlarda rəqabət hüququnun tətbiqi məsələlərində əməkdaşlıq edirlər.

3. Tərəflər öz qanunlarına, qaydalarına və mühüm maraqlarına uyğun olaraq və məqbul ölçüdə mövcud resurslar çərçivəsində əməkdaşlıq edirlər.

BEŞİNCİ BÖLMƏ

BİRGƏ KOMİTƏ VƏ ƏLAQƏLƏNDİRİCİ QURUMLAR

Maddə 25

Birgə Komitə

1. Tərəflər bu Sazişin müddəalarını həyata keçirmək üçün Tərəflərin bu Sazişin həyata keçirilməsinə cavabdeh olan müvafiq nazirliklərinin və qurumlarının nümayəndələrindən ibarət Birgə Komitə yaradırlar.

2. Birgə Komitə:

a) bu Sazişin tətbiqi və ya həyata keçirilməsi ilə bağlı hər hansı məsələni araşdırır;

b) bu Sazişə düzəlişlər etmək üçün hər hansı təklifi nəzərdən keçirir;

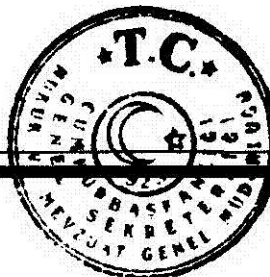
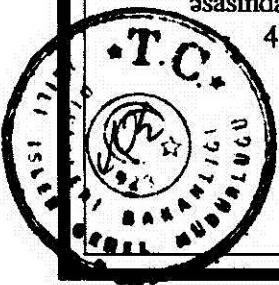
c) Tərəflər arasında elektron ticarət üzrə tərəfdaşlığın daha da genişləndirilməsi yollarını nəzərdən keçirir;

d) bu Sazişin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər hazırlayır və;

e) Tərəflərin razılaşdırıla biləcəyi hər hansı digər fəaliyyəti həyata keçirir.

3. Birgə Komitə bu maddənin 2-ci hissəsinə daxil olan məsələlər üzrə qərarları konsensus əsasında qəbul edir.

4. Birgə Komitə lazım bildiyi halda öz İşçi Qruplarını yarada bilər.

TRUE COPY

SB

5. Birgə Komitə bu Sazişin qüvvəyə mindiyi tarixdən sonra bir (1) il ərzində və bundan sonra Tərəflərin qərarına əsasən, o cümlədən bu maddəyə uyğun olaraq öz funksiyalarını yerinə yetirmək üçün zəruri hallarda toplanır.

6. Birgə Komitənin iclaslarına Türk Dövlətləri Təşkilatının Katibliyi köməklik edir. Katiblik belə iclaslar üçün istənilən zəruri inzibati dəstəyi təmin edir və Birgə Komitənin hər hansı qərarı barədə digər Tərəfləri məlumatlandırır.

7. Bu Sazişdə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, bu maddəyə uyğun olaraq yaradılmış Birgə Komitə öz işini elektron poçt, virtual görüşlər və ya videokonfranslar daxil olmaqla, müvafiq vasitələrlə həyata keçirir.

8. Birgə Komitənin hər bir iclasında hər bir Tərəf bu Sazişin həyata keçirilməsinə dair planları və irəliləyişləri haqqında məlumat verir.

Maddə 26 Əlaqələndirici qurumlar

1. Hər bir Tərəf bu Sazişlə bağlı hər hansı məsələ üzrə Tərəflər arasında əlaqələndirmə işini asanlaşdırmaq üçün əlaqələndirici qurumu (səlahiyyətli orqanı) müəyyən edir.

2. Hər bir Tərəf bu Sazişin qüvvəyə minməsindən sonra mümkün qədər qısa müddət ərzində Türk Dövlətləri Təşkilatının Katibliyi vasitəsilə digər Tərəflərə əlaqələndirici qurum barədə məlumat verir.

3. Hər bir Tərəfin əlaqələndirici qurumu müvafiq maraqlı tərəflərin daxili koordinasiyasına və Tərəflər arasında əlaqəyə cavabdehdir.

4. Bu Sazişə əsasən istənilən bildiriş, sorğu və ya məlumat digər Tərəflərə onların əlaqələndirici qurumu vasitəsilə çatdırılır.

5. Hər hansı bir Tərəfin sorğusu əsasında sorğunu alan digər Tərəf və ya Tərəflər hər hansı faktiki və ya təklif edilən tədbirlə bağlı məlumat verir və sualları cavablandırır.

6. Bu maddəyə uyğun olaraq verilən hər hansı bildiriş və ya məlumat tədbirin bu Sazişə uyğun olub-olmamasına xələl gətirmir.

7. Hər bir Tərəf digər Tərəfləri öz əlaqələndirici qurumunda hər hansı dəyişikliklər barədə vaxtında xəbərdar etməyə razılıq verir.

ALTINCI BÖLMƏ YEKUN MÜDDƏALAR

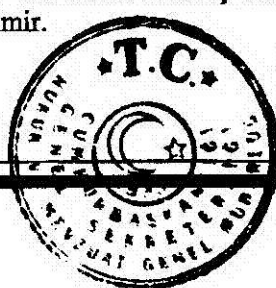
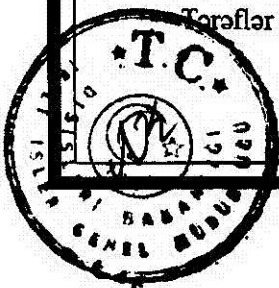
Maddə 27 Mübahisələrin həlli

1. Tərəflər bu Sazişin təfsiri və ya həyata keçirilməsindən irəli gələn hər hansı mübahisəni qarşılıqlı məsləhətləşmələr vasitəsilə dostcasına həll etməyə səy göstərir.

2. Mübahisə edən Tərəflər arasında məsləhətləşmələrin başladığı tarixdən yüz səksən (180) gün ərzində qarşılıqlı məqbul həllə nail olmaq mümkün olmadıqda, mübahisə edən Tərəflər mübahisəni UNCITRAL Arbitraj Qaydalarına və ya Tərəflər arasında razılaşdırılmış və bu məqsədlər üçün qüvvəyə minmiş mexanizmlər çərçivəsində mübahisələrin hər hansı digər həlli proseduruna uyğun olaraq həll edə bilirlər.

3. Arbitraj Məhkəməsinin qərarları yekundur və tərəflər üçün qanuni qüvvəyə malikdir və icra edilir.

4. Bu maddə bu Sazişin qüvvəyə minməsindən əvvəl baş vermiş hadisələrdən irəli gələn Tərəflər arasındakı mübahisələrə şamil edilmir.

TRUE COPY
SB

5. Həmçinin, Tərəflər UNCITRAL-ın Vasitəçilik Qaydalarına uyğun olaraq, mübahisənin istənilən mərhələsində, o cümlədən arbitraj və ya digər prosedurların başlanmasından sonra vasitəçilik prosesinə qoşulmaq barədə razılığa gələ bilərlər.

Maddə 28 Düzəlişlər

Bu Sazişə istənilən vaxt Tərəflərin qarşılıqlı yazılı razılığı ilə bu Sazişin ayrılmaz hissəsi olan və bu Sazişin 30-cu maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq qüvvəyə minən ayrıca protokollar formasında düzəlişlər edilə bilər.

Maddə 29 Depozitari

Türk Dövlətləri Təşkilatının Katibliyi bu Sazişin depozitarisidir.

Maddə 30 Qüvvəyəminmə

1. Bu Saziş qeyri-müəyyən müddətə bağlanır.
2. Bu Saziş Tərəflər tərəfindən diplomatik kanallar vasitəsilə bu Sazişin qüvvəyə minməsi üçün tələb olunan müvafiq dövlətdaxili prosedurların başa çatdırılmasını təsdiq edən sonuncu yazılı bildirişin Depozitari tərəfindən alınmasından otuz (30) gün sonra qüvvəyə minir.

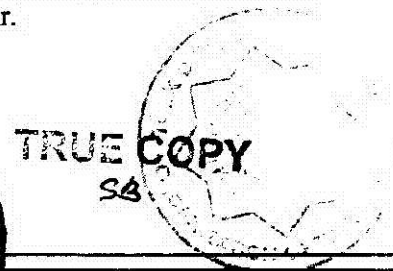
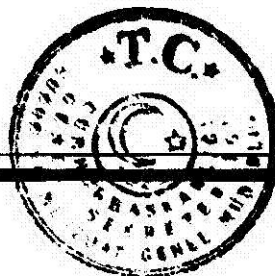
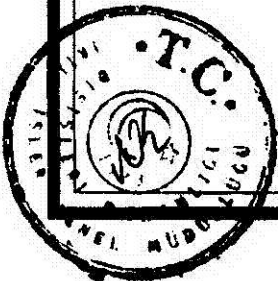
Maddə 31 Qoşulma

Bu Saziş bütün Tərəflərin yazılı razılığı ilə hər hansı üçüncü tərəfin qoşulması üçün açıqdır. Bu cür qoşulan tərəflər üçün Saziş diplomatik kanallar vasitəsilə qoşulma haqqında sənədin Depozitari tərəfindən alındıqdan otuz (30) gün sonra qüvvəyə minir.

Maddə 32 Sazişdən çıxma

Hər hansı Tərəf istənilən vaxt Depozitariyə yazılı məlumat verməklə bu Sazişdən çıxma bilər. Sazişdən çıxma həmin bildirişin Depozitari tərəfindən alınmasından altı (6) ay sonra qüvvəyə minir.

Bu Sazişin əsl bir nüsxədə Azərbaycan, qazax, qırğız, türk, özbək və ingilis dillərində Türk Dövlətləri Təşkilatının Katibliyində ("Depozitarıda") saxlanılır.

Bişkek şəhərində 6 noyabr 2024-cü il tarixində bir əsl nüsxədə Azərbaycan, qazax, qırğız, türk, özbək və ingilis dillərində imzalanmış, bütün mətnlər bərabər autentikdir. Təfsirdə hər hansı fərqlilik yarandığı təqdirdə, ingilis dilindəki mətnə üstünlük verilir.

Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından

Elçin bəy

Qazaxıstan Respublikası Hökuməti adından

Qazax

Qırğız Respublikasının Nazirlər Kabineti adından

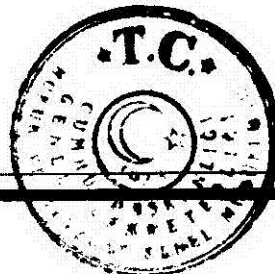
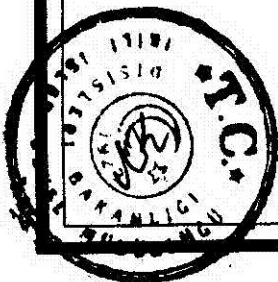
Almaz

Türkiyə Respublikası Hökuməti adından

Ömer Bolat

Özbəkistan Respublikası Hökuməti adından

N. Dano

TRUE COPY
SS

**ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕРІ ҰЙЫМЫНА МҮШЕ МЕМЛЕКЕТТЕРДІҢ
ҮКІМЕТТЕРІ АРАСЫНДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКА САЛАСЫНДАҒЫ
ӘРІПТЕСТІК ТУРАЛЫ КЕЛІСІМ**

Әзербайжан Республикасының Үкіметі, Қазақстан Республикасының Үкіметі, Қырғыз Республикасының Министрлер Кабинеті, Түркия Республикасының Үкіметі және Өзбекстан Республикасының Үкіметі (бұдан әрі мәтін бойынша жеке-жеке «Тарап» деп аталады немесе бірлесіп «Тараптар» деп аталады)

2009 жылғы 3 қазанда қол қойылған Түркітілдес мемлекеттердің ынтымақтастық кеңесін құру туралы Нахчыван келісімінің **НЕГІЗІНДЕ;**

орныққан достық пен бауырластық **РУХЫНДА;**

«Түркі әлемінің пайымы – 2040» және «Түркі мемлекеттері ұйымының 2022 – 2026 жылдарға арналған стратегиясында» белгіленген басымдықтарды **МОЙЫНДАЙ ОТЫРЫП;**

цифрлық экономикаға байланысты мәселелер бойынша әріптестік ынтымақтастықты дамыту міндеттемесін **РАСТАЙ ОТЫРЫП;**

электрондық сауданы қоса алғанда, цифрлық экономиканың арқасында болатын экономикалық мүмкіндіктерді және тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге ауқымы кең қолжетімділікті пайдалануға **НИЕТ БІЛДІРЕ ОТЫРЫП;**

мемлекеттері қатысушылары болып табылатын тиісті халықаралық шарттар бойынша Тараптардың міндеттемелерін **НАЗАРҒА АЛА ОТЫРЫП;**

халықаралық саудада әйелдердің, жастардың, халықтың осал топтары мен мүгедектердің инклюзивті экономикалық өсуіне және құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейтуге жәрдемдесу үшін цифрлық экономиканың маңыздылығын **АТАП ӨТЕ ОТЫРЫП;**

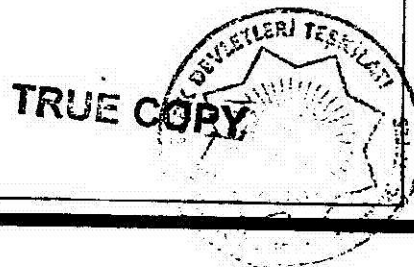
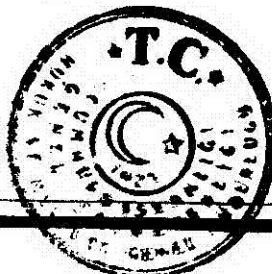
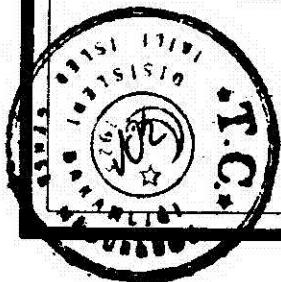
маңызды инфрақұрылымды қорғауға және тұтынушылар мен бизнес үшін қауіпсіз әрі сенімді цифрлық платформаларды қамтамасыз етуге ортақ мүдделілікті **СЕЗІНЕ ОТЫРЫП;**

технологиялық прогрестің жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды жетілдіруге, жана өнімдер мен нарықты құруға он әсерін **ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП;**

тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің трансшекаралық саудасын жүзеге асыруға мүмкіндік беретін цифрлық жүйелердің үйлесімділігін қамтамасыз етуге өзара стандарттарды белгілеудің рөлін **ТҮСІНЕ ОТЫРЫП;**

қоғамдық әл-ауқатты қамтамасыз ету, мемлекеттік саясаттың заңды мақсаттарын қорғау үшін реттеу құқығын **МОЙЫНДАЙ ОТЫРЫП;**

төмендегілер туралы **КЕЛІСТІ:**

I БӨЛІМ ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1-бап Қолданылу саласы

Осы Келісім электрондық құралдардың көмегімен тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің саудасын (бұдан әрі «электрондық сауда» деп аталады) және цифрлық экономикада сабақтас салаларындағы ынтымақтастықты қозғайтын, Тараптар қабылдаған немесе қолдайтын шараларға қолданылады.

2-бап Мақсаттар

Осы Келісімнің мақсаттары:

- a) Тараптар мемлекеттерінің заңнамаға сәйкес белгіленген қағидалардың сақталуын бақылауды қамтамасыз ету;
- b) Тараптар мемлекеттерінің аумақтарындағы және Тараптар арасындағы цифрлық экономиканы орнықты, инклюзивті және тұрақты дамытуға жәрдемдесу;
- c) Тараптар арасындағы экономикалық белсенділіктің өсуін қолдау;
- d) Тараптар арасындағы цифрлық экономикаға қатысты мәселелер бойынша ынтымақтастық сағасын кеңейту;
- e) Тараптар арасындағы іскерлік байланыстарды кеңейтуге ықпал ету;
- f) шағын және орта кәсіпорындардың (ШОК) цифрлық экономикаға қатысуына жәрдемдесу;
- g) тұтынушылардың цифрлық экономикаға деген сенімін арттыруға жәрдемдесу.

3-бап Анықтамалар

Осы Келісімнің мақсаттары үшін:

Электрондық сауда – тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді электрондық құралдардың көмегімен, оның ішінде Интернетті пайдалану арқылы тарату, олардың жеткізуге, сағу немесе жеткізу;

Тұтынушы – әрбір Тарап мемлекеттерінің заңнамасында айқындалғандай тұтынушы;

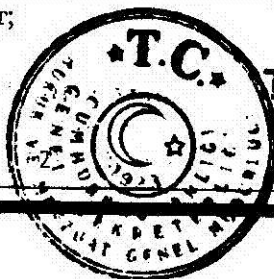
Электрондық шот-фактура – Тараптар мемлекеттерінің тиісті заңнамасында айқындалған, құрылымдалған электрондық форматта ұсынылған, берілген және алынған шот-фактура, бұл оны автоматты және электрондық түрде өндеуді жүзеге асыруға мүмкіндік береді;

Шот-фактураларды электрондық түрде ұсыну немесе e-invoicing – электрондық шот-фактураны автоматты және электрондық түрде өндеу;

Электрондық төлемдер – электрондық коммерциялық мәмілелер бойынша ақшалай міндеттемелерді орындау үшін электрондық құралдардың көмегімен жасалған ақша аударымдары;

FinTech – қаржылық көрсетілетін қызметтерді қолдау, жақсарту, автоматтандыру немесе ұсыну үшін пайдаланылатын компьютерлік бағдарламалар және басқа да технологиялар;

Дербес деректер – сәйкестендірілген немесе сәйкестендірілетін заңды немесе жеке тұлғаға қатысты кез келген ақпарат;

TRUE COPY

Бірыңғай терезе – сауда мәмілесіне қатысатын тұлғаларға импорт, экспорт және транзит жөніндегі нормативтік талаптарды орындау үшін бірыңғай өткізу пунктіне деректер мен құжаттарды электрондық түрде беруге мүмкіндік беретін тетік;

Сауданы басқару жөніндегі құжаттар – тауарлардың импортына немесе экспортына байланысты импорттаушы немесе экспорттаушы толтыруға немесе олар үшін толтырылуға тиіс, Тарап берген немесе бақылайтын нысандар;

Сұратылмайтын коммерциялық электрондық хабар – коммерциялық немесе маркетингтік мақсаттарда алушының келісімінсіз немесе алушының айқын бас тартуына қарамастан, Интернетке қол жеткізу қызметтерін ұсынушы арқылы немесе Тараптар мемлекеттерінің заңнамасында көзделгендей шамада басқа телекоммуникациялық көрсетілетін қызметтер арқылы электрондық мекенжайға жіберілетін электрондық хабар; және

ЮНСИТРАЛ – Біріккен Ұлттар Ұйымының халықаралық сауда құқығы жөніндегі комиссиясы.

4-бап

Төлемдер мен аударымдар

1. Әрбір Тарап, егер нарыққа қолжетімділік заңнамаға сәйкес өз мемлекетінің аумағына және аумағынан ұсынылса, электрондық саудаға байланысты барлық аударым мен төлемді еркін және кідіріссіз жүзеге асыруға рұқсат береді.

2. Әрбір Тарап осы баптың 1-тармағында аталған аударымдар мен төлемдерді аударым кезінде қолданыста болатын нарықтық бағам бойынша еркін пайдаланылатын валютада жүзеге асыруға рұқсат береді.

3. Осы баптағы ешнәрсе де Тараптарға өз мемлекетінің заңнамасына және олардың мемлекеттері қатысушылары болып табылатын халықаралық шарттарға сәйкес салықтар мен кедендік баждарды төлеу жөніндегі өз міндеттемелерін сақтауды талап етуге кедергі болмайды.

4. Осы баптың 1 және 2-тармақтарының ережелеріне қарамастан, Тарап:

a) кредиторлардың банкроттығына, төлем қабілетсіздігіне немесе құқықтарын қорғауға;

b) бағалы қағаздарды, фьючерстерді, опциондарды немесе деривативтерді шығаруға, олардың саудасына немесе олармен жасалатын операцияларға;

c) құқық қорғау органдарына немесе қаржылық реттеу органдарына көмек көрсету үшін қажет болған кезде қаржылық есептілікке немесе аударымдар есебін жүргізуге;

d) қылмыстық әрекеттерге;

e) сот немесе әкімшілік талқылау барысында қаулылардың немесе шешімдердің орындалуын қамтамасыз етуге;

f) Тараптардың мемлекеттері қатысушылары болып табылатын халықаралық шарттарды сақтау мақсатында ақшаны жылыстатуға қарсы күреске және терроризмді қаржыландыруды болғызбауға, сондай-ақ банктердің тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелеріне қатысты өз мемлекетінің ұлттық заңнамасын әділ, кемсітусіз және адал қолдану арқылы аударымды немесе төлемді болғызбауы немесе кешіктіруі мүмкін.

5-бап

Төлем балансын қорғауға арналған шектеулер

1. Төлем балансында елеулі қиындықтар және сыртқы қаржылық қиындықтар болған немесе олардың туындау қаупі төнген жағдайда Тарап төлемдерге немесе аударымдарға шектеулер қолдануы немесе сақтауы мүмкін. Экономикалық даму процесіндегі Тараптың төлем балансына ерекше қысым оның экономикалық даму

бағдарламасын іске асыру үшін жеткілікті қаржы резервтерінің деңгейін қамтамасыз ету, атқарып отырғанда, ұстап тұру үшін шектеулердің қолданылуын талап етуі мүмкін деп танылады.

2. Осы баптың 1-тармағында көрсетілген шектеулер:

- а) Халықаралық валюта қоры келісімінің баптарына сәйкес келуге;
- б) басқа Тараптың коммерциялық, экономикалық және қаржылық мүдделеріне негізсіз залал келтіруге жол бермеуге;
- с) осы баптың 1-тармағында сипатталған мән-жайларды жою үшін қажеттілерден аспауға;
- д) уақытша сипатта болуға және осы баптың 1-тармағында көрсетілген жағдайдың жақсаруына қарай біртіндеп күші жойылуға; және
- е) ұлттық режим негізінде және басқа Тарапқа кез келген үшінші мемлекетке қарағанда кем емес қолайлы режим қолданылатындай етіп қолданылуға тиіс.

3. Басқа Тарапқа осы баптың 1-тармағына сәйкес қабылданған немесе сақталатын кез келген шектеулер туралы немесе олардағы кез келген өзгерістер туралы дереу хабардар етіледі.

6-бап

Жалпы ерекшеліктер және қауіпсіздік қағидалары

1. Осы Келісімнің мақсаттары үшін 1994 жылғы Кедендік тарифтер және сауда жөніндегі бас келісімнің XX және XXI баптары және оларды түсіндіру жөніндегі ескерішелер осы Келісімге енгізіледі және мән-жайларға байланысты тиісті өзгерістерімен қоса оның бір бөлігіне айналады.

2. Осы Келісімнің мақсаттары үшін Көрсетілетін қызметтер саудасы жөніндегі бас келісімнің (оларға сілтемелерді қоса алғанда) XIV және XIV баптары осы Келісімге енгізіледі және мән-жайларға байланысты тиісті өзгерістерімен қоса оның бір бөлігіне айналады.

7-бап

Қаржылық пруденциалдық ерекшеліктер

Осы Келісімнің кез келген басқа ережелеріне қарамастан, Тарапты пруденциалдық пайымдар бойынша, оның ішінде инвесторларды, салымшыларды, полис ұстаушыларды немесе қаржы мекемесі немесе қаржылық көрсетілетін қызметтерді ұсынушы алдында фидуциарлық міндеттерді атқаратын адамдарды қорғау үшін немесе қаржы жүйесінің тұтастығы мен тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін шаралар қабылдау немесе оларды қолдау мүмкіндігінен айыруға болмайды. Егер мұндай шаралар осы Келісімнің ережелеріне сәйкес келмесе, олар осы Келісім бойынша Тараптардың міндеттемелерін немесе міндеттерін орындаудан жалтару құралы ретінде пайдаланылмайды.

II БӨЛІМ

БИЗНЕС ЖӘНЕ САУДА ЖҮРГІЗУ РӘСІМДЕРІН ОҢАЙЛАТУ

8-бап

Қағаз құжаттарсыз сауда

1. Әрбір Тарап сауданы басқару бойынша барлық құжаттың электрондық нысанда және машинада оқылатын форматта жұртшылыққа қолжетімді болуына күш-жігерін салады.

2. Егер:

а) ішкі немесе халықаралық құқықтық кері талап болған; немесе
б) бұл сауданы басқарудың тиімділігін төмендететін жағдайларды қоспағанда, әрбір Тарап сауданы басқару бойынша құжаттардың электрондық нұсқаларын қағаз құжаттардың заңды баламасы ретінде қабылдайды.

3. Әрбір Тарап адамдардың бірыңғай келу пункті арқылы тауарларды импорттау, экспорттау немесе транзиттеу үшін құжаттаманы немесе деректерге қойылатын талаптарды қатысушы органдарға немесе мекемелерге ұсынуына мүмкіндік беретін «бірыңғай терезе» құрады немесе оны жұмыс жағдайында ұстап тұрады.

4. Тараптар сауданы басқаруға қатысты бар құжаттарға жататын деректер алмасуды жеңілдету үшін өздерінің тиісті «бірыңғай терезелерінің» іркілссіз, сенімді, үздіксіз және қауіпсіз өзара байланысын құруға немесе оны ұстап тұруға ұмтылады.

5. Тараптар осы баптың 4-тармағында аталған деректер мен құжаттардың түрін осы Келісімнің 25-бабына сәйкес құрылған Бірлескен комитет шеңберінде бірлесіп айқындайды және содан кейін Тараптар осындай құжаттардың тізіміне жария түрде қолжетімділік ұсынады және осындай құжаттар тізімін онлайн режимде орналастырады.

6. Тараптар деректер алмасу жүйелерін әзірлеуде және оларды басқаруда халықаралық танылған және болған кезде ашық стандарттардың рөлін мойындайды¹.

7. Тараптар:

а) деректер алмасу жүйелерін әзірлеу және оларды басқару саласында ақпарат, тәжірибе және озық практика алмасуды; және

б) деректер алмасу жүйелерін әзірлеу және оларды басқару жөніндегі пилоттық жобалар шеңберіндегі ынтымақтастықты қоса алғанда, бірақ онымен шектелмей, солар арқылы осы баптың 4-тармағында аталған деректер алмасуды жеңілдететін жүйелерді пайдалануға және енгізуге ықпал ететін жаңа бастамаларды іске асыруда ынтымақтасады.

8. Әрбір Тарап тауарларды трансшекаралық өткізу кезінде келендік және көліктік деректер алмасу үшін күш-жігерін салады.

9-бап

Электрондық коммерция саласындағы жергілікті құқықтық база

1. Әрбір Тарап электрондық төлемдерді қоспағанда, электрондық сауданы реттейтін құқықтық базаны қабылдауға немесе қолдауға ұмтылады.

2. Тараптар электрондық саудаға қатысты өз мемлекеттерінің заңнамасы туралы ақпаратпен алмасады.

3. Тараптар өз мемлекеттері заңнамасының:

а) ЮНСИТРАЛ-дың Электрондық сауда туралы үлгілік заңымен (1996 жыл); және/немесе;

б) 2005 жылғы 23 қарашада Нью-Йоркте қол қойылған Біріккен Ұлттар Ұйымының халықаралық шарттарда электрондық хабарламаларды пайдалану туралы конвенциясымен;

с) басқа халықаралық ұйымдар шеңберінде Тараптар жасасқан басқа да халықаралық шарттарының;

д) ЮНСИТРАЛ-дың 2017 жылғы Электрондық берілетін жазбалар туралы үлгілік заңымен үйлесімділігіне талдау жүргізуде ынтымақтасады.

10-бап

Тараптар осы тармақта аталған деректер алмасу жүйелері осы Келісімнің 8-бабының 4-тармағында аталған «бірыңғай терезелердің» өзара қосылуына жататынын мойындайды.

Логистика

1. Тараптар шығындарды азайтуға және беру тізбектерінің жылдамдығы мен сенімділігін арттыруға көмектесетін тиімді трансшекаралық логистиканың маңыздылығын мойындайды.

2. Тараптар логистика секторына қатысты:

- a) коммерциялық жүктердің теміржол тасымалы туралы ақпаратқа;
- b) теміржол станцияларының айналасында логистикалық орталықтар мен құрғақ порттарды құруға қойылатын талаптарға²;
- c) электрондық коммерция тауарларының автомобиль, теміржол және әуе тасымалы туралы ақпаратқа;
- d) жеткізудің жаңа модельдері мен логистиканың бизнес модельдеріне қатысты озық тәжірибелермен және жалпы ақпаратпен алмасуға ұмтылатын болады, бірақ онымен шектелмейді.

11-бап

Шот-фактураларды электрондық түрде ұсыну

1. Тараптар коммерциялық операциялардың тиімділігін, дәлдігін және сенімділігін арттыратын шоттарды электрондық түрде ұсынудың маңыздылығын мойындайды. Тараптар сондай-ақ өздерінің тиісті юрисдикциялары шегінде электрондық шоттарды ұсыну үшін пайдаланылатын жүйелердің басқа Тараптар мемлекеттерінің юрисдикцияларында электрондық шоттарды ұсыну үшін пайдаланылатын жүйелермен (ақпараттық жүйелер арасындағы өзара іс-қимыл мүмкіндігімен қоса) үйлесімді болуын қамтамасыз етудің артықшылықтарын мойындайды.

2. Әрбір Тарап өз юрисдикциясында шоттарды электрондық түрде ұсынуға байланысты шараларды жүзеге асыру трансшекаралық функционалдық үйлесімділікті (ақпараттық жүйелер арасындағы өзара іс-қимыл мүмкіндігімен қоса) қолдауға бағытталғанын қамтамасыз етуге ұмтылады. Осы мақсатта әрбір Тарап, егер бар болса, халықаралық стандарттарға, басшылыққа алынатын қағидаттарға немесе ұсынымдарға негізделген электрондық шоттарды ұсынуға байланысты өз шараларын қарастырады.

3. Тараптар шоттарды электрондық түрде ұсынудың интероперабельді (ақпараттық жүйелер арасындағы өзара іс-қимыл мүмкіндігімен қоса) жүйелерін жаһандық енгізуге жәрдемдесудің экономикалық маңыздылығын мойындайды. Осы мақсатта Тараптар үйлесімді шоттарды электрондық түрде ұсыну жүйелерін енгізуде озық тәжірибемен алмасады және оған жәрдемдесуде ынтымақтасатын болады.

4. Тараптар кәсіпорындардың шоттарды электрондық түрде ұсынуды енгізуін ішкерілететін, көтермелейтін, қолдайтын немесе жеңілдететін бастамаларды іске асыруда ынтымақтасуға келіседі. Осы мақсатта Тараптар:

- a) шоттарды электрондық түрде ұсынуды қолдау үшін базалық инфрақұрылымды құруға жәрдемдесуге;
- b) шоттарды электрондық түрде ұсыну жүйесі туралы хабардар болуды арттыруға және осы салада әлеуетті арттыруға ұмтылатын болады.

12-бап

Ақпарат кестені, бағдарларды, сондай-ақ амаларды қамтуы мүмкін

TRUE COPY

Экспресс-жөнелтілімдер

1. Тараптар электрондық саудадағы экспресс-жөнелтілімдер саудасын жеңілдету мақсатында өздерінің тиісті кедендік рәсімдерінің болжамды, дәйекті және ашық түрде қолданылуын қамтамасыз етеді.

2. Дүниежүзілік Сауда Ұйымына (ДСҰ) мүше болып табылатын Тараптардың міндеттемелеріне нұқсан келтірмей, әрбір Тарап кедендік бақылауды сақтай отырып, экспресс-жөнелтілімдерге қатысты кедендік операциялар жасаудың басым тәртібін қабылдауға немесе қолдауға ұмтылады.

Мұндай рәсім:

а) экспресс жөнелтілімді жөнелту үшін қажетті, жүк келгенге дейін жөнелтілуі және өңделуі тиіс ақпаратты ұсынуға;

б) экспресс-жөнелтілімде қамтылған барлық тауарларды қамтитын ақпаратты, мысалы, егер мүмкін болса, электронды құралдардың көмегімен декларацияны бір рет ұсынуға рұқсат етуге³;

с) мүмкіндігінше, құжаттама көлемі барынша аз қандай да бір тауарлардың шығарылуын қамтамасыз етуге;

д) әдеттегі жағдайларда жөнелтілім келген кезде, қажетті кеден құжаттары ұсынылғаннан кейін экспресс-жөнелтілімдердің барынша жылдам мерзімде жіберілуін қамтамасыз етуге; және

е) Тарап декларациялауды және растайтын құжаттаманы, сондай-ақ тауардың салмағына немесе құнына қарай салықтар мен кедендік баждарды төлеуді қоса алғанда, шығару үшін шарт ретінде ресми әкелу рәсімдерін талап ете алатындығын ескере отырып, кез келген салмақтағы немесе құндағы жеткізілімдерге қолданылуы тиіс.

3. Әрбір Тарап инфляцияның қарқыны, сауда рәсімдерін оңайлатуға ықпалы, тәуекелдерді басқаруға ықпалы, баждар сомасымен салыстырғанда баждарды өндіріп алуға арналған әкімшілік шығыстар, трансшекаралық сауда операцияларының құны, шағын және орта кәсіпорындарға ықпалы сияқты немесе кедендік төлемдерді өндіріп алуға байланысты өзі елеулі деп санайтын басқа да факторларды назарға ала отырып, жеделдетілген жеткізілімдер ретінде қаралуы тиіс тауарларға қолданылатын, саны мен құны бойынша шектеулерді ара-тұра қайта қарап отырады.

13-бап

Электрондық төлемдер

1. Тараптар халықаралық тұрғыдан танылған стандарттарды қабылдау мен пайдалануды ынталандыру, төлем инфрақұрылымдарының операциялық үйлесімділігі мен өзара байланысына жәрдемдесу, сондай-ақ төлемдер экожүйесінде пайдалы инновациялар мен бәсекелестікті ынталандыру арқылы тиімді, қауіпсіз және сенімді трансшекаралық электрондық төлемдерді дамытуды қолдайды.

2. Осы мақсатта және өз мемлекеттерінің заңнамалары мен нормативтік актілеріне сәйкес Тараптар мынадай қағидаттарды таниды:

а) Тараптар реттеуші органдар бекітетін, лицензиялық талаптарға, рәсімдерге және техникалық стандарттарға қатысты ережелерді қоса алғанда, электрондық төлемдер туралы өздерінің тиісті ережелерінің жұртшылыққа уақтылы қолжетімді болуына ұмтылатын болады.

б) Тараптар электрондық төлемдердің экожүйесіндегі үйлесімділікті арттыру және инновацияларды ынталандыру үшін қолданбалы бағдарламалау интерфейсінің (API) пайдалануды ынталандыруға ұмтылады және қаржы институттары мен төлем қызметін ұсынатындарды өздерінің қаржылық өнімдерінің көрсететін қызметтерінің және

Сенімді болу үшін болатын шарттар ретінде қосымша құжаттар қажет болуы мүмкін

операцияларының API-ін үшінші тарап ойыншыларына мүмкін болатын жерде ерікті түрде ұсынуға ынталандырады;

с) Тараптар цифрлық сәйкестендіру деректерін пайдалана отырып, жеке және заңды тұлғаларды трансшекаралық аутентификациялау және электрондық сәйкестендіру мүмкіндігін қарастырады;

д) Тараптар реттеу арқылы электрондық төлем жүйелерінің сенімділігін, тиімділігін, сенімді болуын және қорғалуын қолдаудың маңыздылығын мойындайды;

е) Тараптар саясат инновацияларға және тең жағдайдағы бәсекелестікке ықпал ете отырып, мәселен, нормативтік және салалық стандарттарды қабылдау арқылы қазіргі және жаңа қатысушылардың жаңа қаржылық және электрондық төлем өнімдері мен көрсетілетін қызметтерді уақтылы енгізуінің маңыздылығын мойындауға тиіс екендігімен келіседі.

14-бап

Отандық жеткізушілердің дерекқоры

1. Әрбір Тарапқа ішкі жеткізушілер туралы дерекқор құру немесе оны жүргізу ұсынылады. Мұндай дерекқорда әлеуетті қосалқы мердігерлер мен көрсетілетін қызметтерді жеткізушілерді қоса алғанда, нақты секторлардағы тиісті отандық жеткізушілердің тізбесі болуы қажет және мүмкіндігінше, атап айтқанда, мынадай элементтерді:

а) компаниялардың ақпараттық бюллетеньдерінің көмегімен жергілікті өндірістік және сервистік әлеуетті жариялауды;

б) сектор немесе сала, өнімнің немесе көрсетілетін қызметтің атауын, орналасқан жерін, сертификатталуы және т.б. бойынша іздестіру мүмкіндігінің бар болуын;

с) инвесторларға сатудан кейін қызмет көрсету бойынша көрсетілетін қызметтермен байланысты болуды;

д) онлайн режимінде және мүмкіндігінше ағылшын тілінде қолжетімді болуды; және

е) үнемі жаңартылып отыруды;

ф) мемлекеттік қаржылық қолдау мен ынталандыруларды пайдаланудың жай-күйін;

г) мемлекеттік тендерлер мен сатып алуларға қатысу жай-күйін;

h) қолданылуына қарай, жүктің қажетті құжаттарының бар-жоғын тексеруге және тұтынушының (сатып алушының) мақұлдауына дейін мәмілеге ақы төлеуді шектейтін дерекқор делдалын қамтуы тиіс.

15-бап

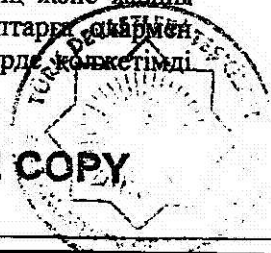
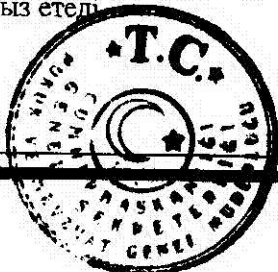
Ақпараттың қолжетімділігі

1. Әрбір Тарап өз веб-сайтында:

а) басқа да Тараптардың ұқсас веб-сайттарына; және

б) Тарап осы Келісімді жүзеге асыруға мүдделі кез келген тұлға үшін пайдалы деп санайтын ақпаратты беретін өзінің мемлекеттік мекемелерінің және басқа да тиісті құрылымдардың веб-сайттарына автоматтандырылған электрондық жеткізу арқылы қолжетімді сілтемелерді немесе ақпаратты орналастырады.

2. Әрбір Тарап осы Келісімде қамтылатын кез келген мәселеге қатысты өз мемлекеттерінің заңнамаларының, нормативтік актілерінің, рәсімдерінің және жалпы қолданылатын әкімшілік қаулыларының мүдделі тұлғалар мен Тараптарға қатысты қолдануға мүмкіндік беретіндей дереу жариялануын немесе өзге де түрде қолжетімді болуын қамтамасыз етеді.

TRUE COPY

3. Әрбір Тарап онлайн режимінде ақпараттың қолжетімді болуын қамтамасыз етуге ұмтылады, оған мыналар:

- а) кедендік қағидалар, рәсімдер немесе анықтама беру пункттері;
- б) электрондық саудаға қатысты техникалық регламенттер, стандарттар немесе сәйкестікті бағалау рәсімдері;
- с) сауданы дамытуға ықпал ету бағдарламалары;
- д) мемлекеттік сатып алу мүмкіндіктері; және
- е) шағын және орта кәсіпорындар үшін қаржыландыру бағдарламалары кіруі мүмкін;

4. Әрбір Тарап ақпарат пен сілтемелердің өзекті және дәл болуын қамтамасыз ету үшін веб-сайттағы, осы баптың 2 және 3-тармақтарында аталған ақпарат пен сілтемелерді үнемі қарап отыруға тиіс.

5. Әрбір Тарап осы баптың 2-тармағында аталған өз мемлекеттерінің қолданыстағы немесе жаңа заңнамаларының немесе нормативтік актілерінің кез келгені туралы нақты ақпарат беру туралы екінші Тараптың кез келген сұрау салуына дереу жауап береді.

III БӨЛІМ КӘСІПКЕРЛЕР МЕН ТҰТЫНУШЫЛАР АРАСЫНДА СЕНІМ ОРНАТУ

16-бап Электрондық қолтаңбалар

1. Әрбір Тарап электрондық қолтаңбаларға және/немесе көрсетілетін сертификаттау қызметтеріне қатысты өз мемлекеттерінің заңнамаларына және нормативтік актілеріне сәйкес басқа Тараптар мемлекеттерінің заңнамасына сәйкес аккредиттеуді алған немесе танылған жеткізушілерге сертификаттау қызметтерін көрсететін жеткізушілерді аккредиттеу немесе тану рәсімін жеңілдетуге ұмтылады.

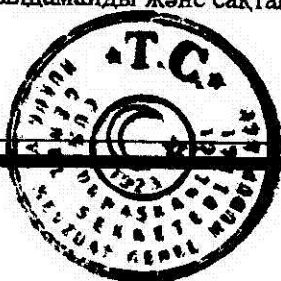
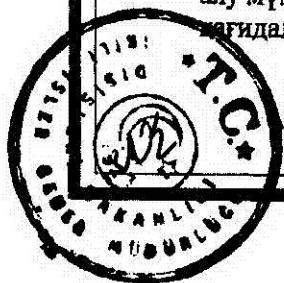
2. Электрондық сертификат беретін және/немесе электрондық қолтаңба жасайтын Тарап қолданыстағы қағидалар мен нормаларға сәйкес өз міндеттемелерін орындамау нәтижесінде кез келген жеке немесе заңды тұлғаға қасақана немесе абайсызда келтірілген залал үшін жауапты болады.

3. Сертификаттарды жеткізушілерді және ұлттық деңгейдегі электрондық қолтаңбалар жүйесін қадағалауға жауапты әрбір Тараптың құзыретті органдары, осындай мүмкіндік болған жағдайда, электрондық қолтаңбалардың жалпы форматтары мен сертификаттар бейіндері тұрғысынан Тараптар арасында электрондық қолтаңбаларды өзара тануды жүзеге асыру үшін қажетті негіз қалыптастырады.

4. Әрбір Тараптың құзыретті органдары электрондық қолтаңбаларды өзара тану туралы келісім бойынша келіссөздер жүргізу мүмкіндіктерін талқылау үшін Бірлескен комитет белгілеген күні кездеседі. Кездесу алдында әрбір Тарап электрондық қолтаңба қызметі мен сертификаттау қызметіне қатысты өз мемлекеттерінің заңнамалары мен нормативтік актілері туралы басқа Тарапты хабардар етеді.

5. Өз мемлекетінің заңнамасында өзгеше көзделген жағдайларды қоспағанда, Тарап қолтаңбаның электрондық нысанда орындалғаны негізінде ғана қолтаңбаның заңды күшін жоққа шығармауы тиіс.

6. Тараптардың ешқайсысы да электрондық мәміле Тараптарының өз электрондық мәмілесінің электрондық қолтаңбаларға қатысты қолданылатын құқықтық талаптарға сәйкес келетінін сотта немесе заңды немесе әкімшілік органдарда дәлелдей алу мүмкіндігіне кедергі келтіретін электрондық қолтаңбаларға қатысты заңнамалар мен қағидаларды қабылдамайды және сақтамайды.

TRUE COPY

17-бап

Сұратылмайтын коммерциялық электрондық хабарламалар

1. Әрбір Тарап:

а) сұратылмайтын коммерциялық электрондық хабарламаларды жеткізушілерден хабарламалар алушылардың оларды одан әрі алуының тоқтатылуына жәрдемдесуді талап ететін;

б) Тараптар мемлекеттерінің заңнамасында көзделгендей, коммерциялық электрондық хабарламалар алушылардан оларды алуға келісім беруді талап ететін; немесе

с) сұратылмайтын коммерциялық электрондық хабарламаларды өзгеше түрде барынша азайтуды көздейтін сұратылмайтын коммерциялық электрондық хабарламаларға қатысты шаралар қабылдайды немесе оларды қолдайды.

2. Әрбір Тарап осы баптың 1-тармағына сәйкес қабылданған немесе қолдау көрсетілетін шараларды сақтамайтын, сұратылмайтын коммерциялық электрондық хабарламаларды жеткізушілерге қатысты құқықтық қорғау құралдарын қамтамасыз етеді.

3. Тараптар сұратылмайтын коммерциялық электрондық хабарламаларды реттеуге қатысты өзара мүдделілік білдіретін тиісті жағдайларда ынтымақтасады.

18-бап

Интернеттегі тұтынушылардың құқықтарын қорғау

1. Тараптар, тұтынушылар электрондық саудаға қатысқан кезде оларды алаяқтық, жаңылыстыратын әрекеттерден қорғау үшін ашық және тиімді шаралардың маңызды екенін мойындайды.

2. Тараптар тұтынушылардың әл-ауқатын арттыру мақсатында трансшекаралық электрондық саудаға байланысты қызмет шеңберінде тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі өздерінің тиісті ұлттық ведомстволары немесе басқа да тиісті органдар арасындағы ынтымақтастықтың маңызды екенін мойындайды.

3. Әрбір Тарап электрондық саудадағы тұтынушылардың құқықтарын тиімді түрде қорғауды қамтамасыз етеді, ол сауданың басқа нысандарында ұсынылатын қорғау деңгейінен кем түспейді.

4. Әрбір Тарап онлайн-саудаға қатысатын тұтынушыларға зиян келтіретін немесе зиян келтіруі мүмкін, алаяқтық, жаңылыстыратын әрекеттерге тыйым салатын заңдарды немесе нормативтік актілерді қабылдайды немесе күшінде ұстайды. «Алаяқтық, жаңылыстыратын әрекет» мыналарды қамтиды, бірақ:

а) материалдардың қауіпсіздігіне, жеткізілу құны мен төлем шарттарын қоса алғанда, жалпы бағасына, жеткізілу мерзімдеріне, өнімнің сипаттамасына, құрамы мен пайдаланылу сипаттамаларына, кепілдік міндеттемелеріне, тауарды жөндеу шарттарына, сондай-ақ тауарды сақтауға байланысты көрсетілетін қызметтерге, тауарларды немесе көрсетілетін қызметтерді қайтару және ауыстыру қағидаларына, олардың санына немесе шығу тегіне қатысты жаңылыстыратын немесе жалған мәлімдемелер берумен;

б) тауарларды немесе көрсетілетін қызметтерді беру ниетінсіз оларды беруге ұсынумен;

с) тауарлардың немесе көрсетілетін қызметтердің көрінеу жалған жарнамасымен;

д) тауарларға немесе көрсетілетін қызметтерге шот ұсынылғаннан кейін тұтынушыларға тауарды жеткізуді немесе қызмет көрсетуді жүзеге асырмаумен;

е) тұтынушылардың қаржылық, телефондағы немесе басқа да шоттарындағы қаржының тұтынушының рұқсатынсыз есептен шығарып алумен шектелмейді.

TRUE COPY

5. Әрбір Тарап беру кезінде тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің сапасы туралы заңнамаға сәйкес қолайлы және қанағаттанарлық сапада болуын талап ететін заңдарды немесе нормативтік актілерді қабылдайды немесе күшінде ұстайды және олар орындалмаған жағдайда тұтынушыларға өтемақы береді.

6. Әрбір Тарап өзінің тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы заңдары мен нормативтік актілерінің жария және жалпыға бірдей қолжетімді болуына ұмтылады.

7. Тараптар мән-жайларға байланысты және әрбір Тараптың тиісті заңдары мен нормативтік актілерін ескере отырып, алаяқтыққа, жаңылыстыратын әрекетке немесе алдамшы мінез-құлыққа қатысты өзара мүдделілік білдірілетін мәселелер бойынша, оның ішінде электрондық коммерциялық қызметке қатысты тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы өз заңдарының сақталуын қамтамасыз етуде ынтымақтастыққа жәрдемдесетін болады.

8. Тараптар көрсетілетін қызметтерді жеткізушілердің ішкі, сондай-ақ халықаралық электрондық саудаға қатысты тұтынушылардың өз құқықтары мен міндеттері туралы хабарлауын міндеттейтін шараларды қабылдайды немесе күшінде сақтайды.

9. Осы бапта көзделген шараларды әзірлеу, іске асырылуын және қолданылуын бақылау мақсатында Тараптар Біріккен комиссия айқындайтын мерзімдерде тұтынушылардың құқықтарын қорғау саласындағы құзыретті органдардың өкілдерімен кездесулер өткізеді.

10. Тараптар:

а) шетелдік тұтынушылардың шағым беруі және мемлекеті аумағында көрсетілетін қызметтерді жеткізуші тіркелген Тараптың құзыретті органдары оларды қарауы үшін онлайн тетіктер құруды;

б) Тараптың өз мемлекеттерінде тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың құқықтық негіздері туралы ақпарат беретін көптілді ақпараттық ресурс құруды және оны қолдауды;

с) электрондық коммерция шеңберінде туындайтын дауларды реттеудің баламалы тетіктерін енгізуді;

д) тұтынушылардың құқықтарын бұзатын нақты жағдайлар бойынша бірлескен тергеп-тексеру жүргізу тәртібін айқындауды қамтитын, бірақ олармен шектелмейтін, сапасыз және қауіпті тауарларды, көрсетілетін сапасыз және қауіпті қызметтерді сатып алудан, сондай-ақ алаяқтық, жаңылыстыратын және алдамшы коммерциялық практикалардан зардап шеккен екінші Тарап мемлекетінің тұтынушыларын (бұдан әрі – шетелдік тұтынушылар) құқықтық қорғау шараларын белгілеуге ұмтылады.

19-бап

Дербес деректерді қорғау

1. Тараптар тұтынушылардың электрондық саудаға деген сенімін арттыруға ықпал ететін дербес деректерді қорғаудың экономикалық және әлеуметтік артықшылықтарын мойындайды.

2. Әрбір Тарап шекара арқылы берілетін дербес деректерді қоса алғанда, дербес деректерді қорғауды қамтамасыз ететін ішкі құқықтық базаны қабылдауға немесе жұмыс жағдайында ұстауға тиіс.

3. Әрбір Тарап деректерді қорғау туралы өз заңнамасы мен нормативтік актілерін көпшілікке жариялайды және оларға жеңіл қол жеткізуді қамтамасыз етуге тиіс, ал оның деректерді қорғау жөніндегі құзыретті органы мыналарды:

а) жеке тұлғалар деректерді қорғау құқықтары бұзылған кез келген жағдайда қорғау құралдарын қалай пайдалана алатыны туралы ақпаратты; және

TRUE COPY

б) бизнестің дербес деректерді қорғауға қатысты заңды міндеттемелерін және оларды орындау бойынша кез келген ұсынымдарды қоса алғанда, өз мемлекеті ұсынатын дербес деректерді қорғау шаралары туралы ақпаратты жариялайды.

4. Әрбір Тарап өз мемлекетінің аумағындағы кәсіпорындарды дербес деректерді қорғауға байланысты өз саясаты мен рәсімдерін жариялауға, оның ішінде Интернетте де жариялауға ынталандырады.

5. Тараптардың дербес деректерді қорғауға қатысты әртүрлі құқықтық тәсілдерді қолдана алатынын мойындай отырып, Тараптар өз юрисдикцияларында қолданылатын кез келген осындай тетіктер туралы ақпарат пен тәжірибе алмасуға ұмтылатын болады.

IV БӨЛІМ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ

20-бап

Электрондық коммерция саласындағы жалпы ынтымақтастық

1. Тараптар осы Келісімді жүзеге асыруға жәрдемдесу және оны іске асырудан барынша пайда алу мақсатында ынтымақтасады. Ынтымақтастық жөніндегі шаралар әрбір Тараптың қажеттіліктерін ескереді және мыналарды:

а) Тараптардың реттеуші органдарында, реттеуді басқаруға жауапты агенттіктерінде немесе бақылаушы органдарында саясат мәселелері бойынша ақпарат алмасуды, диалогтарды немесе лауазымды адамдар арасындағы кездесулерді;

б) Тараптар уағдаласа алатын басқа да қызмет түрлерін қамтуы мүмкін.

2. Тараптар ынтымақтастықтың егжей-тегжейлі шарттарын жекелеген меморандумдарда жаза алады.

21-бап

Шағын және орта кәсіпкерлік саласындағы ынтымақтастық

1. Тараптар электрондық сауда саласындағы динамизмді қолдаудағы және бәсекеге қабілеттілікті арттырудағы ШОК-тың іргелі рөлін мойындайды.

2. Электрондық сауда саласындағы ШОК үшін сауда және инвестициялық мүмкіндіктерді арттыру мақсатында Тараптар:

а) ШОК нарығының мүмкіндіктерін кеңейту және оны қамту үшін цифрлық құралдар мен технологияларды пайдалану туралы ақпарат пен озық практика алмасуға;

б) шағын және орта кәсіпорындарға электрондық сауда саласына бейімделуге және онда өркендеуге көмектесе алатын басқа да салаларда ынтымақтасуға;

с) ШОК-тың онлайн-платформаларға және ШОК-қа халықаралық жеткізушілермен, сатып алушылармен және басқа да әлеуетті іскери әріптестермен байланыс орнатуға көмектесетін басқа да тетіктерге қатысуын ынталандыруға; және

д) қатысушы мемлекеттердің ШОК-тары арасындағы электрондық сауда саласындағы тығыз ынтымақтастыққа жәрдемдесуге;

е) ШОК-тың цифрлық жетілуін арттыруға ықпал етуі мүмкін басқа да салаларда ынтымақтасуға ұмтылады.

22-бап

FinTech саласындағы ынтымақтастық

1. Тараптар мемлекеттерінде қаржылық технологиялар қолданылатын салалар арасындағы ынтымақтастыққа Тараптар жәрдемдеседі. Тараптар FinTech саласындағы ынтымақтастыққа өзінше қатысуын талап ететінін мойындайды. Осы мақсатта Тараптар:

a) FinTech секторындағы фирмалар арасындағы ынтымақтастыққа жәрдемдеседі;
b) бизнес немесе қаржы секторы үшін FinTech шешімдерін әзірлеуге жәрдемдеседі;

c) Тараптар мемлекеттерінің заңнамасына сәйкес Тараптар арасындағы FinTech саласындағы кәсіпкерлердің немесе ісін жаңа бастаған кәсіпкерлердің ынтымақтастығын ынталандырады.

23-бап

Киберқауіпсіздік саласындағы ынтымақтастық

1. Тараптардың жаһандық өркендеуге қол жеткізу үшін қауіпсіз электрондық коммерцияны дамыту туралы ортақ пайымы бар екенін атап өте отырып, олар киберқауіпсіздіктің электрондық коммерцияға деген сенім орнату үшін пешуші мәні барын мойындайды.

2. Тараптар мыналардың:

a) компьютерлік қауіпсіздікке қатысты оқыс оқиғаларға ден қоюға жауапты өз ұлттық бөлімшелерінің әлеуетін арттырудың;

b) Тараптар мемлекеттерінің электрондық желілерінің жұмысына әсер ететін теріс пайғылды басып кірудің немесе зиянды кодты таратудың салдарын анықтау және әсерін азайту мақсатында өзара іс-қимыл жасау үшін қолданыстағы ынтымақтастық тетіктерін пайдаланудың;

c) киберқауіпсіздік саласында кадрлық әлеуетті, оның ішінде біліктілікті өзара танумен байланысты ықтимал бастамалар арқылы дамытудың;

d) киберқауіпсіздікпен байланысты барлық тиісті ұлттық және халықаралық заңнамалық, нормативтік-құқықтық және шарттық талаптарды орындаудың;

e) жиынтығында электрондық сауда үшін қауіпсіздік архитектурасын құрайтын қауіпсіздікті қамтамасыз ету тетіктері мен рәсімдерін қолданудың;

f) электрондық коммерция платформаларының киберқауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін, сондай-ақ озық практикаларды енгізу үшін Тараптардың компьютерлік қауіпсіздікпен байланысты төтенше жағдайларға ден қоятын тиісті топтарымен (CERTs) кибер оқыс оқиғалар, сабақ болған жағдайлар, сондай-ақ компрометация индикаторлары (IOC) туралы ақпарат алмасудың маңыздылығын мойындайды.

24-бап

Бәсекелестік саясат саласындағы ынтымақтастық

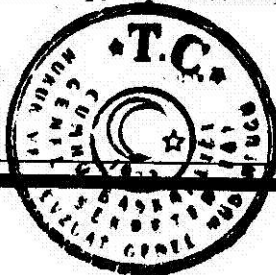
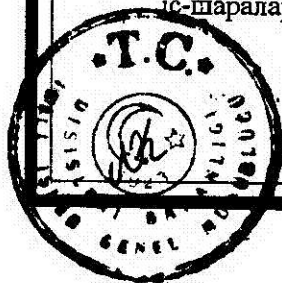
1. Бәсекелестік заңнаманы қолдану, цифрлық нарықтарда бәсекелестік саясатты әзірлеу және енгізу саласында тәжірибе алмасу процесінің артықшылықтарын мойындай отырып, Тараптар:

a) цифрлық нарықтардағы бәсекелестік саласындағы саясатты әзірлеу бойынша ақпарат пен тәжірибе алмасуды;

b) цифрлық нарықтардағы бәсекелестікті дамыту саласындағы озық практиканы алмасуды;

c) цифрлық нарықтардағы бәсекелестік саласындағы бәсекелестік және құқық қолдану саласындағы саясатты әзірлеуді нығайту үшін қажетті әлеуетті қалыптастыруда Тарапқа көмек көрсету үшін консультациялар беруді немесе кадрлар даярлауды, оның ішінде лауазымды адамдарды алмасу арқылы кадрлар даярлауды;

d) Тараптар келіскен техникалық ынтымақтастықтың кез келген басқа нысандарын қоса алғанда, ынтымақтастық жөніндегі өзара келісілген іс-шараларды жүзеге асыру мүмкіндіктерін қарастырады.

3. Тараптар өздерінің тиісті заңдарына, нормативтік актілеріне және маңызды аспектілеріне қайшы келмейтіндей етіп және өздерінде бар ресурстар шегінде ынтымактасалы.

25-баш

Бірлескен комитет

2. Бірлескен комитет:

б) осы Келісімге түзетулер енгізу туралы кез келген ұсынысты қарайтын;

d) осы Келісімді іске асыру жөніндегі шараларды әзірлейтін және;

3. Бірлескен комитет консенсус негізінде осы баптың 2-тармағының қолданысына жататын мәселелер бойынша шешімдер қабылдайды.

4. Бірлескен комитет қажет деп тапса, өзінің жұмыс топтарын құра алады.

5. Бірлескен комитет осы Келісім күшіне енген күннен бастап бір жыл ішінде және одан кейінгі кезеңде Тараптардың шешімі бойынша, оның ішінде қажеттігіне қарай, осы бапқа сәйкес өз функцияларын орындау үшін жиналады.

6. Бірлескен комитеттің отырыстары Түркі мемлекеттері ұйымы Хатшылығының қолдауымен өткізіледі. Хатшылық осындай сессияға кез келген қажетті әкімшілік қолдауды қамтамасыз етеді және басқа Тараптарды Бірлескен комитеттің кез келген шешімі туралы хабарлар етеді.

7. Егер осы Келісімде өзгеше көзделмесе, осы бапқа сәйкес құрылған Бірлескен комитет өз жұмысын электрондық поштаны, виртуалды кеңестерді немесе видеоконференцияларды қамтуы мүмкін кез келген қолайлы құралдар арқылы орындайды.

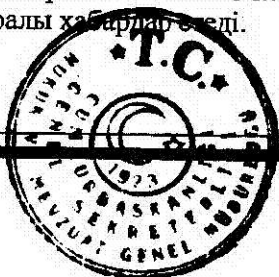
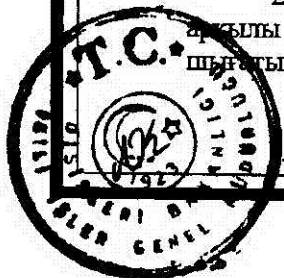
8. Бірлескен комитеттің әрбір отырысында Тараптың әрбір өкілі осы Келісімді жүзеге асырудағы өзінің жоспарлары мен прогресс туралы ақпарат береді.

26-бап

Байланысқа шығатын адамдар

1. Әрбір Тарап осы Келісімге қатысты кез келген мәселелер бойынша Тараптар арасындағы байланыстарды қолдауды жеңілдету үшін байланысқа шығатын адамды (құзыретті органды) тағайындайды.

2. Әрбір Тарап басқа Тараптарды Түркі мемлекеттері ұйымының Хатшылығы арқылы осы Келісім күшіне енгеннен кейін мүмкіндігінше тезірек өзінің байланысқа шығатын адамы туралы хабарлап өтеді.

14

TRUE COPY

3. Тараптардың әрқайсысының байланысқа шығатын адамдары өздерінің тиісті мүдделі тараптарын ішкі үйлестіруге және Тараптар арасындағы коммуникация процесіне жауапты болады.

4. Осы Келісімге сәйкес кез келген хабарлама, сұрау салу немесе ақпарат басқа Тараптарға олардың байланысқа шығатын адамдары арқылы берілуге тиіс.

5. Тараптардың бірінің сұрау салуы бойынша басқа Тарап немесе осындай сұрау салуды алған Тараптар ақпарат береді және кез келген нақты немесе ұсынылатын шараға қатысты сұрақтарға жауап береді.

6. Осы бапқа сәйкес берілген кез келген хабарлама немесе ақпарат бұл шараның осы Келісімнің ережелеріне сәйкес келетіндігі туралы мәселені шешуге кедергі келтіре алмайды.

7. Әрбір Тарап байланысқа шығатын өз адамына қатысты кез келген өзгерістер туралы басқа Тараптарды уақтылы хабардар етеді.

VI БӨЛІМ ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР

27-бап

Дауларды реттеу

1. Тараптар осы Келісімді түсіндіруге немесе қолдануға байланысты туындайтын кез келген дауды өзара консультациялар арқылы бейбіт жолмен реттеуге ұмтылатын болады.

2. Егер дау Тараптары консультациялар басталған кезден бастап бір жүз сексен (180) күн ішінде өзара қолайлы шешімге қол жеткізе алмаған жағдайда, дау тараптары дауды ЮНСИТРАЛ-дың Төрелік регламентіне немесе Тараптар келіскен және осы мақсаттар үшін қабылданған тетіктерге сәйкес дауларды реттеудің кез келген басқа рәсіміне сай реттей алады.

3. Төрелік соттың шешімдері Тараптар үшін түпкілікті және заңдық тұрғыдан міндетті болып табылады және орындалуға тиіс.

4. Осы бап осы Келісім күшіне енгізге дейін орын алған оқиғалар нәтижесінде Тараптар арасында туындайтын дауларға қолданылмайды.

5. Сондай-ақ Тараптар ЮНСИТРАЛ-дың Медиация туралы регламентіне сәйкес даудың кез келген сатысында, оның ішінде төрелік немесе өзге де талқылау басталғаннан кейін медиация жүргізу туралы уағдаласа алады.

28-бап

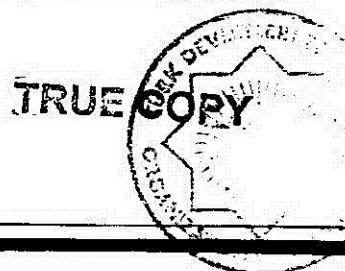
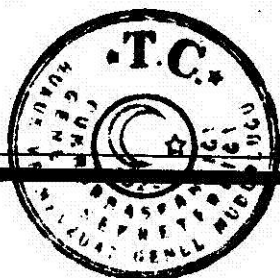
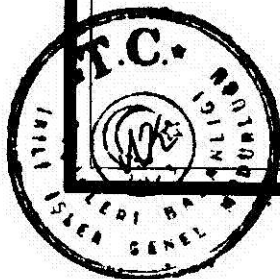
Өзгерістер мен толықтырулар

Осы Келісім осы Келісімнің ажырамас бөлігі болып табылатын, осы Келісімнің 30-бабының ережелеріне сәйкес күшіне енетін жекелеген хаттамалар нысанында Тараптардың өзара жазбаша келісімі бойынша кез келген уақытта өзгертілуі мүмкін.

29-бап

Депозитарий

Осы Келісімнің депозитарийі Түркі мемлекеттері ұйымының Хатшылығы болып табылады.

30-бап
Күшіне енуі

1. Осы Келісім белгіленбеген мерзімге жасалады.
2. Осы Келісім Депозитарий Тараптардан дипломатиялық арналар арқылы осы Келісімнің күшіне енуі үшін қажетті өздерінің тиісті ішкі рәсімдерінің аяқталғанын растайтын соңғы жазбаша хабарламаны алғаннан кейін отыз (30) күн өткен соң күшіне енеді.

31-бап
Қосылу

Осы Келісім барлық Тараптардың жазбаша келісімімен кез келген үшінші тараптың қосылуы үшін ашық. Мұндай қосылатын тараптар үшін осы Келісім Депозитарий дипломатиялық арналар арқылы қосылу туралы құжатты алғаннан кейін отыз (30) күннен соң күшіне енеді.

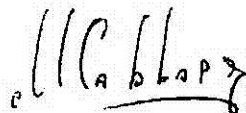
32-бап
Қатысушының келісімінен шығуы

Кез келген Тарап Депозитарийді бұл туралы дипломатиялық арналар арқылы жазбаша нысанда хабардар етіп, кез келген уақытта осы Келісімнен шыға алады. Тараптардың осы Келісімнен шығуы Депозитарий осындай хабарламаны алған күннен кейін алты (6) айдан соң күшіне енеді.

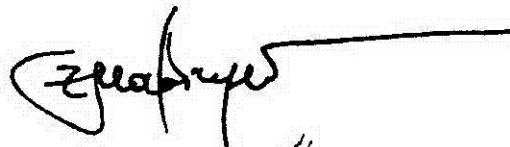
Осы Келісімнің түпнұсқасы әзербайжан, қазақ, қырғыз, түрік, өзбек және ағылшын тілдерінде бір төлнұсқа данада Депозитарийге сақтау үшін тапсырылады.

2024 жылғы 6 қарашада Бішкек қаласында әзербайжан, қазақ, қырғыз, түрік, өзбек және ағылшын тілдерінде бір төлнұсқа данада жасалды және барлық мәтіндердің күші бірдей. Түсіндіруде қандай да бір сәйкессіздіктер болған жағдайда ағылшын тіліндегі мәтін басым күшке ие болады.

Әзербайжан Республикасының Үкіметі үшін

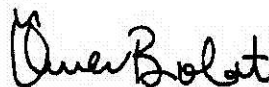
Қазақстан Республикасының Үкіметі үшін

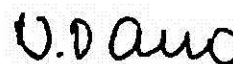
Қырғыз Республикасының Министрлер Кабинеті үшін

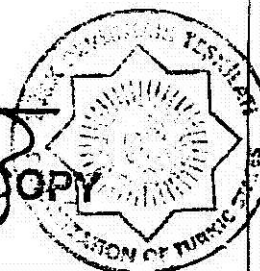
Түркия Республикасының Үкіметі үшін

Өзбекстан Республикасының Үкіметі үшін

TRUE COPY

**ТҮРК МАМЛЕКЕТТЕР УЮМУНА МҮЧӨ
МАМЛЕКЕТТЕРДИН ӨКМӨТТӨРҮНҮН ОРТОСУНДАГЫ САНАРИП
ЭКОНОМИКА ЧӨЙРӨСҮНДӨГҮ ӨНӨКТӨШТҮК ЖӨНҮНДӨ МАКУЛДАШУУ**

Азербайжан Республикасынын Өкмөтү, Казакстан Республикасынын Өкмөтү, Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети, Түркия Республикасынын Өкмөтү жана Өзбекстан Республикасынын Өкмөтү (мындан ары ар бири өз алдынча “Тарап” же жамсааттык түрдө “Тараптар” деп аталып),

2009-жылдын 3-октябрындагы Түрк тилдүү мамлекеттердин кызматташтык кеңешин түзүү жөнүндө Нахичеван макулдашуусунун негизинде;

Достукту жана боордоштукту колдоо менен,

“Түрк дүйнөсүнүн көз карашы – 2040” жана “2022–2026-жылдарга карата түрк мамлекеттер уюмунун стратегиясында” белгиленген артыкчылыктарды эске алып;

Санарип экономикага тиешелүү маселелер боюнча кызматташууну өнүктүрүүгө ынтызар экендигин ырастап;

Санарип экономика, анын ичинде электрондук коммерция сунуштаган экономикалык мүмкүнчүлүктөрдү пайдаланууну жана товарларга жана кызматтарга кеңири жеткиликтүүлүктү каалап;

Бардык мүчө мамлекеттер катышуучу болгон тиешелүү эл аралык келишимдер боюнча Тараптардын милдеттенмелерин таанып;

Эл аралык соодада аялдардын, жаштардын, аялуу топтордун жана ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын инклюзивдик экономикалык өсүүсүнө көмөктөшүүдө санарип экономиканын маанилүүлүгүн белгилеп;

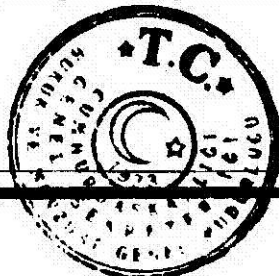
керектөөчүлөр жана ишканалар үчүн маанилүү инфраструктураны коргоодогу, коопсуз жана ишенимдүү санарип платформаларды камсыздоодогу жалпы кызыкчылыктарды аң сезим менен түшүнүп;

Иштеп жаткан ишканаларды жакшыртууга, жаңы продукцияларды чыгарууга жана рынокторду түзүүгө технологиялык жетишкендиктердин оң таасирин эске алып;

Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн трансчек аралык соодасын камсыз кылууга мүмкүндүк берген санарип системалардын өз ара аракеттенүүсүн илгерилетүүдө өз ара стандарттарды түзүүнүн ролун түшүнүү менен;

Коомдук бакубаттулукту камсыз кылуу, мамлекеттик саясаттын мыйзамдуу максаттарын коргоо укугун таанып,

Төмөнкүлөр жөнүндө макулдашты:

I БӨЛҮМ

ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР

1-берене

Колдонуу чөйрөсү

Ушул Макулдашуу Тараптар кабыл алган же колдоого алган товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү электрондук каражаттар аркылуу сатууга (мындан ары – “электрондук коммерция” деп аталат) жана санарип экономиканын тектеш чөйрөлөрүндөгү кызматташууга таасир этүүчү чараларга карата колдонулат.

2-берене

Максаттар

Ушул Макулдашуунун максаттары төмөнкүлөр болуп саналат:

- а) электрондук коммерция аркылуу Тараптардын ортосундагы соода мамилелерин чыңдоо;
- б) Тараптардын аймактарында жана Тараптардын ортосунда санарип экономиканы үзгүлтүксүз, инклюзивдик жана туруктуу өнүктүрүүгө көмөктөшүү;
- с) Тараптардын ортосундагы экономикалык активдүүлүктүн өсүшүн колдоо;
- д) санарип экономика маселелери боюнча Тараптардын кызматташуу чөйрөсүн кеңейтүү;
- е) Тараптардын ортосундагы ишкердик байланыштарын чыңдоого көмөктөшүү;
- ф) чакан жана орто ишканалардын (мындан ары – ЧОИ) санарип экономикага катышуусуна көмөк көрсөтүү;
- г) санарип экономикага керектөөчүлөрдүн ишенимин жогорулатууга салым кошуу.

3-берене

Аныктамалар

Ушул Макулдашуунун максаттары үчүн:

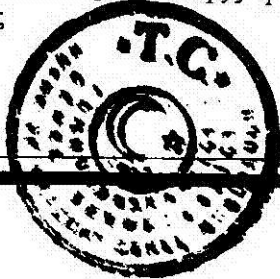
Электрондук коммерция – электрондук каражаттар, анын ичинде Интернет тармагын пайдалануу аркылуу товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү жайылтуу, маркетинг жүргүзүү, сатуу же жеткирүү;

Керектөөчү – ар бир Тараптын мамлекеттеринин улуттук мыйзамдарында аныкталган керектөөчү;

Электрондук эсеп-фактура – Тараптардын мамлекеттеринин тиешелүү улуттук мыйзамдарында аныкталган, аны автоматтык жана электрондук түрдө иштеп чыгууга мүмкүндүк берүүчү электрондук форматта берилген, жөнөтүлгөн жана алынган эсеп-фактура;

Электрондук эсепти берүү электрондук эсеп-фактураны автоматтык жана электрондук түрдө иштеп чыгууну билдирет;

Электрондук төлөмдөр – электрондук коммерциялык операциялар боюнча акчалай аялдеттенмелерди аткаруу үчүн электрондук каражаттарды колдонуу менен аяча которуулар;

TRUE COPY

Финтех – финансылык кызматтарды колдоо, өркүндөтүү, автоматташтыруу же берүү үчүн колдонулган компьютердик программалар жана башка технологиялар;

Жеке маалыматтар – идентификацияланган же идентификациялануучу жеке адамга тиешелүү ар кандай маалыматты билдирет;

“Бирдиктүү терезе” – соода бүтүмүнө катышкан жактарга импорт, экспорт жана транзит боюнча ченемдик талаптарды аткаруу үчүн бирдиктүү кирүү түйүнүнө маалыматтарды жана документтерди электрондук түрдө берүүгө мүмкүндүк берүүчү механизм;

Сооданы башкаруу документтери – товарлардын импортуна же экспортуна байланыштуу импорттоочу же экспорттоочу тарабынан же алар үчүн толтурулууга тийиш болгон Тараптар чыгарган же контролдогон документтердин түрүн билдирет;

Керексиз коммерциялык электрондук билдирүү – алуучунун макулдугусуз же алуучунун ачык баш тартуусуна карабастан, Тараптардын улуттук мыйзамдарында каралган чекте Интернетке кирүү кызматын көрсөтүүчү провайдер аркылуу же коммерциялык же маркетингдик максаттарда электрондук дарекке жөнөтүлгөн электрондук билдирүү.

ЮНСИТРАЛ – Бириккен Улуттар Уюмунун Эл аралык соода укуту боюнча комиссиясын билдирет.

4-берене

Төлөмдөр жана акча которуулар

1. Ар бир Тарап өз мамлекетинин аймагына жана анын аймагынан улуттук мыйзамдарга ылайык рынокко жеткиликтүүлүк берилген электрондук соодага тиешелүү бардык которууларды жана төлөмдөрдү эркин жана кечиктирбестен жүргүзүүгө уруксат берет.

2. Ар бир Тарап 1-пунктта көрсөтүлгөн которууларды жана төлөмдөрдү рыноктук алмашуу курсу боюнча эркин колдонулуучу валютада жүргүзүүгө уруксат берет.

3. Ушул беренедө эч нерсе Тараптардын тиешелүү улуттук мыйзамдарына жана Тараптардын мамлекеттери катышуучу болуп саналган эл аралык келишимдерге ылайык салыктар жана бажы алымдары боюнча өз милдеттенмелерин аткарууну талап кылууга тоскоолдук кылбайт.

4. 1 жана 2-пункттарга карабастан, Тарап өзүнүн улуттук мыйзамдарын адилеттүү, басмырлоосуз жана ак ниеттүүлүк менен колдонуу аркылуу которууну же төлөөнү төмөнкүлөргө байланыштуу алдын ала сактап калат же токтото алат:

(a) банкроттук, кудуретсиздик же кредиторлордун укуктарын коргоо;

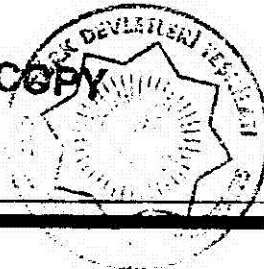
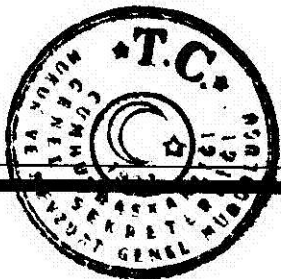
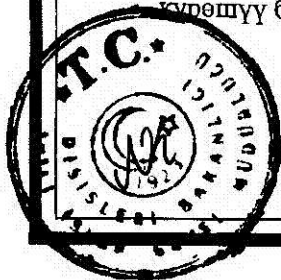
(b) баалуу кагаздар, фьючерстер, опциондор же финансылык каражаттар менен болгон операциялар, чыгаруу же сатуу;

(c) укук коргоо же финансылык жөнгө салуучу органдарга жардам берүү үчүн зарыл болгон учурда финансылык отчеттуулукту же которуулардын эсебин жүргүзүүнү;

(d) кылмыштуу жоруктар;

(e) соттук же административдик териштирүүнүн жүрүшүндө буйруктарды же чечимдерди аткарууну камсыз кылуу;

(f) мүчө мамлекеттер катышкан эл аралык келишимдерди, ошондой эле тобокелдиктерди башкаруу жана банктардын ички контролдоо системаларын сактоо максатында терроризмди каржылоого бөгөт коюу жана акчаны адалдоого каршы күрөшүү боюнча.

5-берене

Төлөм балансын коргоо үчүн чектөөлөр

1. Төлөм балансынын олуттуу көйгөйлөрү жана тышкы финансылык кыйынчылыктар же алардын коркунучу болгон учурда, Тарап төлөмдөргө же которууларга чектөөлөрдү киргизиши же сактап калышы мүмкүн. Экономикалык өнүгүү процессинде Тараптын төлөм балансына өзгөчө басым көрсөтүүнү камсыз кылуу үчүн чектөөлөрдү пайдаланууну талап кыла тургандыгы, атап айтканда экономикалык өнүгүү программасын ишке ашыруу үчүн жетиштүү финансылык резервдердин деңгээлин сактоо таанылат.

2. Ушул берененин 1-пунктунда көрсөтүлгөн чектөөлөр төмөнкүдөй болууга тийиш:

- a) Эл аралык валюта фондунун макулдашууларынын беренелерин сактоо;
- b) экинчи Тараптын коммерциялык, экономикалык жана финансылык кызыкчылыктарына зыян келтирбөө;
- c) ушул берененин 1-пунктунда каралган жагдайларды четтетүү үчүн зарыл болгондордон ашпоо;

d) убактылуу мүнөзгө ээ болуу жана 1-пунктта көрсөтүлгөн кырдаалдардын жакшырышына жараша акырындык менен токтотуу;

e) улуттук режимдин негизинде жана экинчи Тарапка кандайдыр бир үчүнчү мамлекеттен кем эмес жагымдуу мамиле жасала тургандай түрдө колдонулууга тийиш.

3. Ушул берененин 1-пунктуна ылайык кабыл алынган же сакталган бардык чектөөлөр же ага киргизилген өзгөртүүлөр жөнүндө экинчи Тарапка токтоосуз түрдө кабарланат.

6-берене

Жалпы жана коопсуздук өзгөчөлүктөрү

1. Ушул Макулдашуунун максаты үчүн 1994-жылдагы Соода жана тарифтер боюнча башкы макулдашуунун XX жана XXI беренелери жана аларга берилген түшүндүрмө каттар ушул Макулдашууга киргизилди жана тиешелүү өзгөртүүлөрдү эске алуу менен анын ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2. Ушул Макулдашуунун максаты үчүн Кызмат көрсөтүүлөрдү сатуу боюнча башкы макулдашуунун XIV жана XIV беренелери (алардын шилтемелери менен кошо) ушул Макулдашууга киргизилди жана тиешелүү өзгөртүүлөрдү эске алуу менен анын ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

7-берене

Пруденциалдык финансылык тартиптин өзгөчөлүктөрү

Ушул Макулдашуунун башка жоболоруна карабастан, Тарап этияттык себептердин негизинде, анын ичинде инвесторлорду, аманатчыларды, камсыздандыруучуларды же финансылык мекеме же финансылык кызмат көрсөтүүнү аткарууга милдеттүү болгон адамдарды коргоо же финансы системасынын бүтүндүгүн жана туруктуулугун камсыз кылуу үчүн чараларды көрүүгө же колдоого тоскоол боло

албайт. Эгерде мындай чаралар ушул Макулдашуунун жоболоруна ылайык келбесе, алар ушул Макулдашуу боюнча Тараптардын милдеттенмелеринен же милдеттеринен баш тартуунун каражаты катары колдонулбайт.

II БӨЛҮМ

БИЗНЕСКЕ ЖАНА СООДАГА КӨМӨК КӨРСӨТҮҮ

8-берене

Кагазсыз соода

1. Ар бир Тарап сооданы башкаруу боюнча бардык документтерди электрондук жана машина окуучу форматта коомчулукка жеткиликтүү кылууга аракеттенет.

2. Ар бир Тарап соода администрациясынын документтеринин электрондук версияларын төмөнкү учурлардан тышкары кагаз документтердин юридикалык эквиваленти катары кабыл алат:

(а) башканы талап кылган ички же эл аралык мыйзамдар болсо;

(б) бул сооданы башкаруунун натыйжалуулугун төмөндөтсө.

3. Ар бир Тарап катышуучу органдарга же ведомстволорго бирдиктүү кирүү пункту аркылуу товарлардын импорту, экспорту же транзити үчүн документтерди же маалыматтарга талаптарды берүүгө мүмкүндүк берүүчү бирдиктүү терезени түзөт же иштөөсүн колдойт.

4. Тараптар соода администрациясынын документтерине тиешелүү маалыматтарды алмашууну жеңилдетүү үчүн өздөрүнүн "бирдиктүү терезелеринин" ортосунда ишенимдүү, үзгүлтүксүз жана коопсуз байланышты түзүүгө же колдоого аракеттенет.

5. 4-пунктта көрсөтүлгөн маалыматтардын жана документтердин түрүн ушул Макулдашуунун 26, 25-беренелерине ылайык түзүлгөн Биргелешкен комитеттин алкагында Тараптар биргелешип аныктайт, андан кийин Тараптар мындай документтердин тизмесине жашы жеткиликтүүлүктү камсыздайт жана бул документтердин тизмесин Интернетке жайгаштырат.

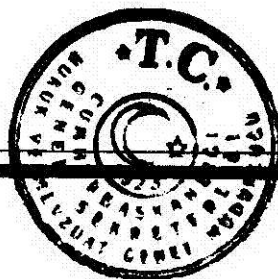
6. Тараптар маалымат алмашуу системаларын иштеп чыгууда жана башкарууда эл аралык таанылган жана ачык стандарттарды тааныйт (Тараптар ушул пунктта көрсөтүлгөн маалымат алмашуу системаларын, 4-пунктта каралган "бирдиктүү терезелер" менен өз ара аракеттенүү мүмкүндүгүн тааныйт).

7. Тараптар 4-пунктта баяндалган маалыматтарды алмашууну жеңилдеткен системаларды колдонууга жана ишке киргизүүгө көмөктөшүүчү жаңы демилгелерди ишке ашыруу боюнча кызматташат, бирок алар менен чектелбестен, төмөнкүлөр аркылуу да кызматташат:

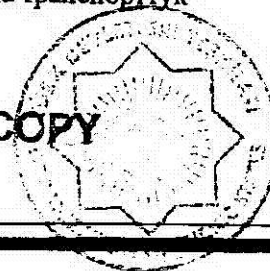
(а) маалымат алмашуу системаларын иштеп чыгуу жана башкаруу боюнча маалыматты жана алдыңкы тажрыйбаларды алмашуу; жана

(б) маалымат алмашуу системаларын өнүктүрүү жана башкаруу боюнча пилоттук долбоорлор боюнча кызматташуу.

8. Ар бир Тарап товарларды чек ара аркылуу өткөрүүдө бажы жана транспорттук маалыматтарды алмашууга умтулат.

TRUE COPY

9-берене

Ички электрондук коммерциянын укуктук базасы

1. Ар бир Тарап электрондук төлөмдөрдү кошпогондо, электрондук сооданы жөнгө салуучу бирдей укуктук базаны кабыл алууга же сактоого умтулат.
2. Тараптар өз мамлекеттеринин электрондук соода жаатындагы улуттук мыйзамдары жөңүндө маалыматты алмашат.
3. Тараптар өз мамлекеттеринин улуттук мыйзамдарынын шайкештигин талдоодо кызматташат:
  - (а) Электрондук соода жөңүндө ЮНСИТРАЛ типтүү мыйзамы (1996); жана/же;
  - (б) 2005-жылдын 23-ноябрында Нью-Йоркто түзүлгөн Бириккен Улуттар Уюмунун Эл аралык келишимдерде электрондук байланыштарды пайдалануу жөңүндө конвенциясы;
  - (с) башка эл аралык уюмдардын алкагында Тараптар түзгөн башка эл аралык келишимдер;
  - (д) 2017-жылдагы электрондук түрдө берилүүчү жазуулар жөңүндө ЮНСИТРАЛдын типтүү мыйзамы.

10-берене

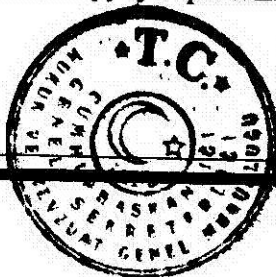
Логистика

1. Тараптар чыгымдарды азайтууга жана жеткирүү чынжырларынын ылдамдыгын жана ишенимдүүлүгүн жогорулатууга жардам берген натыйжалуу трансчек аралык логистиканын маанилүүлүгүн тааныйт.
2. Тараптар логистика сектору боюнча алдынкы тажрыйба жана жалпы маалыматтар менен анын ичинде төмөнкү маалыматтар менен алмашууга умтулат:
  - (а) электрондук коммерция товарларын темир жол аркылуу ташуу жөңүндө маалымат (маалыматта расписание, маршрут, багыттын токтоочу жайлары камтылышы мүмкүн);
  - (б) темир жол станцияларынын айланасында логистикалык борборлорду жана "куркак портторду" түзүүгө талаптар;
  - (с) электрондук коммерция товарларын автомобиль, деңиз жана аба аркылуу ташуу жөңүндө маалымат;
  - (д) логистикадагы жеткирүүлөрдүн жана бизнес жүргүзүүнүн жаңы моделдери.

11-берене

Электрондук эсептешүү

1. Тараптар коммерциялык транзакциялардын натыйжалуулугун, тактыгын жана ишенимдүүлүгүн жогорулатуучу электрондук эсептешүүнүн маанилүүлүгүн түшүнөт. Тараптар өздөрүнүн тиешелүү юрисдикцияларынын чегинде электрондук эсептешүү үчүн колдонулган системалардын башка Тараптардын мамлекеттеринин юрисдикцияларында электрондук эсептешүү үчүн колдонулган системалар менен (маалыматтык системалардын ортосунда өз ара аракеттенүү мүмкүнчүлүгү менен) шайкештигин камсыз кылуунун артыкчылыктарын да тааныйт.

TRUE COPY

2. Ар бир Тарап өз юрисдикциясында электрондук эсептешүүгө байланыштуу чараларды ишке ашыруунун чек аралар аралык шайкештигин колдоого багытталышы камсыз кылууга умтулат (маалыматтык системалардын өз ара аракеттенүү мүмкүнчүлүгү менен). Ушул максатта ар бир Тарап өзүнүн электрондук эсептешүүгө байланыштуу чаралары эл аралык стандарттарга, көрсөтмөлөргө же сунуштарга негизделген деп эсептейт.

3. Тараптар электрондук эсептешүүнүн шайкеш (маалыматтык системалардын ортосунда өз ара аракеттенүү мүмкүнчүлүгү менен) системаларын глобалдуу жайылтууга көмөктөшүүнүн экономикалык маанилүүлүгүн тааныйт. Бул максатта Тараптар алдыңкы тажрыйбалар менен алмашат жана эсептерди электрондук түрдө коюунун шайкеш системаларын жайылтууда кызматташат.

4. Тараптар ишканалар тарабынан электрондук эсептешүүнү ишке ашырууну өлгөрилеткен, кубаттаган, колдогон же жеңилдеткен демилгелер боюнча кызматташууга жана өз ара көмөктөшүүгө макул болот. Ушул максатта Тараптар төмөнкүлөргө умтулат:

(а) электрондук эсептешүүнү колдоо үчүн негизги инфраструктуранын болушуна көмөктөшүү; жана

(б) электрондук эсептешүү үчүн маалымдуулукту жогорулатуу жана потенциалын жогорулатуу.

12-берене

Экспресс-жеткирүү

1. Тараптар электрондук коммерцияда экспресс-жүктөрдү сатууну жеңилдетүү максатында алардын тиешелүү бажы жол-жоболорун алдын ала, ырааттуу жана ачык-айкын колдонууга камсыз кылат.

2. Дүйнөдө соода уюмуна мүчө болгон Тараптардын милдеттенмелерине зыян келтирбестен, ар бир Тарап бажы контролун сактоо менен экспресс-ташууларга карата бажы операцияларын жүргүзүүнүн артыкчылыктуу тартибин кабыл алууга же сактоого умтулат.

Бул жол-жобо төмөнкүлөрдү талап кылат:

(а) экспресс-жүктү чыгаруу үчүн зарыл болгон маалыматты берүү ал жүк келгенге чейин берилүүгө жана иргелүүгө тийиш;

(б) экспресс-жөнөтүүдө камтылган бардык товарларды камтыган маалыматты, мисалы декларацияны, эгер мүмкүн болсо, электрондук каражаттардын жардамы менен бир жолу берүүгө уруксат берүү (бошотуунун шарты катары кошумча документтер талап кылынышы мүмкүн);

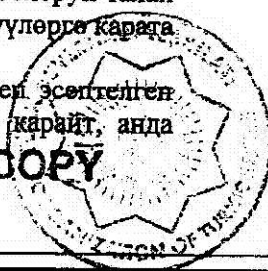
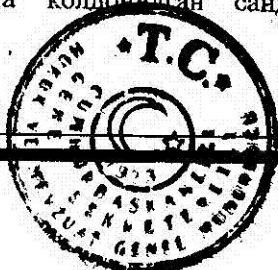
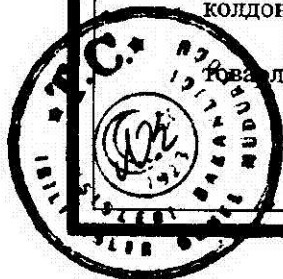
(с) мүмкүн болушунча айрым товарлардын минималдуу документтер менен чыгарылышын камсыз кылуу;

(д) кадимки шарттарда, эгерде жеткирүү келип түшсө керектүү бажы документтерин тапшыргандан кийин, экспресс-жүктөрдүн тез арада чыгарылышын камсыз кылуу, жана;

(е) Тарап декларациялоочу жана ырастоочу документтерди, ошондой эле товардын салмагына же наркына жараша салыктарды жана бажы алымдарын төлөөнү кошкондо, чыгаруунун шарты катары алып келүүнүн формалдуу жол-жоболорун талап кыла алат деп таануу менен ар кандай салмактагы жана нарктагы жеткирүүлөргө карата колдонулат.

3. Ар бир Тарап мезгил-мезгили менен тездетилген жеткирүү деп эсептелген товарларга карата колдонулган сандык жана нарктык чектөөлөрүн карайт, анда

TRUE COPY

маанилүү деп эсептелген факторлор, инфляциянын деңгээли, соода жол-жоболорун жөнөкөйлөтүүгө таасири, тобокелдиктерди байкарууга таасири, алымдардын өлчөмүнө салыштырмалуу алымдарды топтоого кеткен административдик чыгымдар, трансчек аралык соода операцияларынын наркына, чакан жана орто ишканаларга же бажы алымдарын топтоого байланыштуу башка факторлорго тийгизген таасири эске алынат.

13-берене

Электрондук төлөмдөр

1. Тараптар эл аралык деңгээлде таанылган стандарттарды кабыл алууга жана пайдаланууга, төлөм инфраструктураларынын функционалдык шайкештигине жана өз ара байланышына көмөк көрсөтүү, ошондой эле төлөм экосистемасында пайдалуу иновацияларды жана атаандаштыкты колдоо жолу менен натыйжалуу, коопсуз жана ишенимдүү трансчек аралык электрондук төлөмдөрдү өнүктүрүүнү колдоого макул болушат.

2. Ушул максатта жана алардын тиешелүү мыйзамдарына жана эрежелерине ылайык Тараптар төмөнкү принциптерди тааныйт:

(a) Тараптар электрондук төлөмдөр, анын ичинде жөнгө салуучу органдардын жактыруусуна, лицензиялык талаптарга, жол-жоболорго жана техникалык стандарттарга тиешелүү өздөрүнүн тиешелүү жоболору өз убагында жалпыга жеткиликтүү болушуна умтулат.

(b) Тараптар мүмкүн болушунча прикладдык программалоо интерфейсин (мындан ары – API) колдонууга көмөктөшөт жана финансы мекемелеринин жана төлөм кызматын көрсөтүүчүлөрүнүн жумушка шайкештиктигин жогорулатуу жана электрондук төлөм экосистемасындагы иновацияларды стимулдаштыруу үчүн мүмкүн болушунча үчүнчү тараптын оюнчуларын өздөрүнүн API финансылык продуктулары, кызматтары жана транзакциялары менен ыктыярдуу түрдө камсыз кылууга үндөйт.

(c) Тараптар санарип идентификациялык маалыматтарды пайдалануу менен жеке жана юридикалык жактарды трансчек аралык аутентификациялоо жана электрондук идентификациялоо мүмкүнчүлүгүн карайт.

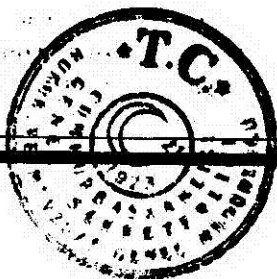
(d) Тараптар жөнгө салуу аркылуу электрондук төлөм системаларында коопсуздукту, натыйжалуулукту, ишенимди жана коопсуздукту камсыз кылуунун маанилүүлүгүн тааныйт.

(e) Тараптар бирдей шарттарда иновацияларга жана атаандаштыкка өбөлгө түзүүгө тийиш экендигине макул болот жана иштеп жаткан жана жаңы катышуучулар тарабынан, мисалы ченемдик жана тармактык “кумкоргондорду” кабыл алуу жолу менен жаңы финансылык жана электрондук төлөм продуктуларын жана кызмат көрсөтүүлөрдү өз учурунда киргизүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуунун маанилүүлүгүн тааныйт.

14-берене

Ата мекемелдик жеткирүүчүлөрдүн маалыматтар базасы

Ар бир Тарапка ички салуучулардын маалыматтар базасын түзүүгө же сактоого уруксат берилет. Мындай маалыматтар базасы потенциалдуу субподрядчыларды жана кызмат көрсөтүүчүлөрдү камтыган конкреттүү секторлордогу тиешелүү ата мекемелдик

TRUE COPY

провайдерлердин тизмесин камтууга тийиш жана мүмкүн болсо төмөнкү мүнөздөмөлөрдү камтышы керек:

- (а) компаниянын маалыматтык бюллетендеринин жардамы аркылуу жергиликтүү өндүрүш жана тейлөө потенциалын чагылдыруу;
- (б) сектор же тармак боюнча издөөгө болот, продуктунун же кызмат көрсөтүүнүн аталышы, жайгашкан жери, сертификаттары ж.б.;
- (с) сатуудан кийин инвесторлорду тейлөө менен байланышта болуу;
- (д) онлайн режимде жана мүмкүн болсо англис тилинде жеткиликтүү болуу; жана
- (е) дайыма жаңыланып туруу;
- (f) мамлекеттик финансылык колдоону жана стимулдарды алуунун абалы;
- (g) мамлекеттик тендерлерге жана сатып алууларга катышуунун абалы;
- (h) мүмкүн болсо маалыматтар базасынын ортомчусу жеткирүү үчүн керектүү документтер менен текшерилгенге чейин жана керектөөчү (сатып алуучу) тарабынан бекитилгенге чейин транзакцияны төлөөнү чектейт.

15-берене

Маалыматтын жеткиликтүүлүгү

1. Ар бир Тарап өз сайтында жеткиликтүү болгон электрондук шилтемелерди же маалыматты жайгаштырууга тийиш, алар:

- (а) башка Тараптардын эквиваленттүү сайттары; жана
- (б) Тарап ушул Макулдашууну ишке ашырууга кызыкдар болгон кайсы болбосун жак үчүн пайдалуу деп эсептеген маалымат берилген өзүнүн мамлекеттик органдарынын жана башка тиешелүү уюмдардын сайттары.

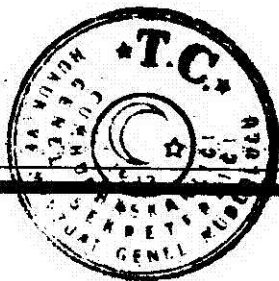
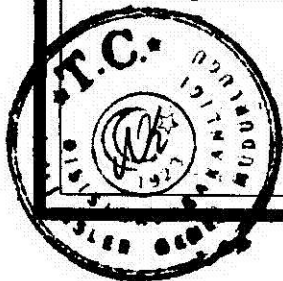
2. Ар бир Тарап ушул келишимде камтылган бардык маселелер боюнча өзүнүн жалпы колдонуудагы мыйзамдарын, жоболорун, жол-жоболорун жана административдик токтомдорун кызыкдар тараптардын жана Тараптардын алар менен таанышуусуна мүмкүндүк бергидей дароо жарыяланышын же башка жол менен жеткиликтүү болушун камсыз кылат.

3. Ар бир Тарап төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн болгон онлайн маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылууга умтулат:

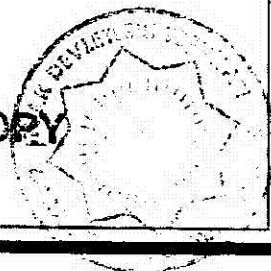
- (а) бажы эрежелери, жол-жоболору же маалымдама пункттары;
- (б) электрондук коммерцияга байланышкан техникалык регламенттер, стандарттар же шайкештикти баалоо жол-жоболору;
- (с) соодага көмөктөшүү программалары;
- (д) мамлекеттик сатып алуулардын мүмкүнчүлүктөрү; жана
- (е) чакан жана орто ишканаларды каржылоо программалары.

4. Ар бир Тарап маалыматтын жана шилтемелердин актуалдуулугун жана тактыгын камсыз кылуу үчүн 2-пунктта жана 3-пунктта көрсөтүлгөн веб-сайттагы маалыматты жана шилтемелерди үзгүлтүксүз текшерип турат.

5. Ар бир Тарап экинчи Тараптын 2-пунктта көрсөтүлгөн колдонуудагы жана жаңы мыйзамдары же эрежелери жөнүндө конкреттүү маалымат берүү тууралуу кандай болбосун суроо-талабына токтоосуз жооп бериши керек.

TRUE COPY

III БӨЛҮМ

БИЗНЕСИ ЖАНА КЕРЕКТӨӨЧҮЛӨРДҮН ИШЕНИМИН ОРНОТУУ

16-берене

Электрондук колтамгалар

1. Ар бир Тарап өзүнүн ички мыйзамдарына жана электрондук колтамга жана/же сертификаттоо кызматтарынын жоболоруна ылайык, башка Тараптын мамлекеттик мыйзамдарына ылайык аккредитациядан өткөн же таанылган сертификаттоо кызматын көрсөтүүчүлөрдү аккредитациялоо же таануу жол-жобосун женилдетүүгө умтулат.

2. Электрондук сертификатты берген жана/же электрондук колтамганы түзгөн Тарап, колдонуудагы тартиптерге жана жоболорго ылайык өз милдеттерин аткарбай коюунун натыйжасында кайсы бир жеке жакка же юридикалык жакка атайылап же байкабастыктан келтирилген зыян үчүн жоопкерчилик тартат.

3. Ар бир Тараптын сертификат берүүчүлөрдүн жана электрондук колтамга системасынын ишке улуттук деңгээлде көзөмөл жүргүзүүгө жооптуу компетенттүү органдары, эгерде бул мүмкүн болсо, электрондук колтамгалардын жалпы форматтарынын алкагында Тараптардын ортосунда электрондук колтамгаларды жана сертификаттардын профилдерин өз ара таанууну ишке ашыруу үчүн зарыл болгон негизди түзөт.

4. Ар бир Тараптын компетенттүү органдары Биргелешкен комитет аныктаган күнү электрондук колтамгаларды өз ара таануу жөнүндө макулдашуу түзүү мүмкүнчүлүктөрүн кароо жана мүмкүнчүлүктөрдү талкуулоо үчүн жолугушат. Жолугушуунун алдында ар бир Тарап башка Тараптарга электрондук колтамга жана сертификаттоо кызматтарына тиешелүү колдонуудагы мыйзамдары жана эрежелери жөнүндө маалымдайт.

5. Өз мыйзамдарында каралган учурлардан тышкары, Тарап колтамга электрондук түрдө аткарылгандыгы боюнча гана колтамганын юридикалык күчүн четке кага албайт.

6. Эч бир Тарап электрондук бүтүмдүн тараптарын сотто же юридикалык же административдик органдардын алдында алардын электрондук бүтүмү электрондук колтамгаларга тиешелүү мыйзамдуу талаптарга жооп берерин далилдей албаган электрондук колтамга жөнүндө ички мыйзамдарын жана эрежелерин кабыл ала албайт же колдой албайт.

17-берене

Керексиз коммерциялык электрондук билдирүүлөр

1. Ар бир Тарап керексиз коммерциялык электрондук билдирүүлөргө карата чараларды көрөт же кабыл алат:

(а) берүүчүлөрдөн алуучуларга керексиз коммерциялык электрондук билдирүүлөрдүн келүүсүн токтотуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууну талап кылуу;

(б) алуучу Тараптардын мамлекеттеринин мыйзамдарына ылайык белгиленген коммерциялык электрондук билдирүүлөрдү алуу макулдугун талап кылууга; же

(с) керексиз коммерциялык электрондук билдирүүлөрдү минималдаштыруунун алдын алуунун башкача жолдорун кароо;

TRUE COPY

2. Ар бир Тарап 1-пунктка ылайык көрүлгөн же колдонулган чараларды сактабаган керексиз коммерциялык электрондук кабарлардын ээлерине карата таасир этүүчү чараларды кароого тийиш.

3. Тараптар керексиз коммерциялык электрондук билдирүүлөрдү жөнгө салуу жаатында жалпы кызыкчылыкты жараткан тиешелүү учурларда кызматташат.

18-берене

Интернетте керектөөчүлөрдүн укугун коргоо

1. Тараптар керектөөчүлөрдү электрондук соодага катышууда алдамчылык, адаштыруучу же адаштырууга алып келүүчү жүрүм-турумдан коргоо боюнча ачык-айкын жана натыйжалуу чараларды көрүүнүн маанилүүлүгүн тааныйт.

2. Тараптар керектөөчүлөрдүн кызыкчылыгын жогорулатуу максатында трансчек аралык электрондук соода менен байланышкан иш-аракеттерде керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо боюнча өздөрүнүн тиешелүү улуттук агенттиктери же башка тиешелүү органдар ортосунда кызматташуунун маанилүүлүгүн тааныйт.

3. Ар бир Тарап электрондук соодада керектөөчүлөрдүн укуктарын сооданын башка формаларында берилген коргоо деңгээлинен кем эмес натыйжалуу коргоону камсыз кылат.

4. Ар бир Тарап онлайн соодага катышкан керектөөчүлөргө зыян келтирүүчү же зыян келтириши мүмкүн болгон алдамчылык, адаштыруучу же адаштырууга алып келүүчү аракеттерге тыюу салган мыйзамдарды же эрежелерди кабыл алат же колдойт. "Алдамчылык, адаштыруучу же адаштырууга алып келүүчү аракеттерге" төмөнкүлөр кирет:

(a) материалдардын коопсуздугунун сапаты, жалпы наркы, анын ичинде жеткирүү баасы жана төлөө шарттары, жеткирүү мөөнөтү, товардын сыпаттамасы, курамы жана өндүрүмдүүлүгү, сактоо, кайтаруу жана алмаштыруу саясаты, товарлардын же кызмат көрсөтүүлөрдүн саны же келип чыгышы, кепилдик милдеттенмелери, товарды оңдоо шарттары, ошондой эле аны менен байланышкан кызматтар жөнүндө адаштыруучу же жалган билдирүүлөр;

(b) товарларды берүү же кызмат көрсөтүү ниети жок эле аларды сунуштоо;

(c) товарларды же кызмат көрсөтүүлөрдү атайылап жалган жарнамалоо;

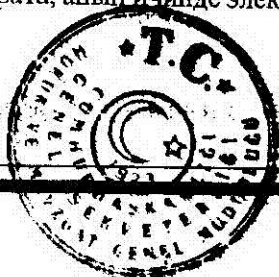
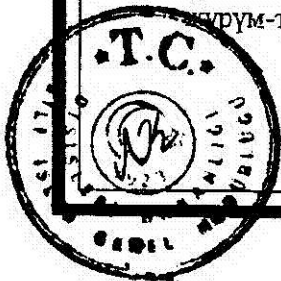
(d) эсеп-фактураны бергенден кийин керектөөчүлөргө товарларды жеткире албоо же кызмат көрсөтпөө;

(e) керектөөчүнүн уруксатысыз керектөөчүлөрдүн финансылык, телефондогу же башка эсептеринен каражаттарын эсептен чыгаруу же акчасын алуу.

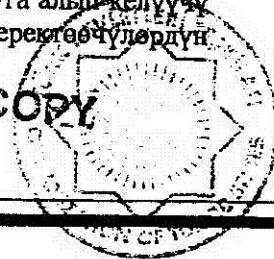
5. Ар бир Тарап товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү жеткирүү учурунда товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн сапаты жөнүндө мыйзамдарга ылайык алгылыктуу жана канааттандыруу сапатка ээ болушун талап кылган мыйзамдарды же эрежелерди кабыл алат же сактайт жана эгерде алар ишке ашпаса, керектөөчүлөргө тийиштүү түрдө ордун төлөп берет.

6. Ар бир Тарап керектөөчүлөрдүн укугун коргоо боюнча мыйзамдарын жана жоболорун жалпыга жеткиликтүү жана оңой жеткиликтүү кылууга умтулат.

7. Тараптар жагдайга жараша жана ар бир Тараптын тиешелүү мыйзамдарын жана эрежелерин эске алуу менен алдамчылык, адаштыруучу же адаштырууга алып келүүчү жүрүм-турумга карата, анын ичинде электрондук коммерцияга карата керектөөчүлөрдүн

TRUE COPY

укуктарын коргоо жөнүндө өздөрүнүн мыйзамдарын сактоону камсыз кылууда өз ара кызчылыкты жараткан маселелер боюнча кызматташууга көмөктөшөт.

8. Тараптар керектөөчүлөрдүн кызмат көрсөтүүчүлөрдөн ички, ошондой эле эл аралык электрондук соодага тиешелүү укуктары жана милдеттери жөнүндө аларга маалымат берүүнү талап кылган чараларды көрөт же колдойт.

9. Ушул беренде каралган чараларды иштеп чыгуу, аткарылышын жана колдонулушун контролдоо максатында Тараптар Биргелешкен комитет тарабынан аныкталган мөөнөттүн ичинде керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо чөйрөсүндө компетенттүү органдардын өкүлдөрү менен жолугушууларды өткөрөт.

10. Тараптар экинчи Тараптын мамлекетинин керектөөчүлөрүн (мындан ары – чет өлкөлүк керектөөчүлөр) сапатсыз жана кооптуу товарларды, сапатсыз жана кооптуу кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуудан, ошондой эле алдамчылык, адаштыруучу аракеттин жана жасалма коммерциялык тажрыйбанын кесепетинен жабыр тарткандарды укуктук коргоо чараларын белгилөөгө умтулат, алар төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

(a) мамлекеттин аймагында кызмат көрсөтүүчү катталган Тараптын компетенттүү органдары тарабынан чет өлкөлүк керектөөчүлөрдүн даттанууларын берүүнүн жана аларды кароонун онлайн-механизмдерин түзүү;

(b) Тараптагы керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоонун укуктук негиздери жөнүндө маалымат берүүчү көп тилдүү маалыматтык ресурсту түзүү жана колдоо;

(c) электрондук коммерциянын алкагында келип чыккан талаштарды жөнгө салуунун альтернативдүү механизмдерин киргизүү;

(d) керектөөчүлөрдүн укуктарын бузган конкреттүү учурларды биргелешип иликтөөнүн тартибин аныктоо.

19-берене

Жеке маалыматтарды коргоо

1. Тараптар жеке маалыматтарды коргоонун экономикалык жана социалдык артыкчылыктарын тааныйт жана бул керектөөчүлөрдүн электрондук соодага болгон ишенимин арттырат.

2. Ар бир Тарап жеке маалыматтарды, анын ичинде чек ара аркылуу берилген жеке маалыматтарды коргоону камсыз кылган ички укуктук базаны кабыл алат же жүргүзөт.

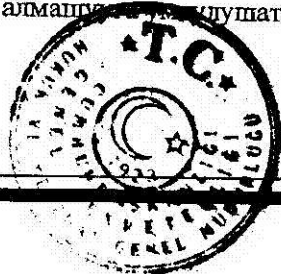
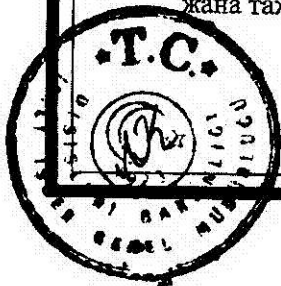
3. Ар бир Тарап маалыматтарды коргоо мыйзамдарын жана жоболорун жалпыга жеткиликтүү жана ачык кылышы керек, ошондой эле анын компетенттүү маалыматтарды коргоо органы анын мамлекети камсыз кылган жеке маалыматтарды коргоо жөнүндө маалыматты, анын ичинде төмөнкүлөрдү жарыялашы керек:

(a) жеке адамдар маалыматтарды коргоо укуктары бузулган учурда, укуктук коргоо каражаттарын колдоно алышат; жана

(b) жеке маалыматтарды коргоо боюнча бизнестин юридикалык милдеттенмелери жана аларды ишке ашыруу боюнча ар кандай сунуштар.

4. Ар бир Тарап өз мамлекетинин аймагында, анын ичинде Интернетте жеке маалыматтарды коргоо жаатындагы саясатын жана жол-жоболорун жарыялоого үндөйт.

5. Тараптар жеке маалыматтарды коргоого карата ар кандай укуктук мамилелерди колдоно ала тургандыгын таанып, Тараптар өздөрүнүн юрисдикцияларында колдонулуучу мындай механизмдерди колдонуу боюнча кандай болбосун маалымат жана тажрыйба алмаштыруу менен умтулат.

TRUE COPY

IV БӨЛҮМ

КЫЗМАТТАШУУ

20-беренё

Электрондук коммерция жаатында жалпы кызматташуу

1. Тараптар ушул Макулдашууну ишке ашырууга көмөктөшүү жана андан келип чыгуучу пайданы көбөйтүү максатында кызматташат. Кызматташуу иш-аракеттери ар бир Тараптын муктаждыктарын эске алышы керек жана төмөнкүлөрдү камтышы мүмкүн:

(а) жөнгө салуучу органдардагы, жөнгө салуучу агенттиктердеги же Тараптардын жөнгө салуучу органдарындагы саясий кызматкерлердин ортосунда маалымат алмашуу, диалог же жолугушуу;

(б) Тараптар макулдаша ала турган иштин башка түрлөрү.

2. Тараптар кызматташуунун деталдуу схемасын өзүнчө меморандумдарда бере

21-беренё

Чакан жана орто бизнес боюнча кызматташуу

1. Тараптар электрондук соодада динамизмди колдоодо жана атаандаштыкка жөндөмдүүлүктү жогорулатууда чакан жана орто ишканалардын негизги ролун тааныйт.

2. Электрондук коммерцияда чакан жана орто ишканалар үчүн соода жана инвестициялык мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүү максатында Тараптар төмөнкүлөргө умтулат:

(а) чакан жана орто ишкердик рыногун өнүктүрүү жана мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүү үчүн санариптик инструменттерди жана технологияларды колдонуп, маалымат жана мээгиз ташуу каналдарды бөлүшүүгө;

(б) чакан жана орто ишканалардын ыңгайлашуусуна жана электрондук соодада өнүгүүсүнө жардам бере турган башка тармактарда кызматташууга;

(с) чакан жана орто ишканаларга эл аралык жеткирүүчүлөр, сатып алуучулар жана башка потенциалдуу бизнес өнөктөштөр менен байланышууга жардам бере турган онлайн платформаларга жана башка механизмдерге чакан жана орто ишканалардын катышуусун кубаттоого;

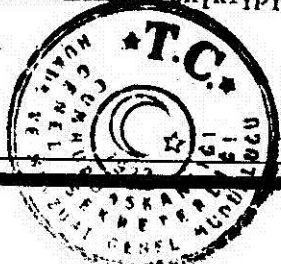
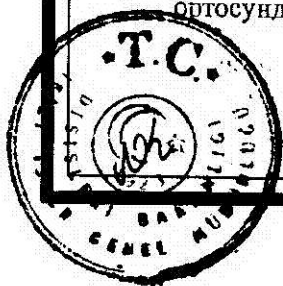
(д) Тараптардын мамлекеттеринин чакан жана орто ишканалардын ортосунда электрондук соода чөйрөсүндө тыгыз кызматташуусуна көмөктөшүүгө;

(е) чакан жана орто ишканалардын санариптик сабатын жогорулатууга жардам бере турган башка тармактарда кызматташууга.

22-беренё

Финтех-кызматташуу

1. Тараптар Тараптардын мамлекеттеринде Финтех индустриясынын ортосундагы кызматташтыкты өнүктүрүүгө көмөктөшөт. Тараптар Финтех чөйрөсүндө

TRUE COPY

натыйжалуу кызматташуу бизнестин кагышуусун талап кылаарын тааныплат. Ушул максатта Тараптар:

(а) Финтех секторундагы фирмалардын ортосундагы кызматташтыкты өнүктүрүүнү;

(b) бизнес же финансы сектору үчүн Финтех чечимдерди өнүктүрүүгө көмөктөшүүнү;

(с) Тараптардын мамлекеттеринин мыйзамдарына ылайык Тараптардын ортосунда ишке жак жө Финтех чөйрөсүндө стартаптар ортосундагы кызматташтыкты колдойт.

23-берене

Киберкоопсуздук боюнча кызматташуу

1. Тараптар глобалдык гүлдөп өнүгүүгө жетишүү үчүн коопсуз электрондук соодага көмөктөшүү боюнча жалпы көз карашка ээ экендигин белгилеп, киберкоопсуздук электрондук соодага ишенимди орнотуу үчүн чечүүчү мааниге ээ экендигин тааныйт.

2. Тараптар мындан ары төмөнкүлөрдүн маанилүүлүгүн түшүнөт:

(а) компьютердик коопсуздук инциденттерине жооп берүүгө жооптуу болгон өздөрүнүн улуттук уюмдарынын потенциалын жогорулатуунун;

(b) Тараптардын мамлекеттеринин электрондук тармактарына таасир этүүчү зыяндуу коддордун, зыяндуу баскынчылыктарынын же таралышынын кесепеттерин аныктоо жана азайтуу максатында кызматташуу үчүн колдонуудагы кызматташуу механизмдерин пайдалануунун;

(с) квалификацияны өз ара таанууга мүмкүн болгон тиешелүү демилгелер аркылуу киберкоопсуздук жаатында жумушчу күчүн өнүктүрүүнүн;

(d) киберкоопсуздукка карата бардык тиешелүү улуттук жана эл аралык мыйзамдык, ченемдик жана келишимдик талаптарды сактоонун;

(е) электрондук коммерция үчүн коопсуздук архитектурасын бириктирген коопсуздук механизмдеринин жана жол-жоболорунун;

(f) электрондук коммерция платформаларынын киберкоопсуздугун камсыз кылуунун, ошондой эле алдынкы тажрыйбаларды киргизүү үчүн Тараптардын компьютердик коопсуздук жаатында өзгөчө кырдаалдарга жооп кайтаруучу тиешелүү топтор менен компроментация индикторлорунун, кибер инциденттердин, алынган сабактар жөнүндө маалымат алмашуунун.

24-берене

Атаандаштык саясаты боюнча кызматташуу

1. Атаандаштык мыйзамдарын сактоону камсыз кылуу, санариптик рыноктордо атаандаштык саясатын иштеп чыгуу жана ишке ашыруу жаатында тажрыйба алмашуунун артыкчылыктарын таанып, Тараптар кызматташуу боюнча, анын ичинде төмөнкүдөй өз ара макулдашылган ишмердүүлүктү карап чыгат:

(а) санариптик рыноктордо атаандаштык саясатын иштеп чыгуу боюнча маалымат жана тажрыйба алмашуу;

(b) санариптик рыноктордо атаандаштыкты өнүктүрүү боюнча мыкты тажрыйба алмашуу;

TRUE COPY

(с) атаандаштык саясатын иштеп чыгууну бекемдөө жана санариптик рыноктордо атаандаштык мыйзамдарын сактоону камсыз кылуу үчүн зарыл болгон потенциалды түзүүдө Тарапка жардам берүү үчүн консультацияларды же тренингдерди өткөрүү, анын ичинде кызмат адамдарын алмашуу жолу менен жөнөтүү;

(d) Тараптар макулдашкан техникалык кызматташуунун кандай болбосун башка формасы боюнча.

2. Тараптар зарыл болгон учурда санариптик рыноктордо атаандаштык мыйзамдарынын сакталышын камсыз кылуу маселелери боюнча, анын ичинде кабарлоо, консультациялар жана жашыруун эмес маалыматтарды алмашуу аркылуу кызматташат.

3. Тараптар өздөрүнүн мыйзамдарына, эрежелерине жана маанилүү кызыкчылыктарына пайкеш келген тартипте жана колдо болгон ресурстардын чегинде кызматташат.

V БӨЛҮМ

БИРГЕЛЕШКЕН КОМИТЕТ ЖАНА БАЙЛАНЫШ ПУНКТТАРЫ

25-берене

Биргелешкен комитет

1. Тараптар ушул Макулдашуунун жоболорун ишке ашыруу үчүн Биргелешкен комитет түзүшөт, ал Тараптардын тийиштүү министрликтеринин жана мекемелеринин ушул Макулдашууну ишке ашыруу үчүн жооптуу өкүлдөрүнөн турат.

2. Биргелешкен комитет төмөнкүлөрдү ишке ашырат:

(a) ушул Макулдашууну ишке ашырууга же колдонууга тиешелүү ар кандай маселелерди кароо;

(b) ушул Макулдашууга түзөтүүлөрдү киргизүү жөнүндө ар кандай сунуштарды кароо;

(c) Тараптардын ортосундагы электрондук коммерция өнөктөштүгүн андан ары кеңейтүү жолдорун карап чыгуу;

(d) ушул Макулдашууну ишке ашыруунун механизмдерин иштеп чыгуу; жана

(e) Тараптар макулдаша ала турган ар кандай башка аракеттерди көрүү.

3. Биргелешкен комитет ушул берененин 2-пунктунда каралган маселелер боюнча консенсустук негизде чечим кабыл алат.

4. Биргелешкен комитет зарыл деп эсептесе, өзүнүн жумушчу топторун түзө алат.

5. Биргелешкен комитет ушул Макулдашуу күчүнө кирген күндөн тартып бир жылдын ичинде жана андан ары Тараптардын чечими боюнча, анын ичинде ушул беренеге ылайык өз функцияларын аткаруу үчүн зарылдыгына жараша чогулат.

6. Биргелешкен комитеттин отурумдары Түрк мамлекеттер уюмунун катчылыгынын көмөгү астында өткөрүлөт. Катчылык мындай сессияга бардык зарыл болгон административдик колдоону камсыз кылат жана Биргелешкен комитеттин чечимин жөнүндө башка Тараптарга кабарлайт.

7. Ушул Макулдашууда каралган учурларды кошпогондо, ушул беренеге ылайык түзүлгөн Биргелешкен комитет өз ишин электрондук почтаны, виртуалдык жолугушууларды же видеоконференцияларды кошкондо, ар кандай ылайыктуу каражаттар менен жүзөгө ашырат.

8. Биргелешкен комитеттин ар бир отурумунда ар бир Тарап өз пландары жана ушул Макулдашууну ишке ашыруунун жүрүшү жөнүндө маалымат берет.

TRUE COPY

26-берене

Байланышуучу жактар

1. Ар бир Тарап ушул Макулдашууга тиешелүү бардык маселелер боюнча Тараптардын ортосундагы байланышка көмөктөшүү үчүн байланышуучу жакты (компетенттүү органды) дайындайт.

2. Ар бир Тарап ушул Макулдашуу күчүнө киргенден кийин мүмкүн болушунча тезирээк өзүнүн байланыш адамы тууралуу Түрк мамлекеттер уюмунун катчылыгы аркылуу башка Тараптарга кабарлайт.

3. Ар бир Тараптын байланышуучу жактары тиешелүү кызыкдар Тараптардын иштин ички координациялоо жана Тараптардын ортосундагы байланыш үчүн жооптуу.

4. Ушул Макулдашууга ылайык кандай болбосун кабарлоо, суроо-талап же маалымат башка Тараптарга алардын байланышуучу жактары аркылуу берилет.

5. Тараптардын суроо-талабы боюнча, мындай суроо-талапты алган экинчи Тарап же Тараптар маалымат берип, иш жүзүндөгү же сунушталган чарага байланыштуу ар кандай суроолорго жооп берипи керек.

6. Ушул беренеге ылайык берилген ар кандай кабарлоо же маалымат, бул чара ушул Макулдашууга шайкеш келүүсүнө же келбей калуусуна зыян келтирбейт.

7. Ар бир Тарап өзүнүн байланышуучу жагындагы ар кандай өзгөрүүлөр жөнүндө башка Тараптарга өз убагында кабарлоого милдеттенет.

VI БӨЛҮМ

КОРУТУНДУ ЖОБОЛОР

27-берене

Талаш-тартыштарды чечүү

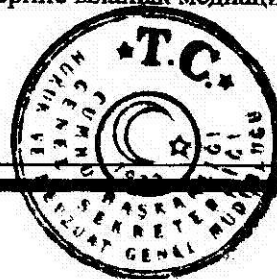
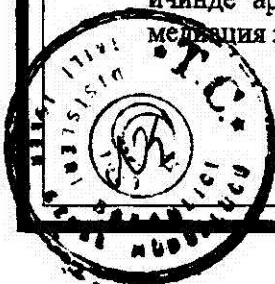
1. Тараптар ушул Макулдашууну чечмелөөгө же аткарууга байланыштуу келип чыккан ар кандай талаш-тартыштарды өз ара консультациялар жолу менен чечүүгө аракеттенет.

2. Эгерде консультациялар башталгандан тартып бир жүз сексен (180) күндүн ичинде талаш-тартыш боюнча Тараптардын ортосунда өз ара алгылыктуу чечимге жетишүү мүмкүн болбосо, Тараптар талаш-тартышты ЮНСИТРАЛдын Арбитраждык регламентине же талаш-тартыштарды чечүүнүн кандай болбосун башка жол-жоболоруна ылайык жөнгө сала алат.

3. Арбитраждык соттун чечимдери акыркы болуп саналат, Тараптар үчүн юридикалык жактан милдеттүү жана аткарылууга тийиш.

4. Бул берене ушул Макулдашуу күчүнө киргенге чейин болуп өткөн окуялардан улам келип чыккан Тараптардын ортосундагы талаш-тартыштарга жайылтылбайт.

5. Тараптар ошондой эле талаш-тартыштын кайсы стадиясында болбосун, анын ичинде арбитраждык же башка териштирүү башталгандан кийин ЮНСИТРАЛдын медиация эрежелерине ылайык медиацияга катышуу жөнүндө макулдаша алат.

28-берене

Түзөтүүлөр

Ушул Макулдашууга кайсы убакта болбосун тараптардын жазуу жүзүндөгү өз ара макулдугу боюнча ушул Макулдашуунун ажырагыс бөлүгү болуп саналган өзүнчө протоколдор түрүндө түзүлгөн өзгөртүүлөр киргизилиши мүмкүн, алар ушул Макулдашуунун 30-беренесинин жоболоруна ылайык күчүнө кирет.

29-берене

Депозитарий

Ушул Макулдашуунун депозитарийи болуп Түрк мамлекеттер уюмунун катчылыгы саналат.

30-берене

Күчүнө кириши

1. Ушул Макулдашуу белгисиз мөөнөткө түзүлдү.
2. Ушул Макулдашуу депозитарий тарабынан дипломатиялык каналдар аркылуу Тараптардын ушул Макулдашуунун күчүнө кириши үчүн зарыл болгон тиешелүү ички жол-жоболорду аяктагандыгын ырастаган акыркы жазуу жүзүндөгү билдирүүсүн алгандан кийин отуз (30) күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

31-берене

Кошулуу

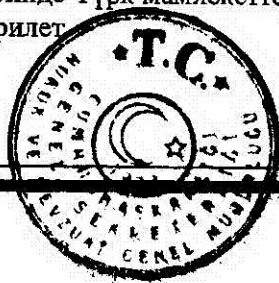
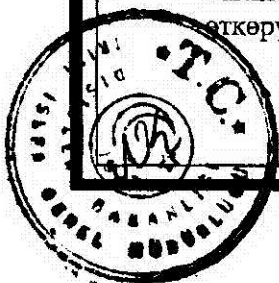
Ушул Макулдашуу бардык Тараптардын жазуу жүзүндөгү макулдугу менен каалаган үчүнчү Тараптын кошулуусу үчүн ачык. Мындай кошулуучу Тараптар үчүн Макулдашуу дипломатиялык каналдар аркылуу кошулуу жөнүндө документти депозитарий алгандан отуз (30) күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

32-берене

Чыгуу

Кайсы болбосун Тарап бул жөнүндө депозитарийге жазуу жүзүндө билдирүү менен ушул Макулдашуудан каалаган убакта чыга алат. Чыгуу депозитарий мындай билдирүүнү алгандан алты (6) ай өткөндөн кийин күчүнө кирет.

Ушул Макулдашуунун түп нускасы азербайжан, казак, кыргыз, түрк, өзбек жана англис тилдеринде Түрк мамлекеттер уюмунун катчылыгына ("Депозитарий") сактоого өткөрүлүп берилет.

TRUE COPY

Бишкек шаарында 2024-жылдын 6 ноябрында бир нускада азербайжан, казак, кыргыз, түрк, өзбек жана англис тилдеринде кол коюлду, мында бардык тексттер бирдей күчкө ээ. Чечмелөөдө кандайдыр бир кайчы пикирлер келип чыккан учурда, англис тилиндеги текст артыкчылыктуу күчкө ээ болот

Азербайжан Республикасы үчүн

Elçibəy

Казакстан Республикасы үчүн

Qadymov

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети үчүн

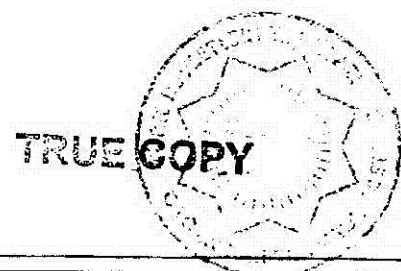
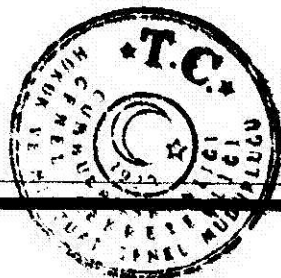
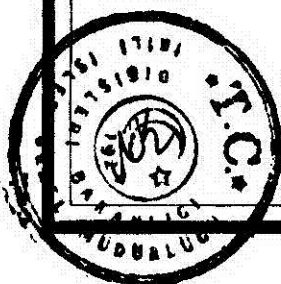
Ch.

Түркмөн Республикасынын Өкмөтү үчүн

Ömer Bolat

Өзбекстан Республикасынын Өкмөтү үчүн

N. D. Amoz

TRUE COPY

**ТУРКИЙ ДАВЛАТЛАР ТАШКИЛОТИГА
АЪЗО ДАВЛАТЛАР ҲУКУМАТЛАРИ ЎРТАСИДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ
СОҲАСИДА ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА БИТИМ**

Озарбайжон Республикаси Ҳукумати, Қозоғистон Республикаси Ҳукумати, Қирғизистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Туркия Республикаси Ҳукумати ва Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати (бундан буён матнда ҳар бири алоҳида “Томон” ёки биргаликда “Томонлар” деб аталувчилар)

2009 йил 3 октябрда имзоланган Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик кенгашини ташкил этиш тўғрисидаги Нахичеван битими **АСОСИДА**;

Теран дўстлик ва биродарлик **РУҲИДА**;

“Турк дунёсининг 2040 йилга мўлжалланган истикболи” ва “Туркий давлатлар ташкилотининг 2022-2026 йилларга мўлжалланган стратегияси”да белгиланган устувор йўналишларни **ЭСГА ОЛИБ**;

Рақамли иқтисодиёт билан боғлиқ масалалар бўйича ҳамкорликни ривожлантиришга содиқликни **ТАСДИҚЛАШ**;

Рақамли иқтисодиёт, шу жумладан электрон тижорат томонидан яратиладиган иқтисодий имкониятлар ҳамда товар ва хизматлардан кенгрок фойдаланиш **ИСТАГИДА**;

Томонларнинг барча аъзо давлатлар иштирок этадиган тегишли халқаро шартномалар бўйича мажбуриятларини **ТАН ОЛГАН ҲОЛДА**;

Рақамли иқтисодиётнинг инклюзив иқтисодий ўсишни рағбатлантириш ва аёллар, ёшлар, ижтимоий ҳимояга муҳтож гуруҳлар ва ногиронларнинг халқаро савдодаги имкониятларини кенгайтиришда муҳимлигини **ТАЪКИДЛАГАН ҲОЛДА**;

Муҳим инфратузилмаларни ҳимоя қилиш ҳамда истеъмолчилар ва тадбиркорлик субъектлари учун хавфсиз ва ишончли рақамли платформаларни тақдим этишдан умумий манфаатдорликни **АНГЛАГАН ҲОЛДА**;

Технологик тараққиётнинг мавжуд тадбиркорлик фаолиятини такомиллаштириш, янги маҳсулотлар ва бозорлар яратишга ижобий таъсирини **ЭЪТИРОФ ЭТИБ**;

Товарлар ва хизматларнинг трансчегаравий савдосини осонлаштирадиган рақамли тизимларнинг ўзаро ишлашини таъминлашда ўзаро стандартларни ўрнатиш ролидан **АНГЛАГАН ҲОЛДА**;

Жамият фаровонлигини ошириш ва давлат сиёсатининг қонуний мақсадларини ҳимоя қилиш учун тартибга солиш ҳуқуқини **ЭЪТИРОФ ЭТИБ**;

Қўйилган тўғрисида **ҚЕЛИШИБ ОЛДИЛАР**:

TRUE COPY

38

І БҮЛІМ УМУМІЙ ҚОЙДАЛАР

1-модда

Кўллагичи доираси

Мазкур Битим Томонлар томонидан қабул қилинган ёки қўллаб-қувватланадиган, товарлар ва хизматлар савдосига электрон воситалар орқали (кейинги ўринларда “электрон tijjорат” деб аталади) таъсир кўрсатадиган чора-тадбирлар ва рақамли иқтисодиётнинг тегishли соҳалерида ҳамкорликни тартибга солишга қаратилган.

2-модуль

Максад

Мазкур Битимнинг мақсадлари қуйидагилардан иборат:

- а) Томонлар ўртасида электрон тижораг орқали савдо муносабатларини мустаҳкамлаш;
- б) Томонлар ҳудудларида ва улар ўртасида рақамли иқтисодиётнинг барқарор, инноватив ва барқарор ривожланишини рағбатлантириш;
- в) Томонлар ўртасида иқтисодий фаолликни ошириш;
- д) рақамли иқтисодиётга оид масалалар бўйича томонлар ўртасида ҳамкорликни кенгайтириш;
- е) Томонлар ўртасида бизнес алоқаларини кенгайтиришга ёрдам бериш;
- ж) Тоғлиқ ва ўрта бизнес корхоналарининг (кейинги ўринларда КЎБК деб юритилади) рақамли иқтисодиётга янгиликларини қўллаб-қувватлаш;
- з) истеъмолчиларнинг рақамли иқтисодиётга бўлган ишончини оширишга ёрдам бериш.

3-модда Атамалар

Мазкур Битимнинг мақсадлари учун:

Электрон тижсorat – товарлар ва хизматларни электрон воситалар, жумладан Интернет орқали амалга ошириш, маркетинг, сотиш ёки етказиб беришни англатади;

Истеъмолчи — ҳар бир Томон давлатининг миллий қонунчилигида белгиланган истеъмолчини англатади;

Электрон ҳисобварақ-фактура – Томонлар давлатларининг тегишли миллий қопунчилигида белгиланган тартибда, тизимлаштирилган электрон форматда тузилган, юборилган ва қабул қилинган ҳамда автоматик ва электрон тарзда қайта ишлаш имконини берувчи ҳисобварақ-фактурани англатади;

Электрон ҳисобварақ-фактураларни юбориш ёки e-invoicing – электрон ҳисобварақ-фактураларнинг автоматик ва электрон тарзда қайта ишлаштини англатади;

Электрон тўловлар – электрон тижорат бўйича пул мажбуриятларини бажариш учун электрон воситалар орқали аниқлаштирилган пул ўтказмалари;

SB

Фин Тех – молиявий хизматларни қўллаб-қувватлаш, такомиллаштириш ёки автоматлаштириш учун ишлатиладиган компьютер дастурлари ва бошқа технологиялар;

Шахса доир маълумотлар – аниқланган ёки аниқланиши мумкин бўлган жисмоний шахснинг ҳар қандай маълумоти;

Савдо операциялари – савдо операцияларида иштирок этувчи шахслар томонидан импорт, экспорт ва транзитга доир тартиб-қоидаларни бажариш учун электрон шаклда маълумот ва ҳужжатларни ягона дарча орқали тақдим этиш воситаси;

Савдо тартибга солишга доир ҳужжатлар – импорт ёки экспорт қилувчи томонидан ёки улар учун импорт ёки экспорт билан боғлиқ ҳолларда тўлдирилиши лозим бўлган Томонлар томонидан белгиланган ёки назорат қилинадиган шаклдаги ҳужжатлар;

Сўралмаган тижорат электрон хабарлари – интернетта уланиш хизмати етказиб берувчиси орқали ёки, агар Томон давлатларининг миллий қонунчилигида кўзда тутилган бўлса, бошқа телекоммуникация хизматлари орқали олувчининг розилигисиз ёки аниқ рад этилишга қарамай, тижорат ёки маркетинг мақсадларида электрон манзилга юборилган электрон хабарлар;

UNCITRAL – Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Халқаро савдо ҳуқуқи бўйича қўйилган асослар.

4-модда

Тўловлар ва ўтказмалар

1. Ҳар бир Томон миллий қонунчилигига мувофиқ, бозорга кириш имконияти берилганда электрон тижорат билан боғлиқ барча пул ўтказмалари ва тўловларини ўз давлат ҳудудига ва ҳудудидан эркин ва кечиктирмасдан амалга оширишга рухсат беради.

2. Ҳар бир Томон 1-бандида кўрсатилган пул ўтказмалари ва тўловларни амалдаги бозор қўрсаткичлари эркин фойдаланиладиган валютада амалга оширишга рухсат беради.

3. Ушбу модданинг ҳеч бир қисми Томонларга ўз давлатларининг миллий қонунчилиги ва Томон давлатлари иштирокчиси бўлган халқаро шартномаларга мувофиқ содир ва божхона тўловларини тўлаш бўйича ўз мажбуриятларини бажаришга тўсқинлик қилмайди.

4. 1 ва 2-банд қоидаларидан қатъий назар, Томон ўз миллий қонунчилигига биноан камситишга ва адолатсизликка йўл қўймаган ҳолда қуйидаги ҳолларда пул ўтказмалари ёки тўловларни олдини олиш, тўхтатиш ёки кечиктириш ҳуқуқига эга:

(a) банкротлик, тўлов қобилиятини йўқотиш ёки кредиторлар ҳуқуқларини ҳамоя қилиш;

(b) қимматли қоғозлар, фьючерслар, опционлар ёки деривативлар билан савдо ёки операциялар;

(c) молиявий ҳисобот ёки ўтказмаларни ҳисобга олиш, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ёки молиявий назорат органларига ёрдам бериш зарур бўлганда;

(d) жиноий ҳуқуқбузарлик содир этилганда;

(e) суд ёки маъмурий иш юритиш жараёнларида чиқарилган ҳал қилув қарори ва қарорлари бажарилишини таъминлаш;

Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни қўллаб-қувватлашга қарши курашиш бўйича аъзо давлатлар иштирокчи бўлган халқаро

TRUE COPY
30

шартномаларга, шунингдек баъзиларнинг рискларни бошқариш ва ички назорат тизимларига риоя қилиш мақсадида.

5-модда

Тўлов балансини ҳимоя қилиш учун чекловлар

1. Агар тўлов балансида жиддий қийинчиликлар ва ташқи молиявий муаммолар ёки улар билан бўлиш таҳдиди юзага келган тақдирда, Томон тўловлар ёки ўтказмалар бўлиш чекловлар қабул қилиши ёки сақлаб қолиши мумкин. Иқтисодий ривожланиш ҳақида бўлган Томоннинг тўлов балансига нисбатан тазйиқлар, хусусан, унинг иқтисодий ривожланиш дастурига амалга ошириш учун зарур бўлган молиявий резервлар даражасини қўллаб-қувватлаш учун чекловлардан фойдаланишни талаб қилиши мумкин.

2. Ушбу модданинг 1-бандида келтирилган чекловлар қуйидаги шартларга мувофиқ бўлиши керак:

а) Халқаро валюта жамғармаси битими моддаларига мувофиқ бўлиши;

б) бошқа Томоннинг тижорат, иқтисодий ва молиявий манфаатларига асоссиз зарар етказмаслиги;

в) ушбу модданинг 1-бандида келтирилган вазиятларни бартараф этиш учун зарур бўлган мақдордан ошмаслиги;

д) муваққат бўлиши ва 1-бандида кўрсатилган вазият яхшиланиши билан босқичма-босқич бекор қилиниши; ва

е) илғий режим асосида қўлланилиши ва бошқа Томонга ҳар қандай учинчи давлатга нисбатан берилганидан кам бўлмаган қулай шартларни тақдим этиши.

3. Бошқа Томон ушбу модданинг 1-бандига мувофиқ қабул қилинган ёки сақлаб қолingan ҳар қандай чекловлар ёки уларга киритилган ҳар қандай ўзгаришлар ҳақида зудлик билан хабардор қилинади.

6-модда

Умумий ва хавфсизликка оид истиснолар

1. Мазкур Битимнинг мақсадлари учун "Тарифлар ва савдо бўйича бош битим" (GATT) 1994 йилги XX ва XXI моддалари ва уларнинг талқини бўйича изоҳлари мазкур Битимга киритилади ва шартларга мувофиқ мос равишда унинг mutatis mutandis бир қисмига айланади.

2. Мазкур Битимнинг мақсадлари учун "Хизматлар савдоси бўйича бош битим"нинг (GATS) XIV ва XIV bis моддалари (шунингдек, уларга тегишли изоҳлар) мазкур Битимга киритилади ва шартларга мувофиқ мос равишда унинг mutatis mutandis бир қисмига айланади.

7-модда

Пруденциал молиявий истиснолар

1. Мазкур Битимнинг бошқа ҳар қандай қоидаларидан қатъий назар, Томон ўзининг пруденциал сабабларга тўра тўғрисида қабул қилиш ёки қўллаб-қувватлаш ҳуқуқидан маъруф бўлиши мумкин эмас. Бундан сабаблар қуйидагиларни ўз ичига олиши мумкин:

инвесторлар, омонатчилар, сугурта полиси эгалари ёки молиявий муассаса ёки молиявий хизмат суказиб берувчи фидуциар мажбуриятларга эга бўлган шахсларни химоя қилиш, ёки молиявий тизимнинг яхлитлиги ва барқарорлигини таъминлаш. Агар бундай чоралар ушбу Битимнинг қоидаларига мос келмаса, улар ушбу Битим бўйича Томонларнинг мажбуриятлари ёки мажбуриятларидан қочип зоситаси сифатида фойдаланмайди.

II БЎЛИМ БИЗНЕС ВА САВДОНИ ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ

8-модда

Қоғозсиз савдо

1. Ҳар бир Томон савдони тартибга солишга доир барча ҳужжатларни электрон шаклда ва машинада ўқиладиган форматда жамоатчиликка тақдим этишга интилади.

2. Ҳар бир Томон савдони тартибга солишга доир электрон шаклдаги ҳужжатларни қоғоз ҳужжатларнинг ҳуқуқий эквиваленти сифатида қабул қилади, қуйидаги ҳолатлар бундан мустасно:

(a) ички ёки халқаро ҳуқуқий талабга зид келса; ёки

(b) бу савдони бошқариш самарадорлигини пасайтиришга олиб келади.

3. Ҳар бир Томон товарларни импорт, экспорт қилиш ёки транзитдан ўтказиш учун зарур бўлган ҳужжатлар ёки маълумотларни тегишли органларга ёки муассасаларга ягона дарча орқали тақдим этиш имконини берадиган ягона дарчани яратади ёки қўллаб-қувватлайди.

4. Томонлар савдони тартибга солишга доир ҳужжатлар бўйича маълумот алмашишни енгиллаштириш мақсадида ўз ягона дарчаларини узлуксиз, ишончли, барқарор ва хавфсиз боғлавишни ўрнатиш ёки қўллаб-қувватлашга интилади.

5. 4-бандда кўрсатилган маълумот ва ҳужжатлар турлари мазкур Битим 25-моддасига асосан Томонлар ўртасида ташкил этиладиган Қўшма қўмита томонидан биргаликда аниқланади ва шундан сўнг Томонлар ушбу ҳужжатларнинг рўйхатини жамоатчиликка очик қилиб, Интернетда жойлаштиради.

6. Томонлар халқаро тан олинган стандартлар ва мавжуд бўлганда, очик стандартларни маълумот алмашиш тизимларини ишлаб чиқиш ва бошқаришдаги аҳамиятини тан олади¹.

7. Томонлар 4-бандда келтирилган маълумот алмашиш тизимларини қўллаш ва қабул қилишни енгиллаштирадиган янги таппабуслар доирасида ҳамкорлик қилишга ва ўзаро ҳамкорлик қилишга интилади, жумладан, лекин булар билан чекланмаган ҳолда:

(a) маълумот алмашиш тизимларини ишлаб чиқиш ва бошқариш соҳасида маълумот, тажриба ва илғор амалиёт алмашиш;

(b) маълумот алмашиш тизимларини ишлаб чиқиш ва бошқариш бўйича пилот лойиҳаларда ҳамкорлик қилиш.

8. Ҳар бир Томон товарларни чегарадан ўтказишда божхона ва транспорт маълумотлари билан алмашишга интилади.

Томонлар ушбу бандда кўрсатилган маълумотлар алмашинуви тизимлари 4-бандда кўрсатилган ягона дарчаларнинг қарорқўлуқлиги назарда тутилган шартларда тўлиқ имкониятини тан олади.

9-модда

Электрон тижоратнинг
ички поратив-хукукий асослари

1. Хар бир Томон электрон тижоратни тартибга солувчи бир хил норматив-хукукий базани қабул қилиш ёки қўллаб-қувватлашга интилади, электрон тўловлар бундан мустасно.

2. Томонлар ўз давлатларидаги электрон тижоратга оид миллий қонунчилик ҳақида ахборот алмашадилар.

3. Томонлар ўз давлатларининг миллий қонунчилигининг қуйдагиларга мувофиқлигини таҳлил қилиш соҳасида ҳамкорлик қиладилар:

(а) UNCITRALнинг Электрон тижорат тўғрисидаги намунавий қонуни (1996 йил);

(б) Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 2005 йил 23 ноябрда Нью-Йорк шаҳрида қўйилган халқаро шартномаларда электрон хабарлардан фойдаланиш тўғрисидаги қонунчилиги;

(с) Томонлар халқаро ташкилотлар доирасида тузган бошқа халқаро шартномалар;

(д) UNCITRALнинг 2017 йилги Электрон кўчма ёзувлар тўғрисидаги намунавий қонуни.

10-модда

Логистика

1. Томонлар самарали чегараларо логистикада таъминот занжирларининг ифтихорларини қамқайтириш, тезлигини ва ишончилигини оширишга ёрдам бериши муҳимлигини тан оладилар.

2. Томонлар логистика соҳасидаги илғор тажрибалар ва умумий маълумотлар билан алмашишга интиладилар, жумладан, лекин қуйдагилар билан чекланмаган ҳолда:

(а) электрон тижорат товарларини темир йўл орқали ташишга доир маълумотлар²;

(б) темир йўл бекатлари атрофида логистика марказлари ва “қуруқ портлар” яратишга бўлган талаблар;

(с) электрон тижорат товарларини автомобиллар, денгиз ва ҳаво транспорти орқали ташиш ҳақида маълумотлар;

(д) логистикада етказиб бериш ва бизнеснинг янги моделлари.

11-модда

Электрон ҳисоб-фактуралар

1. Томонлар электрон ҳисоб-фактураларни тақдим этиш тижорат операцияларининг самардорлигини, аниқлигини ва ишончилигини оширишда муҳимлигини тан оладилар.

Томонлар шунингдек, уларнинг тегишли юрисдикциялари доирасида фойдаланиладиган

маълумотлар ҳавалалар, маршрутлар, бекатлар ва тўхташ жойларини ўз ичига олиши мумкин.

TRUE COPY

электрон ҳисоб-фактура тизимларининг бошқа Томон давлатларининг юрисдикцияларидаги тизимлар билан мувофиқ бўлиши муҳимлигини тан оладилар (ахборот тизимлари ўртасида маълумот алмашиш имконияти).

2. Ҳар бир Томон ўз юрисдикциясида электрон ҳисоб-фактураларни тақдим этиш бўйича амалга ошириладиган чора-тадбирлар трансчегаравий мувофиқликни (маълумот алмашиш имконияти) қўллаб-қувватлашга қаратилганлигини таъминлашга интилади. Шу мақсадда, ҳар бир Томон электрон ҳисоб-фактураларни тақдим этиш билан боғлиқ чора-тадбирларига, агар мавжуд бўлса, халқаро стандартлар, қўлланмалар ёки тавсиялар асосида кўриб чиқади.

3. Томонлар интероператив (ахборот тизимларида маълумот алмашиш имконияти) электрон ҳисоб-фактура тақдим этиш тизимларини жорий этишга қўмаклашишнинг глобал аҳамиятини тан оладилар. Шу мақсадда Томонлар илғор тажриба билан алмашиш ва интероператив электрон ҳисоб-фактура тизимларини жорий этишни қўллаб-қувватлаш бўйича ҳамкорлик қилишга интиладилар.

4. Томонлар электрон ҳисоб-фактураларни тадбиркорлик субъектларига жорий этишга ёрдам берадиган, рағбатлантирадиган, қўллаб-қувватлайдиган ёки енгиллаштирадиган ташаббуслар доирасида ҳамкорлик қилиш ва ўзаро алоқада бўлишга келишиб оладилар. Шу мақсадда, Томонлар қуйидагиларга интиладилар:

(а) электрон ҳисоб-фактураларни тақдим этилишини қўллаб-қувватлайдиган базавий инфраструктуранинг таъминлаш; ва

(б) электрон ҳисоб-фактуралар ҳақида хабардорликни ошириш ва улардан фойдаланиш салоҳиятини шакллантириш.

12-модда

Экспресс-жўнатмалар

1. Томонлар ўзларининг тегишли божхона тартиботлари электрон тижоратда экспресс-жўнатмалар савдосини рағбатлантириш мақсадида олдиндан аниқ бўладиган, изчил ва шаффоф тарзда қўлланилишини таъминлайдилар.

2. ЖСТ аъзои бўлган Томонлар учун ЖСТ мажбуриятларига зарар етказмаган ҳолда, ҳар бир Томон экспресс-жўнатмалар бўйича божхона операцияларини назоратни сақлаб қолган ҳолда устуворлик тартибида амалга оширишни қабул қилиш ёки қўллаб-қувватлашга интилади.

Ушбу тартиб:

(а) экспресс-жўнатмаларни чиқариш учун зарур бўлган маълумотлар жўнатмалар келиб тушишидан олдин тақдим этилиши ва ишланишини назарда тутати;

(б) электрон воситалардан фойдаланган ҳолда, мумкин бўлса, декларация каби барча товарлар ҳақидаги маълумотни бир марта тақдим этиш имконини беришни назарда тутати¹;

(с) имконият даражасида, маълум бир товарларни минимал ҳужжатлар билан чиқаришни назарда тутати;

Давлатнинг ҳолатининг сифати ва аниқ рақобатчилик учун қўшимча ҳужжатлар талаб қилиниши мумкин.

(с) олати шароитларда, юк келганида эътиборга олинган божхона ҳужжатлари траншегаравий ва электрон тўловларнинг ҳақиқатини таъминлаш мақсади билан қисқа муддатда чиқаришни назарда tutadi.

(д) ҳар қандай оғирликдаги ёки қийматдаги юкларга татбиқ қилинади, бироқ Томонлардан бири юк чиқарилиши учун расмий кириш тартибларини талаб қилиши, декларация ва қўшимча ҳужжатларни расмийлаштириш, шунингдек, товар оғирлиги ёки қиймати асосида солиқлар ва божхона тўловларини тўлашни шарт қилиши мумкинлигини тан олади.

3. Ҳар бир Томон товарлар экспресс-жўнатма сифатида ҳисобланиши учун қўлланадиган миқдорий ва қиймат ҳисобларини инфляция даражаси, савдо қарбўларини соддалаштиришга таъсир, хавфларни бошқаришга таъсир, божларни йиғиш қиймати, боғлиқ маъмурий харажатлар божларнинг умумий миқдорига нисбатан, боғлиқ операциялари қиймати, КУКБга таъсири ёки божхона тўловларини ҳисобга олишда даврий равишда кўриб чиқади.

Ҳужжатларнинг тартиб-аъди билан қўлдан келтирилиши

(а) Томонлар экспорт-импорт қўлдан келтирилиши

13-модда

Электрон тўловлар

1. Томонлар самарали, хавфсиз ва ишончли траншегаравий электрон тўловларни ривожлантиришни қўллаб-қувватлашга келишиб оладилар, бу халқаро тан олинган стандартларни қабул қилиш ва қўллашни рағбатлантириш, тўлов инфратузилмаларининг операцион мувофиқлигини ва ўзаро боғлиқлигини таъминлаш, шунингдек, инновациялар ва рақобатни қўллаб-қувватлаш йўли билан амалга оширилади.

2. Шу мақсадда, Томонлар ўзларининг тегишли қонунчилиги ва норматив ҳужжатларида таъин қилинган тамойилларни тан оладилар:

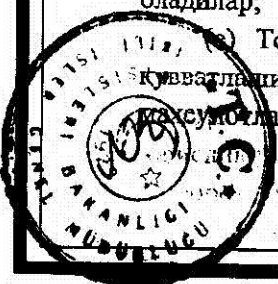
(а) Томонлар электрон тўловлар бўйича норматив ҳужжатлар, шу жумладан норматив идентификация имконияти талаблари, тартиб-аъди ва техник стандартлар бўйича ўзининг тегишли норматив ҳужжатларини ўз вақтида эълон қилишга интиладилар;

(б) Томонлар, имкони борича, амалиётларни соддалаштириш учун дастурий интерфейслар (API) қўлланилишини рағбатлантиришга интиладилар ва молиявий муассасалар ҳамда тўлов хизмати етказиб берувчиларни, мумкин бўлса, ўз молиявий маҳсулотлари, хизматлари ва операциялари учун APIни учинчи шахсларга тақдим этишга чақирадилар, бу ҳам мувофиқликни оширади, ҳам электрон тўлов экотизимида инновацияларни рағбатлантиради;

(с) Томонлар жисмоний ва юридик шахсларни рақамли идентификация мақсадларида фойдаланиш ҳолда траншегаравий аутентификация ва электрон идентификация имкониятини кўриб чиқади;

(д) Томонлар электрон тўлов тизимларининг хавфсизлиги, самарадорлиги, ишончилиги ва ишончини қўллаб-қувватлашдаги тартибга солишнинг аҳамиятини тан оладилар;

(е) Томонлар сиёсат инновацияларни ва рақобатни тенг шароитларда қўллаб-қувватлаш кераклигини тан оладилар ва янги молиявий ҳамда электрон тўлов маҳсулотлари ва хизматларини янги мавжуд, ҳам янги иштирокчилар томонидан ўз вақтида

TRUE COPY
SS

жорий этилишини таъминлаш учун шароит яратиш аҳамиятини тан оладилар, масалан, тартибга солиш ва тармоқ синовларини ташкил этиш орқали.

14-модда

Маҳаллий етказиб берувчиларнинг маълумотлар базаси

Ҳар бир Томондан маҳаллий етказиб берувчилар тўғрисида маълумотлар базасини яратиш ёки юритиш тавсия этилади. Ушбу маълумотлар базаси тегишли тармоқлардаги маҳаллий етказиб берувчилар, шунингдек, эҳтимолий субпудратчилар ва хизмат етказиб берувчилар рўйхатини ўз ичига олиш керак ва, имкони бўлса, қуйидаги элементларни қамраб олиш керак:

- (a) компанияларнинг ахборот бюллетенлари орқали маҳаллий ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш салоҳиятини ёритиш;
- (b) тармоқ ёки соҳаси, маҳсулот ёки хизмат номлари, жойлашуви, сертификатлангирилиши ва бошқа кўрсаткичлар бўйича қидирув имконияти;
- (c) инвесторларнинг сотувдан кейинги хизматлар билан боғлиқ бўлиши;
- (d) Ёштаризода мажхуд бўдиши ва, имкони бўлса, инглиз тилида тақдим этилиши;
- (e) мунтазам янгиланиши;
- (f) давлат модиявий ёрдамлари ва рағбатларидан фойдаланиш ҳолати;
- (g) давлат тендерлари ва ҳаридларда иштирок этиш ҳолати;
- (h) агар қўлланилса, маълумотлар базаси орқали келишувнинг ҳужжатлар ва юклернинг зарур ҳужжатлари мавжудлиги тасдиқлангандан кейин тўловлар амалга оширилишини чеклайдиган воситачи.

15-модда

Маълумотларнинг сизқлиги

1. Ҳар бир Томон ўз веб-сайтида қуйидаги маълумотларга ҳаволалар ёки автоматлаштирилган электрон узатиш орқали тақдим этиладиган маълумотларни киритади:

- (a) бошқа Томонларнинг эквивалент веб-сайтлари; ва
- (b) ўз давлатининг ҳукумат идоралари ва бошқа тегишли ташкилотларининг веб-сайтлари, улар Томон ҳар қандай шахсга ушбу Битимни жорий қилишда фойдали деб ҳисоблаган маълумотларни тақдим этади.

2. Ҳар бир Томон ушбу Битимда қамраб олинган ҳар қандай масала бўйича умумий қўлланиладиган ўзининг қонунлари, қоидалари, тартиблари ва маъмурий қарорларини зудлик билан нашр этади ёки бошқа шаклда уларга манфаатдор шахслар ва Томонлар танилиб чиқиши учун тақдим этади.

3. Ҳар бир Томон онлайн маълумотларнинг мавжуд бўлишини таъминлаганга йиғилади, бу қуйидагиларни ўз ичига олиши мумкин:

- (a) бошқона қоидалари, тартиблари ёки маълумотлар манбалари;

TRUE COPY

(б) электрон тижоратга боғлиқ техник регламентлар, стандартлар ёки мувофиқлик баҳолаш тартиблари;

(с) савдони ривожлантириш дастурлари;

(д) давлат харидлари имкониятлари; ва

(е) кичик ва ўрта бизнес корхоналар (КЎБК) учун молиялаштириш дастурлари.

4. Ҳар бир Томон 2 ва 3-бандларда келтирилган веб-сайтлардаги маълумотлар ва ҳазодаларни ўз вақтида текшириб, уларнинг аниқ ва долзарб бўлишини таъминлайди.

5. Ҳар бир Томон 2-бандида келтирилган амалдаги ёки янги қабул қилинган қонунлари ёки қоидалари бўйича бошқа Томон томонидан берилган ҳар қандай сўровга зудлик билан жавоб беради.

берувчи томон томонидан

ҳар қандай сўровга

жавоб беради.

III БЎЛИМ

ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ВА ИСТЕЪМОЛЧИЛАР ЎРТАСИДА ИШОНЧ ЎРНАТИШ

маълумотларни

ҳар қандай сўровга

жавоб беради.

16-модда

Электрон имзолар

1. Ҳар бир Томон электрон имзо ва/ёки сертификатлаштирувчи хизматлар билан боғлиқ ишлар қонун ва қоидаларига мувофиқ, сертификатлаштирувчи хизмат етказиб берувчи томоннинг аккредитация қилини ёки тан олиш тартибини енгиллаштиришга интилади, улар бошқа Томонларнинг давлат қонунларига мувофиқ аккредитациядан ўтган ёки тан олинган бўлади.

2. Электрон сертификатни берувчи ва/ёки электрон имзо яратувчи Томон ўз мажбуриятларини бажармаганлиги сабабли содир бўлган ҳар қандай зарар учун қасддан ёки эҳтисотсизлик билан содир этилган хатолар учун жисмоний ёки юридик шахсларга жазобгар бўлади.

3. Ҳар бир Томоннинг миллий даражада сертификат етказиб берувчилар ва электрон имзо тизими устидан назорат учун масъул бўлган ваколатли органлари, электрон имзоларни ўзаро тан олишни таъминлаш учун, имкони борича, умумий электрон имзо форматлари ва сертификат профилларини амалга оширишга зарур асос яратади.

4. Ҳар бир Томоннинг ваколатли органлари, электрон имзо ва сертификатлаштирувчи хизматларни ўзаро тан олиш бўйича келишувлар тузиш имкониятлари ва истикболларини муҳим ҳисоб қилиш учун Қўшма қўмитанинг белгиланган кунида учрашади. Учрашувдан олдин, ҳар бир Томон ўзининг электрон имзо ва сертификатлаш хизматларига оид қонунлари ва қоидалари ҳақида бошқа Томонларга ахборот беради.

5. Агар Томонларнинг қонунчилик ҳужжатларида бошқа талаб белгиланган бўлмаса, Томон фақат имзо электрон шаклда амалга оширилганлиги асосида имзонинг юридик қучини рад этмайди.

6. Ҳеч бир Томон электрон операция иштирокчиларининг судда ёки бошқа юридик ёки маъмурий органларда уларнинг электрон келишувлари электрон имзолар бўйича қонун талабларига мувофиқлигини исботлаш имкониятини чеклайдиган электрон имзоларга оид қонун ва қоидаларни қўллаш қилмайди ва қўлламайди.

TRUE COPY

SA

17-модда

Сўралмаган тижорат электрон хабарлари

1. Ҳар бир Томон сўралмаган тижорат электрон хабарлар бўйича қуйидаги чораларни қабул қилади ёки қўллаб-қувватлайди:

(а) сўралмаган тижорат электрон хабарлар етказиб берувчиларини бундай хабарларни қабул қилмаслик ёлқосиятини яратишга мажбур қиладиган чораларни қабул қилади;

(б) давлат қонунларига мувофиқ, тижорат электрон хабарларини олувчиларнинг розилигини талаб қилади; ёки

(с) сўралмаган тижорат электрон хабарларини минимал даражага туширишни таъминлайди.

2. Ҳар бир Томон 1-бандга мувофиқ қабул қилинган ёки қўллаб-қувватланган чораларга риоя қилмаган ноқонуний тижорат электрон хабарлар етказиб берувчиларига нисбатан ҳуқуқий ҳимоя воситаларини таъминлайди.

3. Томонлар ўзаро манфаатдорликни ифода этувчи ҳолатларда ноқонуний тижорат электрон хабарларни тартибга солиш бўйича ҳамкорлик қиладилар.

18-модда

Интернетда истеъмолчиларни ҳимоя қилиш

1. Томонлар электрон тижоратда иштирок этаётган истеъмолчиларни фирибгарлик, адаштирувчи ёки алдаб юбуровчи хатти-ҳаракатлардан ҳимоя қилиш бўйича очик ва самарали чораларнинг муҳимлигини тан оладилар.

2. Томонлар истеъмолчиларнинг фароғонлигини ошириш мақсадида ўзларининг истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича миллий агентликлари ёки бошқа татаалли органлари ўртасида трансчегаравий электрон тижорат билан боғлиқ фаолият бўйича ҳамкорлик қилиш муҳимлигини тан оладилар.

3. Ҳар бир Томон электрон тижоратда истеъмолчилар ҳуқуқларини савдонинг бошқа шаклларида берилган ҳимоя даражасидан камбўлмаган самарали ҳимоя қилинишини таъминлайди.

4. Ҳар бир Томон истеъмолчиларга зарар етказадиган ёки зарар етказиш мумкин бўлган фирибгарлик, адаштирувчи ёки алдаб юбуровчи хатти-ҳаракатларни тақиқловчи қонунлар ёки норматив ҳужжатларни қабул қилади ёки қўллаб-қувватлайди. "Фирибгарлик, адаштирувчи ёки алдаб юбуровчи хатти-ҳаракатлар" қуйидагиларни ўз ичига олиши мумкин, аммо улар билан чекланмайди:

(а) материалларнинг сифати ва ҳавфсизлиги, умумий нарх, жумладан, етказиб бериш нархи ва тўлов шартлари, етказиб бериш муддатлари, товарнинг тавсифи, унинг таркиби ва хусусиятлари, кафолат мажбуриятлари, товарни таъмирлаш шартлари ҳамда уни сақлаш билан боғлиқ хизматлар, қайтариш ва алмаштириш қоидалари, товарлар ёки хизматларнинг сифати ёки келиб чиқиши тўғрисида адаштирувчи ёки ёлғон маълумотлар;

(б) товарлар ёки хизматларни уларни етказиб бериш ниятисиз тақлиф қилиш;

(с) ёлғон туриб товарлар ёки хизматларнинг ёлғон реклама қилиниши;

(d) истеъмолчиларга улар тўловни амалга оширганларидан сўнг товарларни етказиб бермаслик ёки хизматларни кўрсатмаслик;

(e) истеъмолчининг розилигисиз унинг молиявий, телефон ёки бошқа ҳисобларидан маблағларни очиб олиш ёки ҳисобдан чиқариш.

5. Ҳар бир Томон товарлар ва хизматлар етказиб берилганда улар қабул қилинишига эришадиган эътиборли сифатга эга бўлиши ҳамда товарлар ва хизматлар сифати бўйича қонуний ҳақда мувофиқ истеъмолчиларга тегишли зарарни қоплатиш талабларини қабул қилади ёки қўллаб-қувватлайди.

6. Ҳар бир Томон истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонун ва қоидаларни очик ва осон фойдаланиладиган бўлишига интилади.

7. Томонлар, заруратга қараб ва ҳар бир Томоннинг тегишли қонун ва қоидаларини ҳисобга олган ҳолда, истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича қонунларига риоя қилишни таъминлаш, шу жумладан, электрон тижорат фаолиятига нисбатан фирибгарлик, адаштирувчи ёки алдаб юборувчи хатти-ҳаракатлар бўйича ҳамкорлик қилишни рағбатлантирадилар.

8. Томонлар истеъмолчиларни ички, шунингдек, халқаро электрон тижорат билан боғлиқ ҳуқуқ ва мажбуриятлари тўғрисида хабардор қилиш бўйича чораларни қабул қилади ёки қўллаб-қувватлайди.

9. Ушбу моддада назарда тутилган чораларни ишлаб чиқиш, уларни амалга оширишни назорат қилиш ва уларни қўллаш мақсадида Томонлар ваколатли органлар вакиллари билан Қўшма қўмита томонидан белгиланган муддатларда учрашувлар ўтказиладилар.

10. Томонлар истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича қуйидаги ҳуқуқий чораларни белгилашга интиладилар, жумладан, бошқа Томон давлатларининг истеъмолчилари (бундан кейин – хорижий истеъмолчилар), уларга сифатсиз ва хавfli товарлар, сифатсиз ва хавfli хизматлар етказиб берилган, шунингдек, фирибгарлик, адаштирувчи ва алдаб юборувчи тижорат амалиётларига дуч келган истеъмолчилар учун қўшма чоралар жорий этилиши мумкин:

(a) хорижий истеъмолчиларнинг аризаларини онлайн тартибида қабул қилиш ва уларни хизмат етказиб берувчи давлат ҳудудида рўйхатдан ўтган Томон органлари томонидан кўриб чиқиш механизмларини яратиш;

(b) хорижий истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг ҳуқуқий асослари ҳақида маълумот берадиган кўп тилли ахборот ресурсларини яратиш ва қўллаб-қувватлаш;

(c) электрон тижорат доирасида юзага келадиган низоларни ҳал этишнинг мукобил механизмларини жорий этиш;

(d) истеъмолчилар ҳуқуқларини бузиш ҳолатлари бўйича қўшма тергов ўтказиш тартибини белгилаш.

19-модда

Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш

1. Томонлар шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишнинг иқтисодий ва ижтимоий аҳамиятини ҳамда истеъмолчиларнинг электрон тижоратга бўлган ишончини оқийдиган орам берадиган оқид ханлигини тан оладилар.

TRUE COPY

SB

2. Ҳар бир Томон шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш учун ички ҳукукий асосни, жумладан, трансегаравий тарзда узатиладиган шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишни таъминлайди ёки қўллаб-қувватлайди.

3. Ҳар бир Томон ўз қонунлари ва шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишга қаратилган қоидаларни умумий очикликда ва осон фойдаланиладиган шаклда таъминлаши керак, унинг шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича ваколатли органи ўз давлатлари томонидан таъминланган шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича маълумотларни қоп этиши керак, жумладан:

(а) шахслар ўзларининг шахсга доир маълумотларини ҳимоя қилиш ҳуқуқлари бузилганда қандай ҳукукий ҳимоя воситаларидан фойдаланишлари мумкинлиги; ва

(б) бизнес шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш бўйича мажбуриятларини ва уларни амалга ошириш бўйича ҳар қандай қўрсатмалар.

4. Ҳар бир Томон ўз ҳудудидаги қорхоналарни, шу жумладан, Интернетда, шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишга оид сиёсат ва тартиб-таомилларни эълон қилишга ундайди.

5. Томонлар шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишга нисбатан турли хил ҳукукий ёндашувлардан фойдаланиши мумкинлигини тан олган ҳолда, улар ўзларининг юрисдикцияларида қўлланиладиган ҳар қандай механизмлар бўйича ахборот ва тажриба алмашишга интиладилар.

IV БЎЛИМ ҲАМКОРЛИК

20-модда

Электрон тижорат соҳасида умумий ҳамкорлик

1. Томонлар ушбу Битимни амалга ошириш ва унинг самарасидан максимал даражада фойда олиш мақсадида ҳамкорлик қиладилар. Ҳамкорлик чора-тадбирлари ҳар бир Томоннинг эҳтиёжларини ҳисобга олади ва қуйидагиларни ўз ичига олиши мумкин:

(а) Томонлар ўртасидаги ҳукумат идоралари, агентликлар ёки назорат қилувчи органларнинг давлат амалдорлари ўртасида ахборот алмашиш, мулоқотлар ёки учрашувлар;

(б) Томонлар келишиб олган бошқа фаолият турлари.

2. Томонлар алоҳида меморандумларда ҳамкорлик чора-тадбирлари бўйича батафсил келишувларни баён қилишлари мумкин.

21-модда

Кичик ва ўрта бизнес қорхоналари масалалари бўйича ҳамкорлик

1. Томонлар электрон тижоратда динамика ва рақобатбардошлиқни сақлашда КҮБКнинг муҳим ўрнига тан оладилар.

TRUE COPY

КЎБКлар учун савдо ва инвестиция имкониятлари кенгайтириш мақсадида Томонлар куйидагиларга интиладилар:

(a) КЎБКлар учун бозор имкониятлари ва қамровини кенгайтириш учун рақамли воситалар ва технологиялардан фойдаланиш бўйича ахборот ва илғор тажриба алмашиш;

(b) КЎБКларга электрон тижоратда мослашиш ва ривожланишга ёрдам берадиган бошқа соҳаларда ҳамкорлик қилиш;

(c) КЎБКларни халқаро етказиб берувчилар, харидорлар ва бошқа истиқболли бизнес ҳамкорлари билан боғлашга ёрдам берадиган онлайн платформалар ва бошқа механизмларда иштирокини рағбатлантириш;

(d) Томонлар давлатлари КЎБКлари ўртасида электрон тижорат соҳасида яқин ҳамкорликни рағбатлантириш;

(e) КЎБКлар рақамли ривожланиш даражасини оширишга ёрдам берадиган бошқа соҳаларда ҳамкорлик қилиш.

22-модда

Фин Тех соҳасида ҳамкорлик

Томонлар Фин Тех соҳасида ҳамкорликни рағбатлантирадилар. Томонлар Фин Тех соҳасида самарали ҳамкорлик қилиш учун бизнеснинг иштирокини талаб қилишини тан оладилар. Шу мақсадда Томонлар:

(a) Фин Тех секторидаги компаниялар ўртасида ҳамкорликни рағбатлантириш;

(b) бизнес ёки молиявий сектор учун Фин Тех ечимларини ишлаб чиқишга кўмаклашиш;

(c) Томонлар давлатлари ўртасида тадбиркорлик ёки стартаплар соҳасида Фин Тех бўйича ҳамкорликни рағбатлантириш, бу Томонлар давлатларининг қонунчилигига мувофиқ амалга оширилади.

23-модда

Киберхавфсизлик соҳасида ҳамкорлик

1. Томонлар хавфсиз электрон тижоратни ривожлантиришга йўналтирилган умумий стратегияга эга эканликларини таъкидлаган ҳолда, киберхавфсизлик электрон тижоратда ишончли ўрнатишда ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканлигини тан оладилар.

2. Томонлар куйидагиларнинг муҳимлигини тан оладилар:

(a) компьютер хавфсизлиги билан боғлиқ ҳодисаларга жавоб беришга масъул бўлган илғий тузилмалар салоҳиятини ошириш;

(b) давлатларининг электрон тармоқларига таъсир кўрсатадиган ёвуз ниятдаги ҳужумлар ёки зарарли дастурий таъминотни аниқлаш ва оқибатларини юмшатиш мақсадида мавжуд ҳамкорлик механизмларидан фойдаланиш;

(c) киберхавфсизлик соҳасидаги кадрлар малакасини ошириш, шу жумладан, маънавиятнинг ўзаро таъсирини қаратишга қаратилган таъаббуслар орқали;

TRUE COPY

(d) киберхавфсизлик билан боғлиқ барча тегишли миллий ва халқаро қонунчилик, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва шартномавий талабларга риоя қилиш;

(e) казфсизликни таъминлаш механизмлари ва тартиблари, улар жамлашиб, электрон тижорат учун хавфсизлик архитектурасини ташкил этади;

(f) киберхавфсизлик соҳасидаги платформадаги киберҳодисалар, сабоқлар ҳамда зарарли ҳужжатлар (IOCs) бўйича ахборот алмашиш, шунингдек, илғор амалиётларни ўргатиш учун Томонларнинг CERT (Компьютер фавкулудда ҳолатларга жавоб бериш туруши) ядролари ўртасида ахборот алмашиш.

Ўзбекистон Республикаси

Ҳуқуқ қонун ҳужжатлари

24-модда

Ҳуқуқ қонун ҳужжатлари тўғрисида
Ўзбекистон Республикасида қўйилган ҳолат
Рақобат сиёсати соҳасида ҳамкорлик

1. Рақобат қонунчилигини қўллаш, рақобат сиёсати ишлаб чиқиш ва уни рақамли бозорларда қатъан этиш тажрибаси алмашишнинг афзалликларини тан олган ҳолда, Томонлар қуйидаги соҳаларда ўзаро келишилган ҳамкорлик тадбирларини амалга ошириш амалиётларини кўриб чиқади:

(a) рақамли бозорларда рақобат сиёсати ишлаб чиқиш ва қўллаш тажрибаси ҳамда ахборот алмашиш;

(b) рақамли бозорларда рақобатни рағбатлантириш бўйича илғор тажриба алмашиш;

(c) рақобат сиёсатини ишлаб чиқиш ва рақобат қонунчилигини қўллаш учун салоҳиятни оширишга ёрдам бериш мақсадида маслаҳатлар ёки ўқув курслари тақдим этиш, мазсубдор нақслар алмашиш орқали;

(d) Томонлар келишиб олган ҳар қандай бошқа техник ҳамкорлик тури.

2. Томонлар рақамли бозорларда рақобат қонунчилигини қўллаш масалалари бўйича зарурат туғилганда ҳамкорлик қиладилар, шу жумладан, ахборот бериш, маслаҳатлашиш ва махфий бўлмаган ахборот алмашиш орқали.

3. Томонлар ўз қонушлари, қоидалари ва муҳим манфаатларига мувофиқ тарзда ва ўз амалиётлари даражасида ҳамкорлик қиладилар.

Ўзбекистон Республикаси

Ҳуқуқ қонун ҳужжатлари

V БОБ

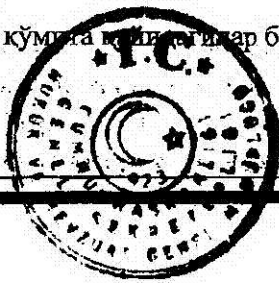
ҚўШМА ҚўМИТА ВА МАЪСУЛЛАР

25-модда

Қўшма қўмиита

1. Томонлар ушбу Битим қоидаларини амалга ошириш учун, Томонларнинг тегишли вазирликлари ва муассасаларининг вакилларида иборат бўлган Қўшма қўмитани қўриқди. Бу вазирликлар ва муассасалар мазкур Битимнинг амалга оширилиши учун

Қўшма қўмиита қўйилган шарт билан шуғулланиши шарт:

(а) ушбу Битимнинг амалга оширилиши ёки ишлаш жараёнига тааллуқли ҳар қандай масалаларни кўриб чиқиш;

(б) ушбу Битим тузатишларига оид ҳар қандай таклифларни кўриб чиқиш;

(с) Томонлар ўртасида электрон тижорат соҳасидаги ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш йўллари кўриб чиқиш;

(д) ушбу Битимни амалга ошириш механизмларини ишлаб чиқиш; ва

(е) Томонлар келишган бошқа ҳар қандай чораларни амалга ошириш.

3. Қўшма қўмита мазкур модданинг 2-бандида кўрсатилган масалалар бўйича қарорларни консенсус асосида қабул қилади.

4. Қўшма қўмита зарур деб ҳисобласа, ўз ишчи гуруҳларини ташкил қилиши мумкин.

5. Қўшма қўмита ушбу Битим кучга кирганидан сўнг бир йил давомида йиғилиш ўтказди ва шундан кейин Томонлар келишган ҳолда ва зарур бўлганда ушбу моддада кўзда тутилган вазифаларни бажариш учун йиғилишлар ўтказди.

6. Қўшма қўмита йиғилишларини Туркий давлатлар ташкилоти Котибияти ташкил қилади. Котибият бундай сессия учун зарур бўлган ҳар қандай маъмурий ёрдамни кўрсатади ва Қўшма қўмита томонидан қабул қилинган ҳар қандай қарор ҳақида бошқа Томонларга хабар беради.

7. Мазкур Битимда назарда тутилган ҳолатлардан ташқари, ушбу моддага мувофиқ тузилган Қўшма қўмита ўз иштини ҳар қандай мувофиқ усулда олиб боради, буларга электрон почта, виртуал учрашувлар ёки видеоконференциялар ҳам кириши мумкин.

8. Ҳар бир Қўшма қўмита йиғилишида ҳар бир Томон ўз режалари ва ушбу Битим амалга оширилиши бўйича маълумот тақдим этади.

26-модда

Маъсуллар

1. Ҳар бир Томон ушбу Битим билан боғлиқ ҳар қандай масалада Томонлар ўртасидаги мулоқотга қўмаклашиш учун маъсулларни (ваколатли органни) тайинлайди.

2. Ҳар бир Томон ушбу Битим кучга кирганидан кейин илк имкониятда Туркий давлатлар ташкилоти Котибияти орқали бошқа Томонларга ўз маъсуллари ҳақида хабар беради.

3. Ҳар бир Томоннинг маъсуллари ўз манфаатдор томонларининг ички мувофиқлаштирилишини ва Томонлар ўртасидаги мулоқотни таъминлайди.

4. Мазкур Битим бўйича ҳар қандай хабар, сўров ёки маълумот бошқа Томонларга уларнинг маъсуллари орқали етказилади.

5. Томонлардан бирининг сўровига кўра сўровни олган бошқа Томон ёки Томонлар ўзларининг ҳар қандай мавжуд ёки таклиф қилинган чоралари ҳақида маълумот тақдим этади ва саволларга жавоб беради.

6. Ушбу моддага мувофиқ берилган ҳар қандай хабар ёки маълумот ушбу Битим талабларига мувофиқ эканлигини аниқлашга зарар етказмаслиги керак.

7. Ҳар бир Томон ўз маъсули ўзгарган тақдирда, бошқа Томонларни ўз вақтида хабардор қилишга рози бўлади.

TRUE COPY

SB

VI БОБ ЯКУНИЙ ҚОИДАЛАР

27-модда

Низоларни ҳал этиш

1. Томонлар ушбу Битимнинг талқини ёки уни амалга ошириш билан боғлиқ ҳар қандай низои ўзаро маслаҳатлашувлар орқали тизич йўл билан ҳал этишга интилади.

2. Агар баҳслашувчи Томонлар ўртасида ўзаро мақбул ечимга бир юз саксон (180) кун мобайнида эришилмаса, баҳслашувчи Томонлар низои UNCITRAL арбитраж регламентига ёки Томонлар келишган ва бу мақсадлар учун қабул қилган бошқа низоларни ҳал этиш тартибига мувофиқ ҳал қилишлари мумкин.

3. Арбитраж судьянинг қарорлари якуний ва юридик жиҳатдан Томонлар учун мажбурий ҳисобланади ҳамда ижро этилади.

4. Ушбу модда мазкур Битим кучга киргунга қадар содир бўлган воқеалардан келиб чиққан Томонлар ўртасидаги низоларга нисбатан татбиқ этилмайди.

5. Томонлар UNCITRAL медиация қоидаларига мувофиқ, медиацияни низонинг ҳар қандай босқичида, жумладан, арбитраж ёки бошқа суд жараёни бошланганидан сўнг ҳам ўтказиш ҳақида келишиб олишлари мумкин.

28-модда

Тузатишлар

Мазкур Битимга ҳар қандай вақтда Томонлар ўртасидаги ўзаро ёзма келишув орқали ўзгартишлар киретилиши мумкин. Бу ўзгартишлар ушбу Битимнинг 30-моддасидаги қоидаларга мувофиқ кучга кирувчи алоҳида протоколлар шаклида бўлади.

29-модда

Депозитарий

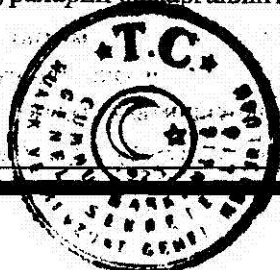
Туркий давлатлар ташкилоти Котибияти ушбу Битимнинг депозитарийси ҳисобланади.

30-модда

Кучга кириш

1. Мазкур Битим номаълум муддатга тузилади.

2. Мазкур Битим депозитарий томонидан дипломатик каналлар орқали Томонлардан охириги ёзма хабарни олганидан ўттиз (30) кун ўтгач, давлатлар ички тартиботлари талаб қилган процедураларни бажарганлигини тасдиқлайди ва кучга киради.

TRUE COPY
33

31-модда

Битимга қўшилиш қоидалари

Мазкур Битим барча Томонларнинг ёзма розилиги асосида ҳар қандай учинчи томоннинг қўшилиши учун очикдир. Қўшилаётган томонларга нисбатан мазкур Битим Депозитарий дипломатик каналлар орқали қўшилиш тўғрисидаги хужжатни олган кундан бошлаб ўттиз (30) кун ўтгач кучга киради.

32-модда

Битимдан чиқиш қоидалари

Ҳар бир Томон исталган вақтда Депозитарийга билдиришнома юбориш орқали мазкур Битимдан чиқиши мумкин. Битимдан чиқиш Депозитарий томонидан бундай билдиришнома олинганидан олти (6) ой ўтгач кучга киради.

Мазкур Битимнинг асл нусхаси ўзбек, озарбайжон, қирғиз, қозок, турк ва инглиз тилларида бир нусхада ТДГ Котибиятига («Депозитарий») сақлаш учун топширилади.

2024 йил 6 ноябрда Бишкек шаҳрида бир асл нусхада, ҳар бири ўзбек, озарбайжон, қирғиз, қозок, турк ва инглиз тилларида тузилди, бунда барча матнлар бир хил кучга эга. Ушбу Битим матилари ўртасида келишмовчиликлар юзага келган тақдирда, инглиз тилидаги матн устуналик қилади.

Қўйилган

Озарбайжон Республикаси Ҳукумати номидан

Handwritten signature

БЕШКЕК

Қозғовстон Республикаси Ҳукумати номидан

Handwritten signature

БИШКЕК

Қирғиз Республикаси Вазирлар Маҳкамаси номидан

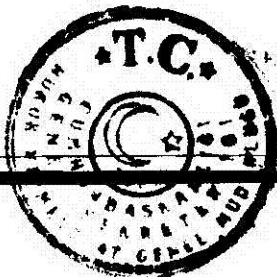
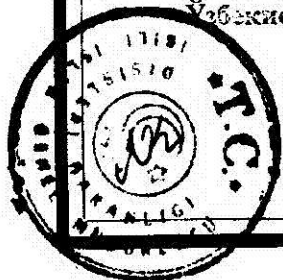
Handwritten signature

Туркия Республикаси Ҳукумати номидан

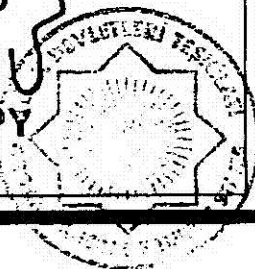
Handwritten signature: İmer Bolat

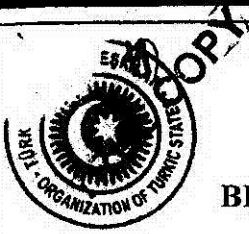
Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати номидан

Handwritten signature: N.O Amoj

TRUE COPY
SB

DIGITAL ECONOMY PARTNERSHIP AGREEMENT BETWEEN THE GOVERNMENTS OF THE MEMBER STATES OF THE ORGANIZATION OF TURKIC STATES

The Government of the Republic of Azerbaijan, the Government of the Republic of Kazakhstan, the Cabinet of Ministers of the Kyrgyz Republic, the Government of the Republic of Türkiye and the Government of the Republic of Uzbekistan, (hereinafter each individually referred to as a "Party" or collectively as the "Parties")

BASED ON the Nakhchivan Agreement on the Establishment of the Cooperation Council of Turkic Speaking States signed on October 3, 2009;

WITH THE SPIRIT of rooted amity and fraternity;

RECALLING the priorities set in the "Turkic World Vision-2040" and "Organization of Turkic States' Strategy for 2022-2026";

AFFIRMING the commitment to advance partnership cooperation on matters relating to the digital economy;

DESIRING to benefit from the economic opportunities and the wider access to goods and services brought about by the digital economy including electronic commerce;

RECOGNIZING the obligations of Parties under the relevant international agreements to which all the Members States are Parties;

NOTING the importance of digital economy in promoting inclusive economic growth and empowerment of women, youth, vulnerable and persons with disabilities in international trade;

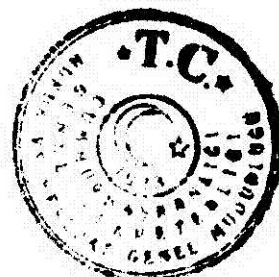
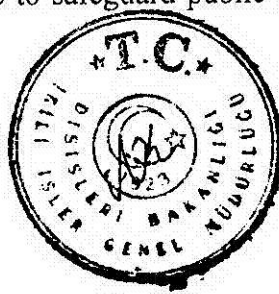
CONSCIOUS OF the shared interest in protecting critical infrastructure and ensuring safe and reliable digital platforms for consumers and businesses;

CONSIDERING the positive effects of technological advances to improve existing businesses, create new products and markets;

MINDFUL of the role of setting mutual standards in facilitating interoperability between digital systems that enable cross-border trade in goods and services;

RECOGNISING the right to regulate to safeguard public welfare, protect legitimate public policy objectives;

HAVE AGREED on the following:

SECTION I GENERAL PROVISIONS

Article 1 Scope

This Agreement shall apply to measures adopted or maintained by the Parties that affect trade in goods and services by electronic means (hereinafter referred to as "electronic commerce") and cooperation in related parts of the digital economy.

Article 2 Objectives

The objectives of this Agreement are to:

- strengthen trade relations among the Parties through electronic commerce;
- promote sustainable, inclusive and stable development of the digital economy within the territories of the Parties and among the Parties;
- support the growth of economic activity among the Parties;
- expand the scope of cooperation among the Parties on matters concerning digital economy;
- facilitate greater business-to-business links between the Parties;
- foster participation of small and medium-sized enterprises (SMEs) in digital economy;
- promote the consumer confidence in digital economy.

Article 3 Definitions

For the purposes of this Agreement:

Electronic commerce means distribution, marketing, sale or delivery of goods and services by electronic means, including by use of internet;

Consumer means a consumer as defined in the national legislations of the States of each Party;

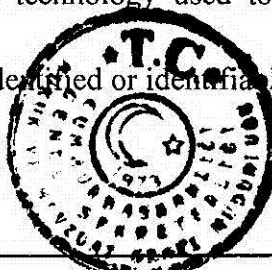
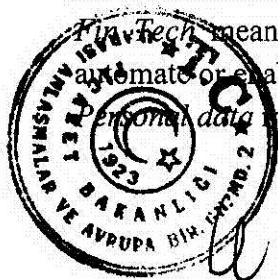
Electronic invoice means an invoice that has been issued, transmitted and received in a structured electronic format defined in the relevant national legislation of the States of the Parties which allows for its automatic and electronic processing;

Electronic invoicing or e-invoicing means automatic and electronic processing of electronic invoice;

Electronic payments mean money transfers via electronic means to fulfil monetary obligations for electronic commerce transactions;

FinTech means the computer programs and other technology used to support, improve automate or enable financial services;

Personal data means any information relating to an identified or identifiable natural person.

Single window means a facility that allows persons involved in a trade transaction to electronically lodge data and documents with a single-entry point to fulfil import, export and transit regulatory requirements;

Trade administration documents mean forms issued or controlled by a Party that must be completed by or for an importer or exporter in connection with the import or export of goods;

Unsolicited commercial electronic message means an electronic message which is sent for commercial or marketing purposes to an electronic address, without the consent of the recipient or despite the explicit rejection of the recipient, through an Internet access service supplier or, to the extent provided for under the national legislation of the States of the Parties, other telecommunications service; and

UNCITRAL means the United Nations Commission on International Trade Law.

Article 4 Payments and Transfers

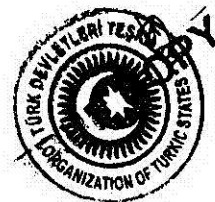
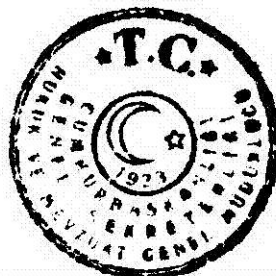
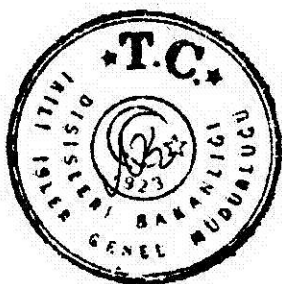
1. Each Party shall permit all transfers and payments relating to electronic commerce, where market access is granted according to national legislation, to be made freely and without delay into and out of the territory of its state.

2. Each Party shall permit the transfers and payments referred to in paragraph 1 to be made in a freely usable currency at the market rate of exchange prevailing at the time of transfer.

3. Nothing in this Article prevents Parties to require compliance to their tax and customs duties obligations according to relevant national legislation and international treaties to which the states of the Parties are the parties.

4. Notwithstanding paragraph 1 and 2, a Party may prevent or delay a transfer or payment through the equitable, non-discriminatory, and good faith application of national legislation of its state relating to:

- (a) bankruptcy, insolvency, or the protection of the rights of creditors;
- (b) issuing, trading, or dealing in securities, futures, options, or derivatives;
- (c) financial reporting or record keeping of transfers when necessary to assist law enforcement or financial regulatory authorities;
- (d) criminal penal offences;
- (e) ensuring compliance with the orders or judgments in judicial or administrative proceedings;
- (f) regarding combating money laundering and preventing financing of terrorism in order to comply with international treaties to which the States of Parties are parties and risk management and internal control systems of banks.

Article 5

Restrictions to safeguard the Balance of Payments

1. In the event of serious balance of payments and external financial difficulties or threat thereof, a Party may adopt or maintain restrictions on payments or transfers. It is recognized that particular pressures on the balance of payments of a Party in the process of economic development may require the use of restrictions to ensure, inter alia, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its program of economic development.
2. The restrictions referred to in paragraph 1 of this Article shall:
  - a) comply with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund;
  - b) avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of the other Party;
  - c) not exceed those necessary to eliminate the circumstances described in paragraph 1 of this Article;
  - d) be of a temporary nature and progressively phased out as the situation set out in paragraph 1 improves; and
  - e) be applied on the basis of national treatment and in such a way that the other Party is treated no less favorably than any third state.
3. The other Party shall be immediately notified of any restrictions adopted or maintained in accordance with paragraph 1 of this Article, or any changes therein.

Article 6

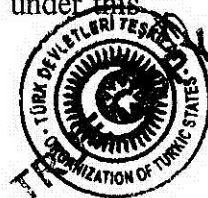
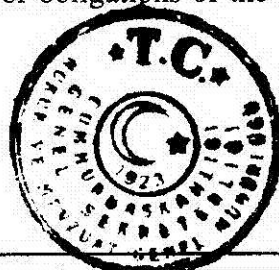
General and Security Exceptions

1. For the purposes of this Agreement, Article XX and XXI of the GATT 1994 and its interpretive notes are incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis* as applicable.
2. For the purposes of this Agreement, Article XIV and XIV bis of the GATS (including its footnotes) is incorporated into and made part of this Agreement, *mutatis mutandis* as applicable.

Article 7

Prudential Financial Exceptions

Notwithstanding any other provisions of this Agreement, a Party shall not be prevented from adopting or maintaining measures for prudential reasons, including for the protection of investors, depositors, policy holders, or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial institution or financial service supplier, or to ensure the integrity and stability of the financial system. Where such measures do not conform with the provisions of this Agreement, they shall not be used as a means of avoiding the commitments or obligations of the Parties under this Agreement.

SECTION II BUSINESS AND TRADE FACILITATION

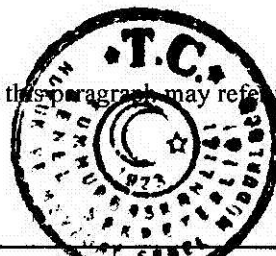
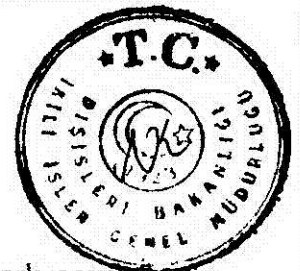
Article 8 Paperless Trading

1. Each Party shall endeavour to make all trade administration documents available to the public in electronic form and in a machine-readable format.
2. Each Party shall accept electronic versions of trade administration documents as the legal equivalent of paper documents, except where:
  - (a) there is a domestic or international legal requirement to the contrary; or
  - (b) doing so would reduce the effectiveness of trade administration.
3. Each Party shall establish or maintain a single window that enables persons to submit documentation or data requirements for importation, exportation, or transit of goods through a single-entry point to the participating authorities or agencies.
4. The Parties shall endeavour to establish or maintain a seamless, trusted, continuous and secure interconnection of their respective single windows to facilitate the exchange of data relating to trade administration documents.
5. The type of data and documents referred to in paragraph 4 shall be jointly determined by the Parties under the Joint Committee established in accordance with Article 25 of this Agreement, and after doing so, the Parties shall provide public access to a list of such documents and make this list of documents available online.
6. The Parties recognise the role of internationally recognised and, if available, open standards in the development and governance of the data exchange systems.¹
7. The Parties shall cooperate and collaborate on new initiatives which promote and advance the use and adoption of systems that facilitate the data exchange referred to in paragraph 4, including but not limited to, through:
  - (a) sharing of information, experiences and best practices in the area of development and governance of the data exchange systems; and
  - (b) collaboration on pilot projects in the development and governance of data exchange systems.
8. Each Party shall endeavour to exchange customs and transport data during the cross-border movement of goods.

Article 9 Domestic Electronic Commerce Legal Framework

1. Each Party shall endeavour to adopt or maintain a similar legal framework governing electronic commerce, except electronic payments.
2. Parties shall exchange information on the national legislation of their States relating to electronic commerce.

¹ The Parties recognise that the data exchange systems referred to in this paragraph may refer to interconnections of the single windows referred to in paragraph 4.

3. Parties shall cooperate on analysing the compatibility of the national legislation of their States with:

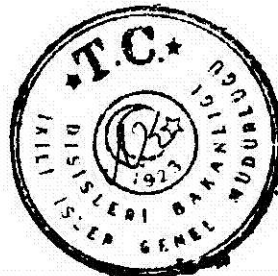
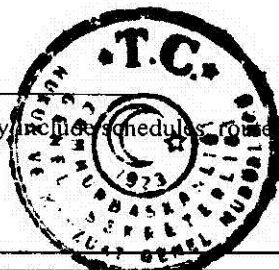
- (a) the UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996); and/or;
- (b) the United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts, done at New York, November 23, 2005;
- (c) other international treaties concluded by the Parties within the framework of other international organizations;
- (d) the UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records 2017.

Article 10 Logistics

1. The Parties recognise the importance of efficient cross border logistics which help lower the cost and improve the speed and reliability of supply chains.
2. The Parties shall endeavour to share best practices and general information regarding the logistics sector, including but not limited to the following:
  - (a) the information of railway transportation of e-commerce goods²;
  - (b) the requirements for establishing logistic centres and dry ports around railway stations;
  - (c) the information of road, maritime and air transportation of e-commerce goods;
  - (d) new delivery and business models for logistics.

Article 11 Electronic Invoicing

1. The Parties recognise the importance of e-invoicing which increases the efficiency, accuracy and reliability of commercial transactions. The Parties also recognise the benefits of ensuring that the systems used for e-invoicing within their respective jurisdictions are interoperable with the systems used for e-invoicing in the jurisdictions of the States of the other Parties' (with possibility of interaction among information systems).
2. Each Party shall endeavour to ensure that the implementation of measures related to e-invoicing in its jurisdiction is designed to support cross-border interoperability (with possibility of interaction among information systems). For that purpose, each Party shall consider its measures related to e-invoicing to be based on international standards, guidelines or recommendations, where they exist.
3. The Parties recognise the economic importance of promoting the global adoption of interoperable (with possibility of interaction among information systems) e-invoicing systems. To this end, the Parties shall share best practices and collaborate on promoting the adoption of interoperable systems for e-invoicing.

The information may include schedules, routes, destination stops

4. The Parties agree to cooperate and collaborate on initiatives which promote, encourage, support or facilitate the adoption of e-invoicing by businesses. To this end, the Parties shall endeavour to:

- (a) promote the existence of underlying infrastructure to support e-invoicing; and
- (b) generate awareness of and build capacity for e-invoicing.

Article 12 Express Shipments

1. The Parties shall ensure that their respective customs procedures are applied in a manner that is predictable, consistent and transparent in order to facilitate trade of express shipments in electronic commerce.

2. Without prejudice to the WTO obligations for the Parties who are WTO members, each Party shall endeavour to adopt or maintain the priority procedure for fulfilment of customs operations in regards to express shipments, while maintaining customs control.

This procedure shall:

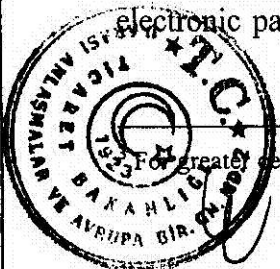
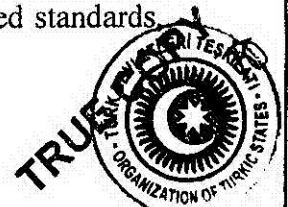
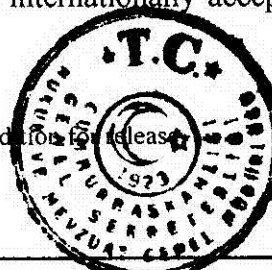
- (a) provide for information necessary to release an express shipment to be submitted and processed before the shipment arrives;
- (b) allow a single submission of information covering all goods contained in an express shipment, such as a manifest, through electronic means if possible³;
- (c) to the extent possible, provide for the release of certain goods with a minimum of documentation;
- (d) under normal circumstances, provide for express shipments to be released as soon as possible after submission of the necessary customs documents, provided the shipment has arrived and;
- (e) apply to shipments of any weight or value recognising that a Party may require formal entry procedures as a condition for release, including declaration and supporting documentation and payment of tax and customs duties, based on the good's weight or value.

3. Each Party shall review the quantity and value limits applied to goods to be considered as expedited shipments periodically taking into account factors that it may consider relevant, such as rates of inflation, effect on trade facilitation, impact on risk management, administrative cost of collecting duties compared to the amount of duties, cost of cross-border trade transactions, impact on SMEs or other factors related to the collection of customs duties.

Article 13 Electronic Payments

1. The Parties agree to support the development of efficient, safe and secure cross border electronic payments by fostering the adoption and use of internationally accepted standards.

³For greater certainty, additional documents may be required as a condition for release.

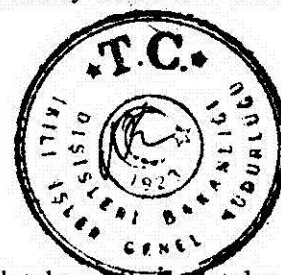

promoting interoperability and the interlinking of payment infrastructures, and encouraging useful innovation and competition in the payments' ecosystem.

2. To this end, and in accordance with their respective laws and regulations, the Parties recognise the following principles:

- (a) The Parties shall endeavour to make their respective regulations on electronic payments, including those pertaining to regulatory approval, licensing requirements, procedures and technical standards, publicly available in a timely manner;
- (b) The Parties shall, whenever possible, seek to promote the use of the Application Programming Interface (API) and encourage financial institutions and payment service providers to voluntarily provide the API of their financial products, services and transactions to third-party players, where possible, to enhance compatibility and stimulate innovation in the electronic payments ecosystem;
- (c) The Parties shall consider the possibility of cross-border authentication and electronic identification of physical and legal persons using digital identification data;
- (d) The Parties recognise the importance of upholding safety, efficiency, trust and security in electronic payment systems through regulation;
- (e) The Parties agree that policies should promote innovation and competition in a level playing field and recognise the importance of enabling the introduction of new financial and electronic payment products and services by incumbents and new entrants in a timely manner such as through adopting regulatory and industry sandboxes.

Article 14 Domestic Supplier Database

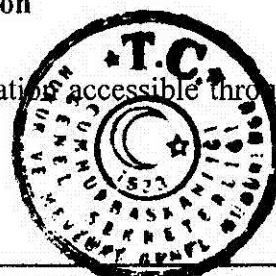

Each Party is encouraged to establish or maintain a domestic supplier database. Such database shall list relevant domestic suppliers in specific sectors, including potential subcontractors and service providers, and exhibit, inter alia, the following features, where possible:

- (a) highlight local production and services capacity through company factsheets;
- (b) be searchable by sector or industry, name of product or service, location, certifications, etc.;
- (c) be linked to aftercare services for investors;
- (d) be available online and if possible, in English; and
- (e) be consistently updated;
- (f) the state of benefitting from government financial support and incentives;
- (g) the state of participation in government tenders and procurements;
- (h) where applicable intermediary of the database who restricts the payment of the transaction until verified with required documents for the shipment and approved by the consumer (buyer).

Article 15 Availability of Information

Each Party shall include on its website links or information accessible through automated electronic transfer to:

(a) the equivalent websites of the other Parties; and
(b) the websites of its own government agencies and other appropriate entities that provide information that the Party considers useful to any person interested in the implementation of this Agreement.

2. Each Party shall ensure that its laws, regulations, procedures, and administrative rulings of general application with respect to any matter covered by this Agreement are promptly published or otherwise made available in such a manner as to enable interested persons and Parties to become acquainted with them.

3. Each Party shall endeavour to ensure the availability of the online information which may include:

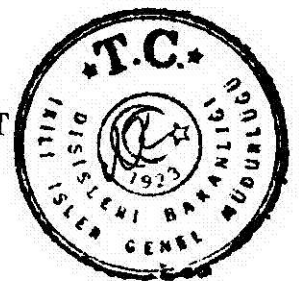
- (a) customs regulations, procedures or enquiry points;
- (b) technical regulations, standards, or conformity assessment procedures related to electronic commerce;
- (c) trade promotion programmes;
- (d) government procurement opportunities; and
- (e) financing programmes for SMEs.

4. Each Party shall regularly review the information and links on the website referred to in paragraph 2 and paragraph 3 to ensure that the information and links are up-to-date and accurate.

5. Each Party shall respond promptly to any request by another Party for specific information on any of its existing and new laws or regulations referred to in paragraph 2.

SECTION III ESTABLISHING BUSINESS AND CONSUMER TRUST

Article 16 Electronic Signatures

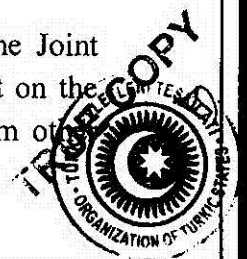
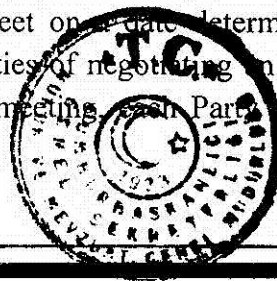
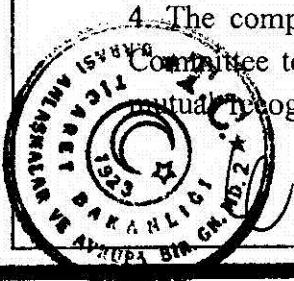

1. Each Party shall, in accordance with its domestic laws and regulations on electronic signatures and/or certification services, endeavour to facilitate the procedure of accreditation or recognition of suppliers of certification services which have already obtained accreditation or recognition under the legislation of States of the other Parties.

2. The Party issuing electronic certificate and/or creating electronic signature shall be liable for damage caused intentionally or negligently to any natural or legal person due to a failure to perform in line with its applicable rules and regulations.

3. The competent authorities of each Party, responsible for supervising certificate providers and electronic signature framework at national level, shall constitute the necessary foundation, if possible, to fulfil the mutual recognition of electronic signatures between the Parties in terms of common electronic signature formats and certificate profiles.

4. The competent authorities of each Party shall meet on a date determined by the Joint Committee to discuss the opportunities and possibilities of negotiating an agreement on the mutual recognition of electronic signatures. Before meeting, each Party shall inform the

Parties about its applicable laws and regulations on electronic signature and certification services.

5. Except in circumstances otherwise provided for under its law, a Party shall not deny the legal validity of a signature solely on the basis that the signature is in electronic form.

6. No Party shall adopt or maintain domestic laws and regulations on electronic signatures that would prevent parties to an electronic transaction from having the opportunity to prove in court, or before juridical or administrative authorities, that their electronic transaction complies with applicable legal requirements with respect to electronic signatures.

Article 17

Unsolicited Commercial Electronic Messages

1. Each Party shall adopt or maintain measures regarding unsolicited commercial electronic messages that:

- (a) require suppliers of unsolicited commercial electronic messages to facilitate the ability of recipients to prevent ongoing reception of those messages;
- (b) require the consent, as specified according to the legislation of the States of the Parties of recipients to receive commercial electronic messages; or
- (c) otherwise provide for the minimisation of unsolicited commercial electronic messages.

2. Each Party shall provide recourse against suppliers of unsolicited commercial electronic messages that do not comply with the measures adopted or maintained pursuant to paragraph 1.

3. The Parties shall cooperate in appropriate cases of mutual concern regarding the regulation of unsolicited commercial electronic messages.

Article 18

Online Consumer Protection

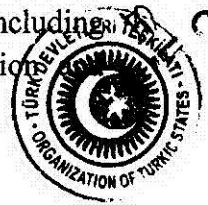
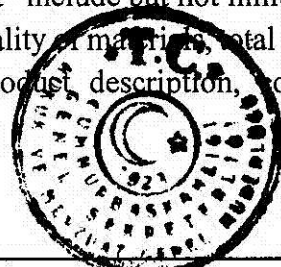
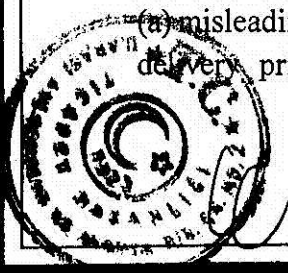
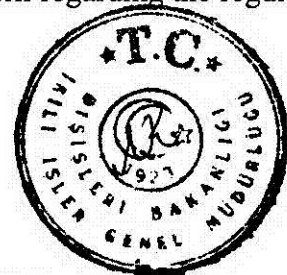
1. The Parties recognise the importance of transparent and effective measures to protect consumers from fraudulent, misleading or deceptive conduct when they engage in electronic commerce.

2. The Parties recognise the importance of cooperation between their respective national consumer protection agencies or other relevant bodies on activities related to cross-border e-commerce in order to improve the welfare of consumers.

3. Each Party shall provide effective protection for rights of consumers in e-commerce that is not inferior to the level of protection afforded in other forms of commerce.

4. Each Party adopts or maintains laws or regulations prohibiting fraudulent, misleading or deceptive conduct that cause harm, or may cause harm, to consumers engaged in online commerce. "Fraudulent, misleading or deceptive conduct" include but not limited to:

- (a) misleading or false statements regarding the safety quality of materials, total price, including delivery price and payment terms, delivery time, product description, composition

performance, warranty obligations, conditions of repair of the goods, as well as services related to its storage, return and replacement policies, quantity or origin of goods or services;

(b) offer of goods or services for their supply, without the intention of supplying them;

(c) deliberately false advertising goods or services;

(d) failure to deliver goods or provide services to consumers after they have been billed;

(e) charging or debiting consumers' financial, telephone or other accounts without the consumer's authorisation.

5. Each Party shall adopt or maintain in force laws or regulations which require that at the time of delivery, goods and services are of acceptable and satisfactory quality in accordance with the legislation on the quality of goods and services and provide consumers with appropriate redress if they fail to do so.

6. Each Party shall endeavour to make its consumer protection laws and regulations public and easily accessible.

7. The Parties will promote, as the case may be and subject to the relevant laws and regulations of each Party, cooperation on matters of mutual interest regarding fraudulent, misleading or deceptive conduct, including in the enforcement of their laws on consumer protection in relation to electronic commerce activities.

8. The Parties shall adopt or maintain measures requiring service providers to inform consumers of their rights and obligations in relation to domestic as well as international electronic commerce.

9. In order to develop, control the implementation and application of the measures provided for in this article, the Parties shall hold meetings within the time period determined by the Joint Commission with representatives of the competent authorities in the field of consumer protection.

10. The Parties shall endeavour to establish legal protection measures for consumers of the state of the -other Party (hereinafter referred to as foreign consumers) that are affected by the *purchase of poor quality and unsafe goods, poor quality and unsafe services*, as well as by fraudulent, misleading and deceptive commercial practices, which may include, but are not limited to:

- (a) Establishment of on-line mechanisms for submission of complaints by foreign consumers and their consideration by the competent authorities of the Party in whose territory of the state is registered provider of services;
- (b) Creation and support of multilingual information resource, providing information about the legal basis of consumer protection in the Party;
- (c) Implementation of alternative mechanisms for dispute settlement arising in the framework of e-commerce;
- (d) Determination of the procedure of joint investigations into specific cases of violation of consumer rights.

Article 19

Protection of Personal Data

The Parties recognise the economic and social benefits of protecting the personal data of consumers.

that it contributes to enhancing consumer confidence in electronic commerce.

2. Each Party shall adopt or maintain a domestic legal framework that provides for the protection of the personal data, including cross-border transferred personal data.

3. Each Party shall make its data protection laws and regulations public and easily accessible and its competent data protection authority shall publish information on the personal data protections its state provides, including:

- (a) how individuals can pursue remedies for any breach of their data protection rights; and
- (b) the legal obligations that business is subject in relation to the protection of personal data and any guidance for implementing them.

4. Each Party shall encourage enterprises in the territory of its State to publish, including on the internet, their policies and procedures related to protection of personal data.

5. Recognising that the Parties may take different legal approaches to protecting personal data, the Parties shall endeavour to exchange information and share experiences on any such mechanisms applied in their jurisdictions.

SECTION IV COOPERATION

Article 20

General Cooperation on E-commerce

1. The Parties shall cooperate in order to facilitate the implementation of this Agreement and to maximise the benefits arising from it. Cooperation activities shall take into consideration each Party's needs, and may include:

- (a) information exchanges, dialogues or meetings between policy officials in regulatory agencies, agencies responsible for regulatory management or regulators of the Parties;
- (b) other activities that the Parties may agree to.

2. The Parties may set out the detailed arrangements of cooperation activities in separate memoranda.

Article 21

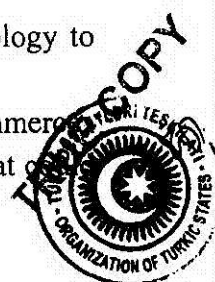
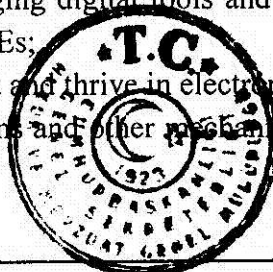
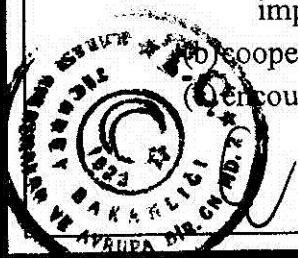
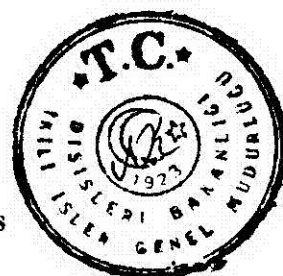
Cooperation on Small and Medium-Sized Enterprises

1. The Parties recognise the fundamental role of SMEs in maintaining dynamism and enhancing competitiveness in electronic commerce.

2. With a view towards enhancing trade and investment opportunities for SMEs in electronic commerce, the Parties shall endeavour to:

- (a) exchange information and best practices in leveraging digital tools and technology to improve the capabilities and market reach of SMEs;

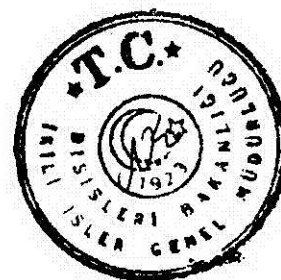
- (b) cooperate in other areas that could help SMEs adapt and thrive in electronic commerce;
- (c) encourage participation by SMEs in online platforms and other mechanisms that can

- help SMEs link with international suppliers, buyers and other potential business partners; and
- (d) foster close cooperation on electronic commerce between SMEs of the States of the Parties;
  - (e) collaborate in other areas that can help increase of the digital maturity of SMEs.

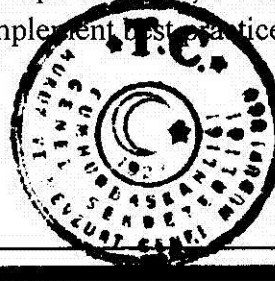
Article 22 FinTech Cooperation

1. The Parties shall promote cooperation between the FinTech industry in the States of the Parties. The Parties recognise that effective cooperation regarding FinTech will require involvement of businesses. For this purpose, the Parties shall:
  - (a) promote cooperation between firms in the FinTech sector;
  - (b) promote development of FinTech solutions for business or financial sectors;
  - (c) encourage collaboration of entrepreneurship or start-up talent between the Parties in FinTech, consistent with the legislation of the States of the Parties.

Article 23 Cybersecurity Cooperation

1. Noting that the Parties have a shared vision to promote secure electronic commerce to achieve global prosperity, they recognise that cybersecurity is critical for establishing trust in electronic commerce.
2. The Parties further recognise the importance of:
  - (a) building the capabilities of their national entities responsible for computer security incident response;
  - (b) using existing collaboration mechanisms to cooperate to identify and mitigate malicious intrusions or dissemination of malicious code that affect the electronic networks of the States of the Parties;
  - (c) workforce development in the area of cybersecurity, including through possible initiatives relating to mutual recognition of qualifications;
  - (d) meeting all relevant national and international legislative statutory, regulatory and contractual requirements related to cybersecurity;
  - (e) security mechanisms and procedures that, taken together, in order to constitute a security architecture for e-commerce;
  - (f) sharing information on cyber incidents, lessons learned as well as IOCs (Indicators of Compromise) with related CERTs (Computer Emergency Response Team) of Parties to ensure the cyber security of e-commerce platforms as well as to implement best practices.

Article 24

Cooperation on Competition Policy

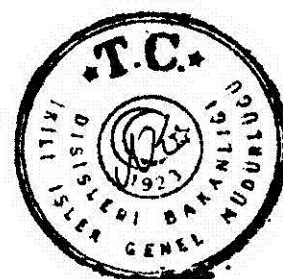
1. Recognising the benefits of experience sharing in the areas of competition law enforcement, development and implementation of competition policies in digital markets, the Parties shall consider possibilities of carrying out mutually agreed cooperation activities, including:
  - (a) exchanging information and experiences on development of competition policies in the digital markets;
  - (b) sharing best practices for promoting competition in digital markets;
  - (c) providing advice or training, including through the exchange of officials, to assist a Party to build necessary capacities to strengthen competition policy development and competition law enforcement in the digital markets;
  - (d) any other form of technical cooperation agreed by the Parties.
2. The Parties shall cooperate, as appropriate, on issues of competition law enforcement in digital markets, including through notification, consultation and the exchange of non-confidential information.
3. The Parties shall cooperate in a manner compatible with their respective laws, regulations and important interests, and within their reasonably available resources.

SECTION V

JOINT COMMITTEE AND CONTACT POINTS

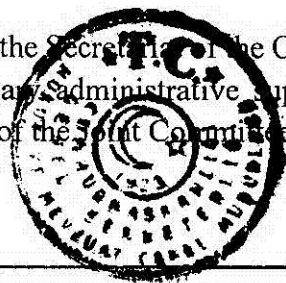
Article 25

The Joint Committee

1. The Parties hereby establish a Joint Committee to implement the provisions of this Agreement which will consist of the representatives of the relevant Ministries and institutions of the Parties in charge of realization of this Agreement.
2. The Joint Committee shall:
  - (a) examine any matter relating to the implementation or operation of this Agreement;
  - (b) consider any proposal to amend this Agreement;
  - (c) consider ways to further enhance partnership on e-commerce between the Parties;
  - (d) develop arrangements for implementing this Agreement; and
  - (e) take any other action as the Parties may agree.
3. The Joint Committee shall take decisions on matters within para 2 of this Article by consensus.
4. The Joint Committee may establish its Working Groups, as it deems necessary.
5. The Joint Committee shall meet within one year of the date of entry into force of this Agreement and thereafter as the Parties may decide, including as necessary to fulfil its functions under this Article.

6. Meetings of the Joint Committee shall be facilitated by the Secretariat of the Organization of Turkic States. The Secretariat shall provide any necessary administrative support for such sessions, and shall notify the other Parties of any decision of the Joint Committee.

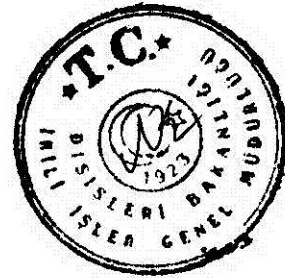
7. Except as otherwise provided in this Agreement, the Joint Committee established under this Article shall carry out its work through whatever means are appropriate, which may include electronic mail, virtual meetings or videoconferencing.
8. At each meeting of the Joint Committee, each Party shall provide information on its plans for, and progress towards, implementing this Agreement.

Article 26 Contact Points

1. Each Party shall designate a contact point (competent authority) to facilitate communication between the Parties on any matters relating to this Agreement.
2. Each Party shall notify the other Parties through the Secretariat of the Organization of Turkic States of its point of contact as soon as possible after the entry into force of this Agreement.
3. Contact points of each Party are responsible for the internal coordination of their relevant stakeholders and communication between the Parties.
4. Any notification, request, or information under this Agreement shall be conveyed to the other Parties through their contact points.
5. On request of a Party, the other Party or Parties, which receive such request, shall provide information and respond to questions pertaining to any actual or proposed measure.
6. Any notification or information provided under this Article shall be without prejudice as to whether the measure is consistent with this Agreement.
7. Each Party agrees to notify the other Parties of any changes of its contact point in due time.

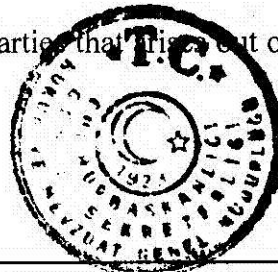
SECTION VI FINAL PROVISIONS

Article 27 Dispute Settlement

1. The Parties shall endeavor to resolve any dispute arising from the interpretation or implementation of this Agreement amicably through mutual consultations.
2. In case of a mutually acceptable solution cannot be reached between the disputing Parties within one hundred and eighty (180) days from the start of consultations the disputing Parties may settle the dispute pursuant to the UNCITRAL Arbitration Rules or any other dispute settlement procedure under the mechanisms agreed between the Parties and enacted for these purposes.
3. The decisions of the Arbitration Tribunal shall be final and legally binding upon the Parties and shall be enforced.

This Article shall not apply to disputes between the Parties that arise out of events that occurred before the entry into force of this Agreement.

5. The Parties may also agree to engage in mediation at any stage of the dispute, including after the commencement of arbitration or other proceedings, in accordance with the UNCITRAL Mediation Rules.

Article 28 Amendments

This Agreement may be amended any time by mutual written consent of the Parties in the form of separate protocols being an integral part of this Agreement which shall enter into force in accordance with the provisions of Article 30 of this Agreement.

Article 29 Depositary

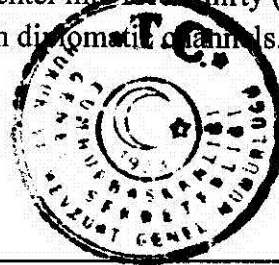
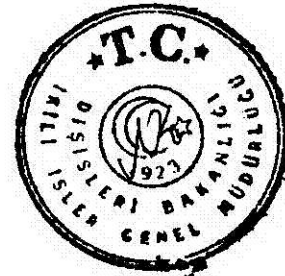
The Secretariat of the Organization of the Turkic States shall be the depositary of this Agreement.

Article 30 Entry into Force

1. This Agreement is concluded for an indefinite period.
2. This Agreement shall enter into force thirty (30) days after receipt of a last written notification by the Depositary from the Parties through diplomatic channels confirming the completion of their respective internal procedures required for the entering into force of this Agreement.

Article 31 Accession

This Agreement shall be open to accession by any third party upon the written consent of all Parties. For such acceding parties, the Agreement shall enter into force thirty (30) days after the Depositary receives the instrument of accession through diplomatic channels.

Article 32 Withdrawal

Any Party may withdraw from this Agreement at any time by notifying in writing the Depositary. Withdrawal shall become effective six (6) months after such notice is received by the Depositary.

The original of this Agreement in a single copy in the Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Turkish, Uzbek and English languages shall be deposited at the OTS Secretariat ("the Depositary").

Done at Bishkek on 6 November 2024 in a single original copy in the Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Turkish, Uzbek and English languages, all texts being equally authentic. In case of any divergence of interpretation, English text shall prevail.

For the Government of the Republic of Azerbaijan

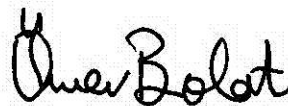
For the Government of the Republic of Kazakhstan

For the Cabinet of Ministers of the Kyrgyz Republic

For the Government of the Republic of Türkiye

For the Government of the Republic of Uzbekistan

